

„A vilámozgalom jelmondatának első fele valóban így hangzik: »informáltan imádkozni«. Am a folytatásban már a keresztyén ember feladatát jelöli meg: »imádkozva cselekedni.«”
Gyógyító források ► 4. oldal

„A lovag – akit természetesen Lutherhez hasonlít a professzor – példamutató. Ezt a példát kell követnünk: a halállal és ördöggel számolva, de félelem nélkül, bátran menni előre.”
Kísértőrelativizáló kísérlet ► 5. oldal

„Kevesen tudják, hogy Radnóti – egy régi elhatározását beteljesítve – a krisztusi kort elérve megkeresztelkedett, és hogy az evangélikus egyház hí fiának, a bátor antifasiszta politikusnak, Bajcsy-Zsilinszky Endrének a közbenjárására felmentést kapott a munkaszolgálat alól. Sajnos csak átmenetileg...”
Évfordulók apropóján ► 6. oldal

Kollektába gyűjtöm... ► 2. oldal
Mikor lesz a székegyéből magyar? ► 3. oldal
Levelek március 19. elé ► 7. oldal
Szélerősa minden irányból ► 13. oldal
Bonyhádi vitorlabontás ► 13. oldal
Az utolsó szuperintendens ► 14. oldal

A Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) közleménye a közelgő választásokkal kapcsolatban

Hálásak vagyunk a történelem Urának, hogy immár negyed százada szabadságban élhetünk hazánkban. Ennek egyik fontos ajándéka, hogy szabadon választathatjuk meg vezetőinket, akik befolyásolják hazánk, közösségeink, gyermekeink, unokáink jövőjét.

A Magyarországi Evangélikus Egyház elnöksége bátorítja egyházunk népét, hogy mindenki felelősen éljen választói jogával. Alaposan tájékozódva, lelkiismeretesen vizsgáljuk meg, hogy melyik pártra, egyéni jelöltre adjuk szavazatunkat.

Politikai kampánynak nincs helye templomainkban.

Isten ajándékozzon bölcsességet választott vezetőinknek, hogy a kapott hatalommal alázatosan szolgáljanak egész népünk javára!

„Isten, áldd meg a magyart... mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség.”

Erős vár a mi Istenünk!

■ A Magyarországi Evangélikus Egyház elnöksége

KAROLY GYÖRGY TAMÁS FELVÉTELE

► 1848–49 evangélikus vonatkozásairól összeállításunk a 8–9. oldalon

Bajor böjt 2014

► Hosszú ideig készült a bajor evangélikus egyház Bad Neustadt-i egyházmegyéje az elmúlt hétvégére. Böjt első hétvégéjén, invocavit vasárnapján indult ugyanis az a böjti akció, amelynek célja minden évben egy kelet-európai egyház támogatása. 2014-ben a Magyarországi Evangélikus Egyház két projektjét támogatja a bajor gyűjtési akció. A hétvégi nyitóalkalmat dr. Fabiny Tamás püspök, Gerőfiné dr. Brebovszky Éva, Brebovszky Pintér Márta lelkészek, Németh Kitti teológushallgató és – dr. Kamp Salamon vezetésével – a Deák téri Luthéria kórus képviselte egyházunkat e sorok írójával együtt.

A bajor evangélikus egyház 1992 óta böjt idején minden évben gyűjtést rendez a kelet-európai egyházak egyike számára. Hol a cseh testvérek, hol az erdélyi szász evangélikusok vagy az ukrán evangélikus egyház számára gyűjtöttek, hogy csak néhány példát említsünk. Az akció minden évben nagyszabású nyitóalkalommal indul, amelyen a támogatott egyház projektet mutat be, és zenei műsorral is készül. Ennek az alkalomnak idén Bad Neustadt temploma adott otthont. A város, amelyről az egyházmegyéjét is elnevezték, Würzburgtól mintegy hetvenöt kilométerre északra, a türingiai határ közelében található. Esperese, dr. Matthias Büttner alig egy éve szolgál az itteni evangélikus gyülekezetben, illetve az egyházmegyében.

„Wir stehen füreinander ein” – „Kiállunk egymás

mellett”, hangzott a mottója a 2014. évi böjti akciónak, amelyet Michael Martin, a bajor egyház ökumenéért és egyházi életért felelős egyházfőtanácsosa nyitott meg szombat délután.

A böjti adománygyűjtő akció minden bajor evangélikus gyülekezetbe eljuttatott plakátja

Nem véletlenül választotta a bajor egyház ezt a mottót. Számtalan alkalommal állt ki már egymás mellett a két egyház. Nemcsak anyagi, hanem más tekintetben is. Amikor az elmúlt tavasszal Deggendorf városát elmosta a Duna megáradt vize, a magyar egyház gyűjtést rendezett a bajor árvízkarosultak megsegítésére. Még ha az összeg szimbolikus volt is, óriási lelkiert adott a bajor testvéregyháznak, hogy a bajban nincsenek egyedül, testvéregyházuk imádságban és gyűjtéssel gondol rájuk.

A böjti akció – németül Fastenopfer – hétvégéjén a magyar egyház volt a kedvezményezett. A Magyarországi Evangélikus Egyház két tervet tárt a bajor testvérek elé: az egyik a Szélerősa-klub, amelyre évek óta gyűjt egyházunk gyermek- és ifjúsági osztálya, illetve ifjúsági és gyermekbizottsága. A fiatalok olyan közösségi helyiség kialakítását tűzték ki célul, amely Budapesten, az országos iroda pincéhelyiségében tenné lehetővé, hogy Budapest evangélikus ifjúsága találkozhasson, és zenei, színházi és egyéb programokat szervezhessen a mintegy száz főt befogadni képes, stúdióval is kiegészített klubhelyiségben.

► Folytatás a 4. oldalon

Böjti lelkület

■ RIBÁR JÁNOS

Gyermekkoromban a böjtnek nagyon egysíkú értelme bontakozott ki előttem egy erőteljesen katolikus és vallásos faluban. A böjt egysíkú értelme rakódott le a lelkemben: péntekenként nem eszünk húst, a nagyböjtben – húsvét előtt – pedig egészen szigorú ez a rend.

Szórványban élő evangélikusokként ezt nem vettük szó szerint, de hatása alól mi sem vonhattuk ki magunkat. Persze ekkor már az új idők rosszindulatú hangjai is hallatszottak: voltak, akik fenn hirdették felvilágosult valláskritikájukat ama érveléssel, hogy látni vélték a plébánost péntekenként és nagyböjtben is hatalmas sonkát enni és csurig töltött pohárból bort inni...

Felnőttként, a Szentírással találkozáskor, más megvilágításba került a böjt tartalma. A Szentírás nem az aszketikus tendenciákra helyezi a hangsúlyt, sőt számos igehely az életörömet preferálja, amikor „gazdagon terített asztalról” vagy a borról beszél (még Jézus is!), és az élet számos szépségét emeli ki. Természetesen a Szentírás is ismeri a böjt napjait, de ezek különleges és rendkívüli napok, amelyeket a farizeusi törvényeskedés időszakában tettek teljesítmény-központúvá. Az igazi, az eredeti biblikus értelem csorbát szenvedett.

A Szentírás kapcsán megemlékhetjük, hogy az élet sokféle fájdalmas árnyéka (háború, betegség, fogság, gyász stb.) lehetett indítéka a böjtnek. A böjt tartalma a bűnbánat és büntetés: fosszuk meg magunkat valami jótól, örömtől (ez nem csak az étkezés lehet), és akkor cserébe majd irgalmas lesz az Isten. A mindent pozitív értelemben megkoronázó prófétai ígéretnél benne volt, hogy a böjt nehéz napjai örömezéssé változnak, és bőség lesz a szükség után.

A böjt ügye az Újszövetség korában elsősorban vallásos teljesítménnyé vált, ezért is rendkívül tanulságos Jézus kritikája. Krisztus kijelenti, hogy az ő jelenléte az örömezés ideje, és nem a komor böjté, mert ő örömhírt hozott – ám mégsem törli a böjtöt követőinek szótárából és vallási gyakorlatából.

A jézusi szellemben elgondolkothatunk a böjt igazi értelméről, amely aligha merülhet ki a pénteki húsevés (vagy egyéb örömtől) megtagadásában, bár a koplalás jótékony egészségügyi hatásáról már elég sokat cikkeztek. Azt mondják, hogy a modern ember nem böjtölni szokott, hanem – kevés eredménnyel – fogyókúrázni. Van tehát a böjtnek modern változata, úgy is mondható: van egy találkozási pont a böjt és a modern ember között. Természetesen csak megszorított szívvel és segítőkészséggel gondolhatunk azokra, akik kényszerűségből – nem böjtölnek, hanem – koplalnak vagy rosszul táplálkoznak.

Itt most a böjt tartalmáról ejtünk szót. Méghozzá egy olyan világban,

amely szomorú figyelmeztető jeleket tár elénk, hogy valami nincs rendben a gondolkodásunkkal. Tisztelet a kivételnek!

Számomra megrendítő látvány bárhol az eldobott kenyér- és ételmardék. Talán el kellene gondolkodnunk a takarékoskodás, az önfegyelem, az önmegtartóztatás, a józanság, a mértékletesség ügyéről. Idézzük fel Isten szavát – kivonatolva – Ézsaiás próféta könyvéből (58,6 kk.), hogy neki milyen böjt tetszik: „Oszd meg kenyeredet az éhezővel, vidd be házádba a szegény bujdosókat, ha mezítelent látsz, ruházd fel, és ne zárkózz el a testvéred elől! Akkor eljön világhosszágod...”

► A böjt ügye az Újszövetség korában elsősorban vallásos teljesítménnyé vált, ezért is rendkívül tanulságos Jézus kritikája. Krisztus kijelenti, hogy az ő jelenléte az örömezés ideje, és nem a komor böjté, mert ő örömhírt hozott – ám mégsem törli a böjtöt követőinek szótárából és vallási gyakorlatából.

Az lenne az igazi böjt, ha sok mindenben megváltoztatnánk a gondolkodásunkat. Nem ártana, ha kevésbé pazarló módon élnénk, mérsékelnénk magunkat az anyaföld kifosztásában, és például arra is koncentrálnánk, hogy tisztább legyen a beszédünk. Helyénvaló lenne figyelmeztetni önmagunkat Isten szavának fényében. Keresnünk kell a böjt jézusi lelkületét! Kevesebb lenne az önzés, és több a törődés.

Ha kevesebb bántó szót mondanánk, és több gyógyítót? Megártana-e nekünk egy kis önfegyelem? Beszédben, viselkedésben, táplálkozásban, fogyasztásban? Nem gazdagodnánk-e mi magunk is, ha figyelmeesebbé válnánk embertársainkkal?

Ennek a böjti lelkületnek másik nagyon fontos tartalma, hogy felkészüljünk a nagyhét csodájára. Annak a hétnek a csodájára, amelynek minden nyelvben speciális elnevezése van. Nem pusztán egy hét a többi között, hanem az egyetlen hét, amely megváltásunk művéről szól, vagyis a bűn és a halál feletti győzelemről. Jézus győzelme! Ennek a befogadásáról. De a befogadás előtt szükséges kiüríteni lelkünkben a sokféle „kacatot”, hogy helyet teremtsünk a legfontosabb történet, Jézus története számára.

A böjt a lelkünk megüresítése, hogy képessé váljunk az evangélium befogadására. A böjt belső tisztulás, hogy méltóképpen fogadjuk Jézus életadó szavát. Isten Lelke segítsen minket ebben!

A szerző nyugalmazott evangélikus esperes, egyházunk sajtóbizottságának tagja

Oratio œcumenica

Mindenható Isten, szerető mennyei Atyánk! Köszönjük az élet ajándékát, melyben a legnagyobb lehetőséget kínálod fel az embereknek, hogy felismerhessük azt a veled való kapcsolatot, amelyből bűneink miatt kizártuk magunkat. Te mindig keresel bennünket, és azt akarod, hogy megszólító szavad elérjen minket.

Nyisd meg fülünket és értelmünket, de leginkább szívünket, hogy rádöbbenjünk gyarlóságunkra, és világosítsd meg előttünk a hozzád és az embertársainkhoz vezető utat.

Hálát adunk szüntelenül megtapasztalható kegyelmedért, amely úgy vesz körül bennünket, mint az élet a levegő. Kegyelmedből létezzünk, amely része életünknek, mégsem tudatosul ez bennünk.

Köszönjük, hogy elküldted Fiadat azért, hogy meggyőzz bennünket az emberi elme számára felfoghatatlan, mentő szeretetedről, amellyel szeretsz mindenkit, aki felismeri és elfogadja az általad felkínált egyetlen lehetőséget.

Te tudod, életünk „megrepedt nád”. Ismered világunk vajúdását, testi és lelki bajaink sokaságát, rendezetlen ügyeinket. Ismered a lelkek rejtett titkait, tudod, mennyi a szenvedés, mennyi a nyomorúság.

Urunk! Hallgass meg minket, amikor imádkozunk ezért a viláért, nemzetünk egységéért. Köszönjük az ünnepet, az emlékeztést, az útmutatást. Add, hogy ne legyen hiábavaló!

Légy egyházzal. Áldd meg és hiteltesd szolgálatát a próbák és a kihívások közepette. Könyörgünk gyülekezeteinkért. Az erősekért és a gyengékért, a sokért és a kevésért, a hűségeseinkért, a keresőkért és azokért is, akikről már le is mondtunk. Jó tudni, hogy te soha senkit nem hagysz elveszni.

Erőért és Lélekért könyörgünk böjti utunkon. Személy szerint azért, amire szükségünk van a folytatáshoz: hitért, szeretetért, gyógyulásért, egészségért, vigasztalásért, áldásért és bűnbocsátó kegyelmedért.

Jézus nevében kérünk, hallgass meg minket! Ámen.

SEMPER REFORMANDA

„Egyetlen angyal is elég lett volna, hogy megvédje Krisztust. Jézus meg azt mondja, hogy tizenkét sereg angyala is lehetne. Ez pedig több mint hetvenezer angyal. Holott egy is elég lett volna, hogy megvédje Krisztust akár az egész világgal szemben.”

► Luther Márton:

Jer, örvendjünk, keresztyének!
(Szabó József fordítása)

FIZESSEN ELŐ
LAPUNKRA!

BÖJT 2. VASÁRNAPJA (REMINISCERE) – MT 12,15B-21

Örömhír megrepedt nádszálaknak

A VASÁRNAP IGÉJE

Miért távozik el? Miért hallgat? Miért titkolózik? Sokan kérdezik, akik Isten akaratát keresik sorsukban szenvedés, katasztrófák idején, háború küszöbén. Ezek lehetnek a kérdései *Máté evangéliuma* olvasóinak, miután azzal szembesülnek, hogy Jézus nem vállalja az összeütközést a farizeusokkal, hanem visszavonul, és nem engedi, hogy felfedjék személyének titkát. Miért? A választ az evangélista korának Szentírásában, annak értelmezésében találja meg.

A názáreti Jézus az Úr szolgája. A két személy azonosítása a felelet a kérdésre az evangélista számára, ugyanis jól ismerte az *Ószövetséget*. De nekünk mit jelent? Talán így fordítjuk le magunknak ezt a párhuzamot: a mi Urunk szolgává lett. Pedig sem a babiloni fogság korában felhangzott prófécia, sem az evangélium nem ezt hirdeti meg.

Szolgán mi olyan személyt értünk, aki mindenkinek alárendelt, gyenge, tehetetlen. Az Úr szolgájáról hallunk *Ézsaiás könyvében*, de ott egészen más súlya van ennek a kifejezésnek. Isten maga mutatja be őt úgy, ahogyan keleti, teljhatalmú uralkodók vezethették a nép elé utódokat vagy vazallusukat. Választottjaként, bizalmasaként, tervének ismerőjeként és beteljesítőjeként szól róla.

Aki a legnagyobb úr szolgája, annak nagyon is van hatalma. Különbözően fejtették meg az egymás utáni nemzedékek, hogy kié ez a különleges, páratlan szerep. Egyes szakaszo-

kat nem alaptalanul azonosítottak *Kürosz* perzsa királlyal és Izráel népének közösségével is. Az evangélista számára viszont máshogyan áll össze a kép, ő a názáreti Jézusban látja beteljesedni ezt az ígéretet. Őbenne fedezi fel a fenségest, aki ura a szombatnak, az ünnepszentelés törvényének akár a kalásztépés, akár a sorvadt kezű ember meggyógyítása esetében.

De ha ekkora hatalma van, akkor miért vonul vissza, miért tiltja mellettségének hírvilágítását, miért nem mutatja ki erejét egyértelműbben? Idáig jutnak el mindazok is, akik Istent mindenhatóan vallják, de elkecserepedve kérdezik, miért enged megtörténni egy-egy eseményt.

Erre válaszul az Úr szolgája kép kibontása: „nem kiáltoz, senki sem hallja hangját az utcákon”. Sokak szerint a nagy hangerő korában élünk. Talán nem a kornak, hanem emberi voltunknak a jellemzője az, hogy igyekszünk túlkialkálni egymást. Ami nem elég hangos, azzal nem érdemes foglalkozni. Az Úr szolgája nem vesz részt ebben a versenyben. Az ő stílusa más. Csendesen, nem a propagandára építve munkálkodik. Gyönyörű jelenet, amikor Illés próféta a Hóreb-hegyen találkozik Istennel. A nagy és erős szélben, a földrengésben, a tűzben nem volt ott az Úr, de „a tűz után halk és szelíd hang hallatszott” (1Kir 19,12).

Ilyen halk és szelíd szava van hozzánk Istennek. Ez a szelídség azt is jelenti, hogy az emberi bizonyágtétel szegényes, dadogó hangján keresztül és a szentségek egyszerű formáján át közelít hozzánk. Nem királyi hatalmaskodással, hanem az üzenetet egyszerű közvetítőknél kiszolgáltatva. De a kérdés még mindig nyi-

tott: ez a szelídség, csendesség gyengeséget jelentene?

Hatalma van ugyan, de ezt más-hogyan használja, mint az általunk jól ismert hatalmasok: „*Megrepedt nádszálát nem tör el, és füstölő mécses nem olt ki...*” A nádnak addig van értéke, amíg sérthetetlen. A mécses addig hasznos, amíg világít, és nem borít homályba mindent a füstjével. Irgalom nélkül a megrepedt nádnak és a füstölő mécsesnek csak egyféle sorsa lehetne, a pusztulás.

Az Úr szolgájának hatalmát mutatja az is, hogy ő a gyengéket, a mások által leírtaakat is fel tudja használni. Régi korokban a bírák állítólag úgy jeleztek egy-egy ügy, egy-egy vádlott reménytelenségét, hogy az elmarasztaló ítélet jeleként eloltottak egy mécses. Jelképes mozdulattal utaltak arra, hogy nincs mentés, a hatalom lesújt.

Az Úr szolgája nem oltja ki a piszálkozó mécses. Akkor is reményt táplál, amikor más már úgy érzi, nincs mentés, minden elveszett, minden eldőlt. Nem tör pálcat a gyengék fölé. Élhetne erejével, elszöppörhetne minden ellenállást, de nem teszi. Ennek az oka irgalmassága és hosszútűrése. Ezt fedezi fel az evangélista Jézus Krisztusban.

Erre az irgalmasságra és hosszútűrésre van szükségünk nekünk is, ez a válasz a kérdéseinkre, nem a kérelhetetlen igazságosság. Ítélet, törvény érvényre jutásáról szól a prófécia, de ez más rendet jelent, mint a világban szokásos gyakorlat, a sérelmek megbosszulásának és a legyőzött elpusztításának törvényszerűsége. Más rendre van szükségünk, mert mi is irgalomra szorulunk. Nem ármithatjuk magunkat azzal, hogy a jogos ítélet végrehajtása, Isten erejének megmutatása, megre-

pedt nádszálak eltörése és füstölő mécsesek kioltása minket épségben hagyja. Az irgalom az egyetlen reményünk.

A másik rendre, Isten irgalmasságára emlékeztet remiscere vasárnapjának zsoltára is: „*Emlékezzél meg, Uram, irgalmasságodról és kegyelmedről, mert azok öröktől fogva vannak!*” (Zsolt 25,6; Károli-ford.) Nem mintha ő lenne feledékeny. Inkább mi szorulunk rá arra, hogy visszaemlékezzünk a saját törekvésünkre, és hogy az Úr mégis megkímélt, megőrzött minket. Sorsunk kérdéseire Isten irgalmassága, hosszútűrése a válasz, még akkor is, ha olyan ritkán értjük az összefüggést.

„*Megrepedt nádszálát nem tör el, és füstölő mécses nem olt ki*”; de ő maga vállalja az összetörést és kioltatás sorsát. A hatalmas Úr eltörhető nádszálként, kioltható mécsesként érkezett ebbe a világba. Kezébe nádszálakat adott, amelyet aztán a fejéhez csapkodtak. De az ő kezében a gyenge nádszál mégis királyi jogarrá változott. Szelídsége gyengeségné tünhet, de ő valóban uralkodik, országa tényleg létezik. És a hosszútűrés nagypénteki csúcspontja, a látszólagos vereség után, hűsvétot és mennybemenetelt követően az Úr szolgájának mind a két tulajdonsága nyilvánvalóvá válhat: „Hatalom és irgalom / Mind övé, hogy erősítsen, / Mennybe elsegítsen.” (EÉ 220,3)

■ TÓTH KÁROLY ISTVÁN

Imádkozzunk! Uram! Annyiszor akarom magam erősnéked mutatni. Előtte nem kell titkolnom, hogy megrepedt nádszál és füstölő mécses vagyok. Nincs más reményem, csak a te irgalmad. Ámen.

Kollektába gyűjtöm...

Egy évszázadok során megérlelt, leltisztult istentiszteleti rendben nincsenek felesleges elemek, „töltelékek” vagy betétek. Minden egyes részletnek, hangsúlynak, szónak, mondatnak – sőt mozdulatnak! – megvan a sajátos jelentősége a maga helyén. (Már ha valóban a maga helyén használjuk, és nem vetjük oda az elődöktől örökölt kincset a felszínes kísérletezgetés pillanatnyi látszatsikerének.)

Így a kollektát, a bibliai olvasmányok előtt felcsendülő rövid, rögzített szerkezetű imádságot sem szabad valamiféle odabiggyesztett átvezetésnek tekintenünk. Ugródeszka ez az imádság, amely lekerekíti a bűneit Krisztus lábához letevő, a feloldozás örömeiben égő és az istentiszteleten őt vendégül látó Urat felszabadult magasztaló gyülekezet háláját, ugyanakkor felkészíti a közvetlen igéi üzenet, a Szentírásból vett olvasmányok és az igehirdetés hallgatására.

A latin *collecta* kifejezés jelentése: gyűjtés. Valóban egyfajta gyűjtemény ez az imádság: összefoglalja a vasárnapnak azt a sajátos témáját, amelyet a megelőző elemek, a bevezető zsoltár igéi vagy éppen a Krisztust dicsőítő imádság (*Kyrie*) egyes könyörgései már felvillantottak, az ige liturgiája pedig majd részletesen ki fog bontani.

Talán kifacsart és elcsépelet közhelynek tűnik, ha ezen a helyen a régi mondást idézem: a kevesebb néha

több. Rögtön hozzáteszem: igaz ez az imádságra is. Emlékeztethetném az olvasót Jézus Urunk szavaira is: „*Amikor pedig imádkoztok, ne szaporítsátok a szót, mint a pogányok, akik azt gondolják, hogy bőbeszédűségükért hallgattatnak meg*” (Mt 6,7) „SMS-kommunikációs” világunkban ezt talán nem kell bővebben magyarázni.

A jól felépített kollekták koncentrált imádságnak a legjobb példája. Templompadban hallgatva vagy oltár előtt állva egyaránt lenyűgöz egy-egy kollekták gazdagsága, amelyet nem a szédítő hosszúság, hanem éppen a szikár tömörség határoz meg. Ez a tömörség és az állandó szerkezet fejelemez: a liturgus nem érez készletet arra, hogy szóvirágokat egymásba fűzve kegyes szentbeszéddé szintelenítse az imádságot, a gyülekezet pedig nem kalandozik el, így a mondat végére – remélhetőleg nemcsak lélekben, hanem egyre több templomunkban hangosan is – rámondhatja az áment.

Rácsodálkozom arra, ahogyan az egyházi év lüktetése megjelenik ezekben a rövid imádságokban. Advent első vasárnapján például így hangzik a kollekták: „Jöjj, Urunk Jézus, és végy minket hatalmadba, hogy megszabaduljunk a bűn átkától, és üdvözüljünk a te megváltó erőddel, aki az Atyával és a Szentlélekkel élsz és uralkodol mindörökkön örökké.”

Ugyanez a liturgikus esztendő

utolsó vasárnapján: „Mindenható, örök Isten, cselekedd meg kegyelmesen, amit egyházadnak ígértél, és teremts újjá mindent a te jótetszésed szerint az Úr Jézus Krisztus által, aki veled és a Szentlélekkel Isten, él és uralkodik mindörökkön örökké.”

Kifejező az egyik sajnálatosan elfeledett ünnepünk, Mihály főangyal ünnepének (szeptember 29.) kollektája: „Urunk, Istenünk, aki angyaloknak és embereknek is részt adsz szolgálatodban, engedd kegyelmesen, hogy akik a mennyben szüntelenül téged szolgálnak, itt, a földön oltalmazóink legyenek az Úr Jézus Krisztus által, aki veled és a Szentlélekkel Isten, él és uralkodik mindörökkön örökké.”

De tömörségében ámulatba ejthet például az anglikán egyháznak a Szentháromság ünnepe utáni ötödik vasárnapra kidolgozott kollektája is: „Engedd, mindenható Isten, hogy bölcs kormányzásod alatt olyan béke uralkodjék a világ folyásában, hogy szentegyházad mindenkor istenes nyugalommal szolgálhasson neked a mi Urunk Jézus Krisztus által.”

A különböző kollekták üzenetére figyelve rádöbbenhetünk még valamire: bár sokan – sajnos – még így tanulják, az egyházi esztendőnek a pünkösdi utáni időszakát mégsem tekinthetjük „ünneptelen félévnek”! Hiszen a néven nevezett jeles napok – szentjeink, apostolaink ünnepei – mellett az egyes vasárnapoknak is szerteágazó,

RÉGI-ÚJ LITURGIKUS SAROK

gazdag üzenetük van, amelyek átölelik és kereké teszik az adventtől az örök élet vasárnapjáig húzódo gigantikus ívet. Gazdagságuk mellett valamennyit ugyanabba az irányba mutat: Krisztusra, aki az Atyával és a Szentlélekkel együtt Istenként él és uralkodik most – az öt ünneplő istentiszteleten – és örökké. Egy-egy kollekták ezeket a színeket jeleníti meg, és megadja az alaphangját annak, ami utána következik: a sokféleségében is ugyanaz az evangéliumot megszólaltató igehirdetésnek és a változatlanúsága ellenére is megunthatatlan örömlakomának, az oltáriszentség ünneplésének.

Így áll hát a jelentéktelennek tűnő rövid imádság az Egész és a Legfontosabb szolgálatába! Ahogyan egy másik kollekták, a római liturgiának böjt második vasárnapjára kijelölt imádsága fogalmaz: „Istenünk, te megparancsoltad nekünk, hogy hallgassunk szeretett Fiadra! Táplálj minket szent igédde, hogy megtisztult lélekkel, örvendezve szemléljük majd dicsőségedet a mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké.”

■ TUBÁN JÓZSEF

Fókuszban a missziós munka

► Csendesnappal kezdődött a böjti időszak a Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium ifjúsága számára. Ez alkalomból kiállítás nyílt hétfőn a Nagytemplomban a Hajdú-Szabolcsi Egyházmegye evangélikus templomairól, majd az istentiszteletet követően a gimnázium patinás falai között folytatódott a program, ezúttal az egyház missziós munkáját középpontba állítva.

A Hajdú-Szabolcsi Egyházmegyében tizenhét templomot, kápolnát, gyülekezeti termet jártak végig szabadidejükben azok a gimnazisták, akik vállalták, hogy kamerájukkal megörökítik a szent hajlékokat. A Balassi Intézet pályázatán elnyert szerény támogatás *Bozorády Ildikó* iskolalelkész spirituális útmutatásai nyomán és *Somoskői Dénes* tanár szakmai irányításával hasznosult.

A megyeszékhely szakrális helyei – a nyíregyházi Nagytemplom, a körúti Kistemplom, az Emmaus és az Élim kápolnája, a borbányai, a nyírszölösi kistemplom, a vargabokri, a mandai, a rozsréti és a kertvárosi közösségi ház gyülekezeti terme – mellett lencsevégre kapták a hajdani bokortanyák helyén nőtt, Nyíregyháza közeli települések – Nyírtelek, Görögcsallás, Nagycserkesz, Kálmánháza – evangélikus templomát, de eljutottak Kölcsebe, Kisvárdára, Debrecenbe is. Összesen mintegy ezer fotót készített a Gégy Kossuthos diák – *Gaál Sándor*, *Nógya Endre Erik*, *Mészáros Petra* és *Skra-*

bák István –, képeik legjavát sokszor áttekintve választották ki templomként azt a hármast-négyet, amelyek legjobban mutatják meg *Luther* követőinek Isten dicsőségére emelt épített örökségét az egyházmegyében. A kiállítást egyébként vándorútra szánták, szívesen elviszik oda, ahol kíváncsiak rá – ez az ő missziójuk.

A csendesnap további részében a gimnázium termeiben nagy találkozásokat készítettek elő a szervezők. Az osztályok forgószínpadszerűen, újabb és újabb helyszíneken hallgathatták, illetve tekinthették meg a meghívott vendégek beszámolóit, prezentációit.

Dr. Szilágyi Béla, a Baptista Szeretetszolgálat elnökhelyettese ér-

Kisvárdai evangélikus temploma

zékletesen mutatta meg, mit is jelent, amit kevésbé korábban a nagytemplomi igehirdetésen csak úgy mellékesen megjegyzett prédikációjában: „izgalmas keresztyény életet éltek”. A szervezet embermentő munkájáról, küldetéséről a négy évvel ezelőtti haiti földrengés apropóján beszélt.

A jubileumi nagykoncertjére készülő *Pintér Béla* – aki a nagytemplomi istentiszteleten is rabul ejtette hallgatóságát Isten dicsőítő dalaival

– a zenélés elhivatottságáról szövegezte, míg *dr. Keszi Krisztina* arról az orvosi munkáról és lelki gondozásról, amelyet immár kilencedik éve végez – egyedüli európaiként – Zambia északi, erdős területein.

Hasonló úton jár a *Bálint* család, amely tizennyolc évet töltött a harmadik világ országában. Az egyik teremben *Bálint Zoltán* Pápua Új-Guineáról és Kenyáról mesélt, a kőkorszak és az újkor határán egyensúlyozó társadalmak nehézségeiről, amelyekben a törzsi rendet és az internetet kell összehámozni, s ahol ő utak, gyalogosfüggőhidak, egészséges ivóvizet adó kutak építésében működött közre. A másik teremben felesége, *Bálint Beáta* számolt be a nyíregyházi diákoknak az utcagyerekek, a mély nyomorból utat kereső csellengők megsegítéséért végzett munkájáról. De akik *Bálint Márton* előadására értek oda hamarabb, nemcsak azt tudhatták meg, hogyan élte meg mindent fiúgyermekként, de képet kaphattak arról is, hogy – felnőtte válva – mit végez Nairobi nyomortelepein az ENSZ gyakorlatnokaként.

A másokért élő keresztyény lelkület nem új szükségszerűen másik kontinensre. Ezt *Sztankó Gyöngyi* nyíregyházi lelkész előadását hallgatva ismerhették fel a fiatalok, amikor betekintést nyertek abba a szolgálatba, melyet a Kárpát-medencében kisebbségben, szóróványban élő magyarok között végez. Lelkésztestára, *Bozorády András* pedig – mintegy az elhangzottak összegzéséeként – arról beszélt a tizenéveseknek, mi a missziós munka lényege.

■ – VESI –

Farsangi imahét böjtben

► Hatvannegyedszer töltötték az ige fénye és süteményekkel teli tányérok mellett a csömöri evangélikusok farsang utolsó és böjt első napjait a hagyományos farsangi imahéten. A március 2. és 9. közötti napokon estéről estére más-más vendég igehirdető adott lelki útvalót. A sorozat záróalkalma a vasárnap délelőtti istentisztelet volt.

1950-ben a csömöri evangélikus imaközösségi tagok szokatlan kéréssel keresték meg akkori lelkészüket: a farsang utolsó három és a böjt első néhány napját igei közösségben akarták eltölteni. És hogy a farsangi hangulatot se kelljen nélkülözniük, került tea és sütemény is az asztalra. Két évvel később hívták meg először *Türmezei Erzsébet* diakonissza testvért, költőnőt, majd idővel egyre több vendég szolgáló vett részt ezeken az estéken.

Az idei alkalmakon *Lindákné János Zsuzsanna* hévízyörki és *Török Anett* erdőkertesi lelkész, *Mekis Ádám*, az Észak-Pest Megyei Egyházmegye esperese, egyben acsai, *Domokos Tibor* fanciesli, *Selmecei Lajos* monori és *Kertész Géza* nyugdíjas lelkész szolgált. Az Evangélikus Hittudományi Egyetemről csütörtökön *Bódi Emese* latin–művészettörténet szakos ta-

nár volt a vendég, míg a vasárnapi istentiszteleten *dr. Varga Gyöngyi*, az Őszövetségi Teológiai Tanszék docense hirdetett igét.

A csömöriek különösen is örültek a korábbi hatodévesükkel, Domokos Tiborral (*képünkön*) és családjával való találkozásnak. A fanciesli lelkész a töle megszokott derűvel tett bizonyosságot arról a Krisztusról, akiben „*nincs zsidó, sem görög, nincs szolga, sem szabad, nincs férfi, sem nő, mert ti mindnyájan egyek vagytok a Krisztus Jézusban*” (Gal 3,28). Akinek segítségével a Fanciesli–Hernádvécei Evangélikus Egyházközségben is leküzdhetők a válaszfalak a gyülekezeti tagok és cigányok között. Akinek ereje bátorítást ad a nehéz helyzetekben, és képes testvéri közösséget kialakítani ott, ahol adig feszültségek uralkodtak.

■ BODA ZSUZSA

A SZERZŐ FELVÉTELE

Mikor lesz a székelből magyar?

Magyarországon javában dühörog a választási kampány, s hullámai – eddig még soha nem tapasztalt módon – jól érezhetően átcsapnak az erdélyi gátakon. Végül is most már nemcsak külső szemlélői vagyunk az eseményeknek, hanem új jogviszonyunk alapján szereplői és elszennvedői is. Ugyanis az általános, egyre fokozódó sárdobálásban – ilyen vagy olyan kontextusban – a külhoniak kérdését is igyekeznek tematizálni, mert nagyon jól tudják, hogy erre a kérdésre eléggé fogékony lehet a belső piac. Meg is lepett kicsit – mármint a ránk való fogékony mértéke –, amikor őshonos dunántúli ismerősöm azzal állt elő, hogy ő egyáltalán nem ért egyet azzal, hogy Magyarország kiterjessze a szavazójogot a határon túli, pontosabban az elcsatolt történelmi területeken élő magyarokra.

Állampolgárság megadása, visszavonása ide-oda – ezt a békát nehezen, de még lenyelte, ám annak ellenére, hogy ő elkötelezett jobboldali értékeket valló pártokat támogató ember, mégsem tud egyetérteni azzal, hogy az ország s a nemzet sorsába ilyen direkt módon, szemtelen nyíltsággal beleszóljanak ezek az árkon-bokron túli magyarok. Meg is volt erre az a „nagyon logikus” és „gyakorlatias” érve, amely – tudom – eléggé sok pannon földön élő nemzettársam sajátja, nevezetesen: az új állampolgárok nem fizetnek itt adót, és nem fogják elviselni, elhordozni szavazatuk következményeit. Értsd: dilettáns politikusok hülyébbnél hülyébb döntéseit a köz kárára.

Ha nem ismerném egyik-másik nemzettársam – finoman fogalmazva – sajátosság és zarárdását, gyötrődő, kicsinyes lelkivilágát, akkor egy-egy

ilyen ömlengésre mélyen meg kellene sértődnöm. De jól tudom, hogy a 2004. december 5-i kutyakomédia elenére a magyarok döntő többsége mégiscsak bölcsen és józanul gondolkodik ezekről a kérdésekről, és nem kell újra és újra elmagyarázni, hogy minek mi a rendje, és mi miért van jól, és a nemzetegyesítés történelmi hozzáadéka lényegesen több mint a pillanatnyi filléres aggodalom.

Mégis elismerem, hogy ennek az adóforinton forgó aggodásnak meg az egyéb efféle racionális észérveknek megvan a maguk logikája, legitimitása – minden perverzításuk ellenére.

A kádári „soft” szellemiségben felnövekvő generációk évtizedekig azt hallották, hogy odaát, messze vannak magyarok is értő román, csehszlovák, jugoszláv és szovjet munkásemberek, elvtársak, akiknek sorsát s jó dolgát intézik a csehszlovák, román meg szovjet elvtársak, a párt. A béketáboron belül mindenütt minden a legnagyobb rendben, s mindenki törődjön a maga krumplicevével... Hát nem csoda, hogy a kilencvenes évek derekán is kérdezték engem, a „románt”, hogy miként „bírom ilyen jól a magyart”.

Később jöttek a Kovács László-féle ideológiai aktualizálások a 23 millió román humanoid vandárlól, köztük az erdélyiekéről, akik készülnek ellepni és felfalni a magyar Kánaánt, majd következtek *Gyurcsány* böszmeségei – s ez eltartott valahogy napjainkig.

Most tényleg – teszem fel a kérdést – ezek a nem is egészen magyar, ilyen román, szlovák, szerb hibridek szólnak bele a kizárólagos magyar belügyekbe? Az őshonos, echte magyarok életébe? Olyanokba, akiknek nagyapja, dédapja talán még nem is magya-

rul dicsérte az Istent? Mert végül is a kérdés lényege az, hogy ki is a magyar.

A néhai, szép emléké hegymászó, *Eröss Zsolt* vicce jut eszembe:

„Mikor lesz a székelből román? – Amikor Magyarországra érkezik.

Na de mikor lesz belőle magyar? – Amikor megmássza az Everestet.”

Ha valaki nem tudná, *Eröss Zsolt* volt minden idők legnagyobb magyar hegymászója, az első magyar állampolgársággal rendelkező olyan ember, aki megmászta a világ legmagasabb csúcsát, az Everestet. Történetéből csak annyit, hogy 1988-ban telepedett át a tündérszép Gyergyói-medencéből Magyarországra, s nem kis kínlódás árán lett a „román” *Eröss Zsolt*-ból „magyar” *Eröss Zsolt* – a megszokott sötét klisék és korlátolt gondolkodás okán. Ehhez azonban néhány nyolcezer méteres hegyet meg kellett mindenképpen másznia. A 2013-as kancsendzöngai balesetét követően pedig egyenesen nemzeti hőssé avaszták.

A most végződő szocsi olimpia után még egy választ lehetne adni a „Mikor lesz a székelből magyar?” kérdésre: „Amikor hetedik lesz az alpesi lesiklásban.”

Ebben az esetben *Miklós Editre*, a csiki székel lányra gondolok, aki a szinte nem létező magyar alpesi sízést a világ élvonalába hozta. Magyarán általa kerültünk fel egy új sportág térképére.

Fölösleges megidézni a történelmet, amelyben számtalan példát találunk arra, hogy mégiscsak magyar ez a huncut székel – meg a palóc, a csángó s a vajdasági is –, még akkor is, ha érte ma az „ostobaság Everestjét” kell is megmászni.

A fillérekért, adóforintokért és ilyen-olyan következményekért aggódó, országféltő honfitársaimnak elmondhatom: ne aggódjatok, ne tőlünk féltsetek gyermekeitek jövőjét – a határok túldolalára került magyarok szavazata csak jelképes lesz. Egyrészt csak pártlistára voksolhatunk, másrészt ha – ad absurdum – minden szavazásra jogosult külhoni elmenne szavazni, két-három képviselőnél többet semmiképpen sem tudna a nyers matematika szabályai alapján a parlamentbe juttatni. Ami a 199 képviselőnek nem több mint 1-1,5 százalékat teszi ki. Ezzel az aránnyal szerintem elég nehéz lesz balfogásainkat, tévedéseinket legyúrni a mindent elszennvedő többség torkán.

Másrészt: mi van azzal a sok száz ezer honfival, aki otthon sem adózik, aki segélyből, esetleg megélhetési bűnözésből él (és aki például egyedül élő idős embereknek szervez happeninget), vagy évek óta Európa, a nagyvilág jobbik részét választotta önként otthonaúl, adózóhelyéül? A kérdés pusztán retorikai.

Herédi Zsolt kolozsvári publicista gondolatait idézem: „Akiket a Kádár-éra agyamosása sikeresen megfertőzött, és akikből a nemzeti érzést, kultúrát, történelmet törölte, azok számára mi még mindig csak egy kolonc vagyunk, akikről az jut eszébe, hogy hatalmas pénzeket, támogatásokat »nyelünk« el, és ezért nem megy nekik jól a soruk. De az a mérhetetlen haszon, amit például emberi erőforrásként nyer az anyaország a határon túli magyarokkal, még mindig nem tudatosult sokakban.”

Nem mindegy, hogy értékes emberek tízezei, százazei kinek az erőforrását, dicsőségét, értékeit gyarapítják!

ÉGTÁJOLÓ

Minden itt-ott megnyilvánuló tudatlanság, önző ostobaság ellenére nagyon jólesik átélni, hogy a kilencvennégy év elszármítás után most először teljes jogú magyar állampolgárként – délvidékiek, felvidékiek, kárpátaljaiak és erdélyiek – beleszólhatnak nemzetük, országuk sorsába, ezzel a szavazással kifejezve szeretteiket, szolidaritásukat és felelősségüket a magyar nemzetközösség iránt. Ez most többnyire jelképes gesztus, lehet, hogy nincs is közvetlen politikai hatása, mégis ez a közös megnyilatkozás több, lényegesen több mint a kinkeservesen befizetett néhány tízezer adóforint görcsös féltése.

Mert ha valaki nem tudná, a székel akkor is magyar, amikor nem mászik Everestet, amikor nem lesz hetedik az alpesi lesiklásban, amikor nem ír regényeket Uz Bence furfangos eszéről, amikor két deci pálinka után nem parolázik a medvével.

Adorjani Dezső Zoltán püspök Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház

Éltető víz a – kecskeméti – pusztaban

► Sok országban és városban rendezték meg világszerte március 7-én az ökumenikus (női) világimanapot, melynek Egyiptomból kapott témája az éltető víz volt. Kecskeméten, ahol 1998 óta szerepel az ökumenikus programok között az imnap, idén öt gyülekezet (az evangélikus, a református, két római katolikus és a görögkatolikus) részvételével, tizenegy fős csoport szolgálatával valósult meg az alkalom.

A bibliai történetek, egyháztörténeti események színhelyeként is ismert Egyiptomról a legtöbb embernek azonnal a Nílus folyó jut eszébe, melyre évezredek óta éltető vízként, szomjoltó, termőföldet adó forrásként tekintenek. A lélek szomjúságát Isten ígéjének éltető forrása enyhítheti. Az ószövetségi prófécia (Ézs 35,1–2,5–7) üzenete az volt, hogy Isten ígérete szerint vakok, süketek, sánták, némák átélhetik a szabadságot, és víz fakad a pusztaságban. Az evangéliumbeli (Jn 4,3–42) történet pedig, amely ezúttal párbeszéd formában hangzott fel, a prófétai ígéret megvalósulását bizonyította: a samáriai asszony sívár, bűnökkel terhelt élete megújult, élővé vált.

A liturgiában négy egyiptomi nő is szerepelt. Bemutatkozásuk által képet kaphattak a jelenlévők arról, hogy milyen lehetett az ókorban az élet, és hogyan élnek mostanában a falusi és városi asszonyok, illetve a fiatal lányok. Jó apropó volt ez a liturgiai elvárás arra, hogy egy ifis leányzó, a tizenhat éves *Lotti* is bekapcsolódjon nálunk a szolgáló csoportba.

A legfiatalabb szolgáló-részvevő az alkalom után így foglalta össze tapasztalatait: „Nagyon örülök, hogy részt vehettem ezen a több évtizede

A világimanapnak mindig van elő- és utóélete. A szolgáló csoport tagjai lehetőség szerint részt vesznek a január végi budapesti központi felkészítő alkalmon, majd a hetente tartott megbeszéléseken a közös imádság, a téma és az igék alapos feldolgozása és a gyakorlati kérdések végiggondolása (mint például a szeretetvendégség, a dekoráció és az öltözék) egyformán fontos szerepet kap.

Az ökumenikus együttműködést jelzi a helyszín megosztása is: az alkalom a reformátusok dísztermében zajlik, az előkészítő megbeszélések pedig az evangélikus gyülekezeti teremben. Az evangélikusoknál a gyülekezeti bibliáórán előzetesen már ízelítőt kapnak a testvérek az aktuális témából, a reformátusoknál pedig

VARGA NÁNDOR FELVÉTELE

kezdődött alkalmon. Nagyszerű érzés volt látni, hogy az asszonyok milyen lelkesedéssel és pontossággal készülnek. Látszott, hogy összeszokott csapatról van szó, és hogy jól érzik magukat ebben a társaságban. Érdekes volt megtapasztalni, hogy nem volt különbség evangélikus és református között. Mindenki csak az imanapra koncentrált.”

AZ IMANAPOT ELŐKÉSZÍTŐ BIZOTTSÁG FESTMÉNYE

az imanapot követően az idősothotokban is megrendezik a programot, így kapcsolva be a világimanapi mozgalomba a kevésbé mozgékonyakat.

Egyiptomban a keresztények az arab többségű társadalomban sokszor nehéz helyzetbe kerülnek a hitük miatt. Több mint kétszáz különböző keresztény közösséget tartanak számon, de ki kell emelni közülük a kopt egyházat, melynek története a kereszténység legelső századára nyúlik vissza. Gyönyörű művészi alkotás az egyiptomi kopt kereszt; talán kecskeméti sajátosság volt, hogy az imanapon minden szolgálattévő ilyen keresztet viselt a nyakában.

Érdekes volt az is, hogy hetekkel az alkalom előtt egy Németországban élő nyugdíjas lelkész kecskeméti lelkészárságot felhívva egy régi ének felől érdeklődött, amely szinte szóról szóra feldolgozza az alapigeként kapott ézsaiási prófécia. Némi keresés után meglett az ének, és kiegészítve a kapott nagyszerű liturgiát, el is hangzott az alkalmon...

■ HULEJ ENIKŐ

► Folytatás az 1. oldalról

A második projekt összefügg ezzel a tervvel: az országos iroda szomszédságában található a nyolcadik kerületi józsefvárosi gyülekezet diákszállója. Itt két közösségi helyiség, kiscsoportos beszélgetésekre alkalmas csoportszobák, valamint két lépcsőház kialakítását vette tervbbe a gyülekezet.

A két projekt célja, hogy koncentrált teret adjon a város ifjúságának. Az egyház vezetése fontosnak tartja, hogy 2014-ben, a Szélerőzsa országos ifjúsági találkozó évében ifjúsági projektek részeseüljenek támogatásban, hiszen a fiatalok jelentik a jövőt, akikre az egyház építeni szeretne.

A Bad Neustadt-i hétvége azonban nem csak a támogatásról szólt. Sokkal inkább a sokszínű testvérkapcsolat megélésének újabb lehetőségéről. És mindez nem a támogató és a támogatott kapcsolatát gyakran jellemző hierarchikus viszonyban, hanem „szemmagasságban” nyilvánult meg. Természetes volt, hogy a két lelkész, akiket a nők világimanapi rendezvénye mellett vasárnap délelőtti igehirdetés-

Bajor böjt 2014

re is meghívtak Ostheimba és Aubstadtba, a Bad Neustadt-i egyházmegye két gyülekezetébe, németül hirdette Isten ígéjét.

Mint ahogy a püspöki prédikáció is olyan gondolatokat indított el, amelyek egyházaink és társadalmink nagyságától és anyagi helyzetétől függetlenül közzösek. A *Jakab levelének* 1,12–18. fejezetein alapuló igehirdetés szavai egyaránt intették a bajorokat és a magyarokat is arra, hogy engedjék be szívükbe a felülről jövő világosságot:

„A bajor és a magyar egyházaknak is böjti önvizsgálatot kell tartaniuk: nem vagyunk-e annyira otthonosak a világban – elfogadva annak megannyi komfortját, csábítását és megalkuvását –, hogy immár nem vagyunk otthon az égben?! Pedig nem is olyan régen az *Útmutató* évi ígéje figyelmeztetett minket erre: »Mert nincs itt marandandó városunk, hanem az eljövendőt keressük!«” Ahogy *Fabiny Tamás* püspök fogalmazott: „*Jakab levele* böjti tükröt tart elénk, forduljunk hát befelé, gondoljunk végig az életünket, és legyünk hálásak.”

Mert a hála nem megalázó. Nem volt az most sem Bad Neustadtban. Köszönetét fejezte ki a város polgármestere a szombat délelőtti fogadáson a jelen lévő magyaroknak, hogy huszonöt éve Magyarország megnyitotta a határokat. Ezt ők közvetlen közelről élték meg, hiszen a 89-es esemény hatására nyílt meg harminc kilométerre mellettük a türingiai határ is.

Hálát érzett a magyar küldöttség a vendégszeretetért, a vendéglátók odaadó szolgálatáért, az adakozókedvért. A bajor gyülekezet pedig hálás volt a *Lutheránia* kórus csodálatos és meggazdagító műsoráért, amelynek művészi színvonalú előadásáról *dr. Kamp Salamon* kar-nyagy és *Czabán Angelika* szólista gondoskodott, valamint *dr. Fabiny Tamás* igehirdetéséért és az új barátságokért, amelyek továbbviszik majd a közös krisztusi hiten alapuló testvérkapcsolatot.

Ahogy *Michael Martin* egyházfőtanácsos fogalmazott: „Wir stehen füreinander ein.” – „Kiállunk egymásért.”

■ CSELOVSZKYNÉ DR. TARR KLÁRA, az MEE Ökumenikus és Küllügyi Osztályának vezetője

Bad Neustadt gyógyító forrásai

► A több mint húsz esztendeje jól működő partnerkapcsolatnak köszönhetően többször adódott már alkalmunk arra, hogy Magyarországról is küldhessünk egy-egy résztvevőt a világimanapot előkészítő bajor konferenciákra. Idén arra is lehetőség nyílt, hogy egy imnap-i istentiszteletet is együtt ünnepelelhessünk német testvéreinkkel. A böjti adománygyűjtő akció (Fastenopfer) megnyitójára érkezett magyarországi delegáció női tagjai Herrschfeldben vehettek részt az ökumenikus alkalmon.

A Bad Neustadt központjától nyugedórányi autóútra lévő városrészt korábban önálló település volt. Bár mára teljesen egybeépült a várossal, különállóságát mégis jól mutatja, hogy itt még a felekezeti hovatartozás tekintetében is mások az arányok. Herrschfeld lakossága zömében római katolikus.

A kerületben nincs is evangélikus kápolna, így vasárnaponként a lutheránus lelkész is a katolikus templomban tart istentiszteletet. Itt került sor a világimanapi alkalomra is, amelynek szolgálatában két magyar lelkész – *Gerőfiné dr. Brebovszky Éva* és e sorok írója – is feladatot kapott. Igaz, „csupán” a liturgiában megjelölt igeversék előbb magyar, majd német nyelven történő felolvasását merték rájuk bízni a helyiek. A szolgálatot ugyanis már hónapokkal előbb kiosztották az evangélikus és katolikus asszonyok között.

Ezt a „német alaposságot” néha megmosolyogjuk, különösen, ha még azt is elárulom, hogy vannak olyan gyülekezetek, amelyekben egy-egy nőtestvérnek egész évben csupán az a feladata, hogy az imanapot megszervezze. Mégis irigylésre méltó, ahogyan erre az ökumenikus istentiszteletre készülnek, és talán tanulhatunk is tőlük...

Az oltárteret a felolvasókon túl zenészek népes csoportja töltötte be. Már hetekkel az esemény előtt gyakoroltak a fuvolások, a gitárosok, az alkalmi énekkar tagjai. Bibliáórakon tanították a dallamokat, hogy az istentiszteleten aztán tökéletesen hangozzanak a liturgia énekei. Így történhetett, hogy a muzsika hangjain ke-

resztül ezen az estén meglepő hitelességgel sikerült a gyülekezet elé idézni Egyiptom „hangulatát”. A nehéz arab dallamokat is oly bátorsággal szolgáltatták meg a kórus tagjai,

A SZERZŐ FELVÉTELE

resztül mindenki úgy érezhette, mint ha épp egy kopt templomban ülne.

Az oltár előtti dekoráció a bibliai tájat szimbolizálta, „Jákób kútjával” a közepén, ahol Jézus a samáriai asszonnyal beszélgetett. A „külső díszlet” berendezésén túl különös gonddal készültek a német testvérnők arra, hogy a mai Egyiptom bemutatásakor a legfrissebb hírekből merítsenek információkat.

Az istentiszteleti liturgia szerint felvonult négy asszony, akik jelképesen Egyiptom múltját s a jelen társadalmának város lakó, falusi és fiatal „rétegét” jelenítették meg. Az ő beszédüket mindig kiegészítette egy narrátor szava, aki ügyesen szötte a már meglévő „forgatókönyvbe” a legaktuálisabb értesüléseket.

Az imanap elsődleges feladata persze nem az, hogy ismereteket adjon egy adott országról. A világmozgalom jelmondatának első fele valóban így hangzik: „informáltnak imádkozni.” Am a folytatásban már a keresztény ember feladatát jelöli meg: „imádkozva cselekedni”. Bajor testvéreinknek ezt az üzenetet is sikerült megszólaltatniuk, amikor arról kezdtek vallani, mennyire megfáradtak egyházi közösségeik s ők személy szerint is a Jézusról mint szabadítóról szóló örömhír továbbadásában...

Érdekes párhuzam rajzolódott ki e sorok írója előtt arról, ami a bibliai történetben elhangzott, s amit a városról tudhatott. Bad Neustadt rendkívül jelentős gyógyüdülőhely Bajorországban. Kiemelkedő orvosok dolgoznak híres szívszomatóriumában, a föld mélyéből pedig gyógyvíz tör elő, melyből – orvosi ellenőrzéssel – naponta ihatnak a betegek. A helybéli lelkész – aki alkalmi sofőrünké szegődött, hogy a herrschfeldi templomba vigyen minket – büszkén mesélte, hogyan térnek vissza évről évre az emberek ide, hogy fájdalmaiktól, betegségeiktől megszabaduljanak.

Hogyan is mondta Jézus a samáriai asszonynak? „Aki ebből a vízből iszik, ismét megszomjazik...”, vagyis vissza kell térnie újra és újra. Vajon hány ember keresheti fel Bad Neustadtot úgy, hogy a testi rehabilitáción túl igazából valami egészen másra is vágya?

Azon az estén bajor testvéreinkért is imádkoztunk. Értük, hogy a gyógyforrásokhoz látogatók között az „élő gyógyvízzel”, vagyis Jézussal Krisztussal tudjanak szolgálni.

■ B. PINTÉR MÁRTA

Ördögünk van

Kísértőrelativizáló kísérlet böjtben – Dürer és Tillich nyomán

Nem mese. Tudomásul kell vennünk. Itt áll mellettünk, halad velünk. És ha előtt a kétség, a fájdalom, akkor eljön az ő ideje – az erény vára odatesz, a lovag száműzetésbe kényszerül...

***

Nemrégiben arra vetemedtem, hogy hazafelé menet a kétes hírű kiserdön vágjak át. Este hat körül télen már elég sötét van. (De milyen jó, hogy korunk hőse diadalmasan előhúzhatja zsebéből okostelefonját, és bekapcsolhatja rajta a „LED-zseblámpa” funkciót!) Nem mondanám, hogy kifejezetten féltém, de éreztem, hogy feltehetőleg nem ez „a sárga köves út”. (A járműről leszálló utastársaim valamit mind az ellenkező irányt, az utcalámpákkal megvilágított aszfaltutat választották.)

Nekivágtam azért a bizonytalanul bizonyosságot mímelve. Tartottam a lámpatelefont, az meg bennem a lelket. A gyöngye fényforrás mindig csak egy kis darabot világított meg az útból. Épp egy lépésnyit. Lépdeltem egyre beljebb. És fogyott az út. Meneteltem. Tovább és tovább. Aztán egyszerre csak kiértem.

Rá kellett döbennem, hogy elég volt mindig csak azt a kis szaszt látni az útból. Pont elég.

***

Amikor Paul Tillich német evangélikus teológus *Lébtársaság* című könyvében *Albrecht Dürer* rézmetszetének, *A lovag, a halál és az ördögnek* a leírásával találkoztam (a *Bátorság és transzcendencia* című szövegben), azonnal bevillant a magam kevésbé heroikus, ám mégis valamiképp sötétségűsítő „váltója”. Ha azt vesszük, hogy Dürer metszete szimbolikus kép, amely az odabizást – Tillich szavaival: „a bátor bizalmat” – kívánja ábrázolni, könnyen beláthatjuk, hogy a rézmetszet közepén ördögöt és halált megvető bátorsággal, rezzenéstelen arccal előretelkintő lovag akár mi magunk is lehetnénk. Vagy éppenséggel a lovag is átvághatna a kiserdön...

Hogy ki, hol, mikor ül azon a lovon – mindegy. A lényeg, hogy bárhol, bármikor legyen úton az ember, a halál és az ördög útítársul szegődik. Merthogy egyiknek sincs jobb dolga. Illetve mondhatjuk: ez az „ő” dolguk. Kísértetni, megfélemlíteni, kétségbe ejteni az embert. A kép ennek a szorongatott helyzetnek valamiképp „megoldása” is, és ezzel – Tillich szerint – „a reformáció szellemiségének klasszikus kifejezője”. A lovag – akit természetesen *Luther* hasonlít a professzor – példamutató. Ezt a példát kell követnünk: a halállal és ördöggel számolva, de félelem nélkül, bátran menni előre.

Tudvalevő, hogy a reformáció korában – bár Dürer képe öt évvel Lu-

ther tételkiszövege előtt, 1513-ban készült! – a karikatúrákat, a gúnyos ábrázolásokat nem vetették meg, ez amolyan harci eszköz volt például a pápista túlkapások vagy később a képprombolók örülete ellen. A rézmetszetet megszemlélve elsősorban

Az út a bátorságpróba, a vár a „jutalom”. Ez a vár bevehetetlen az „ellenesség” számára.

A kép tehát mozgást ábrázol. Úton levést. De a végcél is jelzi, amely a megállapodás. *Merleau-Ponty* francia fenomenológus *A szem és a szel-*

A LOVAG, A HALÁL ÉS AZ ÖRDÖG – ALBRECHT DÜRER RÉZMETSZETE (1513)

a meghatározhatatlan formájú, ormányos-szarvas ördög ábrázolása tűnik karikatúraszzerűnek.

Valakinek a kifigurázása, nem komolyan vétele egyenlő annak a valakinek a megsemmisítésével. Aki önmaga karikatúrája csupán, az lényege szerint nincs is. És bár Dürer sok attribútummal, jellegzetességgel felruházta a szóban forgó alakokat, valahogy azok mégsem tűnnek „komolynak”. És hogy is lehetnének azok, amikor megszemélyesítésük, ábrázolásuk csak eszköz – Tillich megfogalmazásával – „a reformáció szellemiségének” kifejezéséhez. Nem önmagukban érdekesek a képen, hanem a lovaggal való viszonyukban. Csak közvetettek a kép mondanivalójában, csak relatív létezők.

Száraz, kietlen völgyön halad át a lovag. De a kép háttérében egy hegy húzódik, tetején várral. A szakirodalom „az erény váraként” definiálja. A lovag egyenesen oda tart. Nem akar megfordulni, nem akar dacolni. Ez a megadás, a töretlen „előre” benne a heroikus – ahogy ennél a szónál Tillich is elidőzik, amikor a reformátorok hitéről elmélkedik, melynek heroikusságát a totális bizalom adja. Abba a várba egyedül ő hivatalos, se az ördög, se a halál nem kapott oda meghívót, és ezt mindhárman tudják.

lem című, a festészetet dicsőítő, *Descartes-ra* építő tanulmányában *Rodint* idézi, aki összehasonlítja egymással a fotózás és a festés művészetét épp egy lóvágta megörökítése kapcsán: „A művész mond igazat, és a fénykép hazudik, mert a valóságban az idő nem áll meg. A fénykép nyitva tartja a pillanatot, amelyeket az idő előrehaladása nyomban bezár, lerombolja a pillanat haladását, térnyerését, »metamorfózisát«, amit a festmény – éppen ellenkezőleg – láthatóvá tesz, mert a lovak magukban hordják az »innen el s oda át« mozzanatot.”

Dürer képén is tetten érhető ez a mozzanat. Végeredményben ez a kép lényege, amely nem direkt módon van ábrázolva. Maga a kompozíció sugározza ezt a gondolati tartalmat. Ez a három alak ugyanis nem az emberi időben lépdél. A lovag már itt, a földön poroszálva az örökkévalóságé, a másik kettő csak a „között” díszlete, mely közöttség próbára teszi az ember bátorságát. És választás elé állít: igen vagy nem?

Az igen a szeretet szava. A totális szeretet. A totális szeretet igent mond a szeretetlenre, a nemre is. Ezzel győzi le. Mulandóvá teszi az ördögöt és a halált.

■ KINYIK ANITA

„Énekeljete az Úrnak...!”

Kórustalálkozóvá bővített jubileumi koncert

► Fennállásának harminctödik évfordulója alkalmából kórustalálkozó-ra, közös ünneplésre hívta baráti, testvéri együtteseit a *Pécsi evangélikus kórus* március 8-án délután a *Dischka Győző utcai templomban*. A pécsi evangélikus gyülekezetben már az első világháborút követő években működött énekkar. Ők voltak azok az elődök, akik noha alkalomszerűen, de már elhintették a pécsi gyülekezetben a kóruséneklés magvait...

Az elmúlt évtizedek történéseit föl-idézve megemlítjük, hogy *Kismányoky Károly* már nemcsak alkalmanként szólaltatta meg a dalosokat, hanem éneklésüket beépítette az egyházi esztendő ünnepeinek rendszeres szolgálataiba is. Ez a hagyomány folytatódik ma is, miután *Balikó Zoltán* igazgató lelkes fölkérésére az akkor Pécssett szolgáló segédlelkész, *Szabóné Mátrai Marianna* újjászervezte a gyülekezeti énekkart.

1981-ben a kórus vezetését *Lovász Péterné Balázs Magdolna* vette át. Ma is töretlen hittel, odaadással végzi ezt a szolgálatot. A gyülekezeti alkalmak mellett többször volt lehetősége az együttesnek mind az ország határain belül, mind külföldön hirdetni énekekkel Isten dicsőségét.

Számos örömteli órát éltek át evangélikus testvérkórusokkal adott közös

Deo vagy *Deák Bárdos György Confirma hoc, Deus* opusának kiváló tolmácsolására is.

Aradi András bonyhádi esperes áhítata a zene és a hit kapcsolatáról szólt. A zene soha nem magányos – mondotta –, hiszen a zenemű, a szerző és Isten együtt vannak jelen. Énekelni kell! A zene egy különleges nyelv. Sokszor ki kell énekelni magunkból a dolgokat – szögezte le az esperes.

A *Kaposvári evangélikus kórus* is ezt a hármas egységet szólaltatta meg *Vönöczky Gábor* karnagy vezetésével, akinek emlékeztető gyermekkori pécsi kötődései is vannak a templomhoz és az orgonához. Az énekkar 1996-ban alakult. A karnagy minden rendezésére érzékeny dalosok J. S. Bachnak az *Elküldötte az Úr* című művét, valamint a 70. kantáta korálrészletét, *M. Haydn Tristis est anima mea* és *H. Schütz Té-*

HORVÁTH GÁBOR FELVÉTELE

hangversenyek során. Ezeknek a gondolatoknak a szellemében döntött úgy a pécsi kórus, hogy a jubileumi koncertet kórustalálkozóvá bővíti.

Az est fényét a bonyhádi *Charis kamarakórus*, a *Kaposvári evangélikus kórus*, valamint a *Paksi evangélikus kórus* szereplése emelte.

A jubiláló kórus az *Áldott légy, Uram!* című taizéi énekkel indította műsorát, majd az ünnep, a barátság és az éneklés hármas egységét, fontosságát emelte ki bevezető köszöntésében *Németh Zoltán* pécsi lelképásztor.

A vendéglátó pécsiek egy barokk szerző – *J. S. Bach* tanítványának, *Homiliusnak* – *Ich freude mich im Herrn* című műve után *Györfly István* szerzeményét – *Dicsértessék, Uram* – énekeltek. *Györfly István* nemcsak énekkari tag, de zeneszerző is, aki számos művét ajánlotta a kórusnak. *Rheinberger* kompozíciójának, az *Abendliednek* a bemutatásával a közelmúltban elhunyt dalos testvérekre emlékezett az énekkar. Az első rész műsorát *Kodály Zoltán*nak a *Sík Sándor Te Deuma* című kórusműve zárta. A műveket meg-
rázó erővel, mélységes átéléssel adták elő a dalosok *Lovászné Balázs Magdolna* vezényletével (*képiünkön*).

A bonyhádi *Charis kamarakórus* 2008-ban alakult. *Anyos Andrea* karvezető irányításával előadott változatos műsorával, üde hangzásával méltán vívta ki a pécsi gyülekezet elismerését. Most – többek között – *J. S. Bach*nak a *Jesu meine Freude* című korálfeldolgozását és a *Magnificatból* a *Sicut locutus est* tételt énekeltek el. Szívesen emlékezünk *Mozart Jubilate*

ged áldunk című kórusművét énekeltek. Igényes műsoruk magas színvonalú bemutatását a pécsiek lelkes tappsal jutalmazták.

A harmadik vendégkórus, a *Paksi evangélikus kórus* 1997-ben jött létre. Gazdag egyházzenei műsorukban számos 20. századi kompozíció csendült föl az est folyamán. Közülük *Halmos László Minden földek, Gárdonyi Zoltán Énekeljete az Úrnak* vagy *Bárdos Lajos Magyar magnificat* című művének előadását emelnénk ki. A paksi énekkart *Simon Péter* vezényelte.

A jubiláló pécsiek kitűnő kapcsolatot ápolnak a *Pécsi Vonósokkal*. Ennek a gyümölcsöző együttműködésnek köszönhetően a hallgatóság nagy öröme *Vivaldi Glóriájából* hat tételt hallottunk *Gógl Irisz* remek szólójával, *Siptárné Balázs Hajnalka* continuo-jával *Lovászné Balázs Magdolna* vezetésével.

Ezután *Kertész Attila* Liszt-díjas karnagy a Pécs-Baranyai Kórus- és Zenekari Szövetség elnökségének nevében köszöntötte az ünneplő énekkart. Számos elismerés, köszönet után a közelmúltban elhunyt *Szokolay Sándorra* emlékeztek *Örvendjete az Úrnak!* című művének összkari előadásával a hangverseny dalosai *Balázs Magdolna* irányításával.

Ocsai Zoltán lelkész záróimaja után *Kodály Zoltán Esti dala* ugyancsak a négy kórus előadásában csendült fel *Simon Péter* karnagy vezetésével. A lelkes hallgatóság szünni nem akaró tappsal fejezte ki halálját a szívet-lelket gyönyörködtető zenei élményért.

■ TÖRTELY ZSUZSA

EZ AZ A NAP!

2014. MÁRCIUS 14-18.

ARAD, KISKÖRÖS
DEBRÉCEN, SZEGED
BUDAPEST

NOEL RICHARDS
PINTER BELA
CSISZÉR LÁSZLÓ
LAKATOS PÉTER
PRAZSÁK LÁSZLÓ
HELYES BEAT
HENDERSON DAVID
CRISTOCENTRIC
VOCAL HARMONY QUARTET

Leleményes harmóniák

Corelli:
Concerti grossi Op. 6

A 16–17. század hangszeres műfaja, a *concerto grosso* részben a *canzonera* vezethető vissza. A két hegedűből, csellóból és continuoóbból álló szőlő-együttesnek a teljes vonóegyüttesrel való szembeállítását *Alessandro Stradella* 1680 körül írt zenekari darabjaiban alkalmazta először. Tőle származik a *concertino* és a *concerto grosso* elnevezés is. Az utóbbi tehát olyan concerto, amelyben több hangszer áll szemben az együttesrel. E barokk műfajt *Händel* és *Vivaldi* mellett *Arcangelo Corelli* (1653–1713) is gazdagította – mi több, a concerto grosso műfajának egyik meghatározó zeneszerzőjévé vált.

Mint elismert szonátaszerzőre (első öt opusza templomi és triószonáta) hatással volt rá – *Stradella* mellett – *Lully* zenekari felépítése és zenéje, a lassú-gyors-lassú felépítés, a méltóságteljes pontozott ritmusok, a francia ouverture.

Charles Burney – 18. századi nagy angol zenetörténész, Corelli egyik méltatója – írta a következő sorokat: „Corelli concertói, úgy tetszik, bármely más művénel szilárdabban álltak ellen a kor és a divat támadásainak. Harmóniáik oly tiszták, oly gazdagok, oly kellemesek, szólamaikban annyi a világosság, az ízlés és a leleményesség, összehatásuk, ha nagy zenekar szólaltatja meg őket, oly fenséges, oly ünnepélyes és oly fel-emelő, hogy előre lefegyvereznek minden kritikát, és elfeledtetik velünk, hogy ebből a fajtából egyáltalán létezik más zene.”

Az *Opus 6* csak Corelli halála után jelent meg Amszterdamban. Corelli mint *Ottoboni* bíboros pártfogoltja Rómában – az *Accademia dei Arcadi* tagjaként – hegedűsként, zeneszerzőként tevékenykedett. A concerto grossóknak köszönhetően rendkívüli tekintélynek örvendett. Leghíresebb műveinek publikációjára nehezen szánta rá magát, kevés halála előtt kezdte el a concerto grossók megjelenítésének előkészületeit. Végrendeletében *Matteo Fornarira* bízta műveinek kiadását.

Corelli concerto grossóiban a két együttes egymás gondolatait ismétli meg vagy viszi tovább, szólamaik technikai nehézsége is nagyjából azonos.

Az 1–8., illetve a 9–12. concerto grosso eltérő tulajdonságainak az az oka, hogy az előbbiek a templomi, az utóbbiak pedig a kamaraszonáta, „kivetítései”. A No. 8 g-moll „karacsony” concerto grosso is ezen opus része, melynek lassú tétele Corelli egyik legkiemelkedőbb, legimpozánsabb alkotása.

A Harmonia Mundi kiadó lemezén az *Ensemble 415* és *Chiara Banchini* svájci hegedűművész adja elő *Jesper Christensen* vezényletével Corelli barokk hangszeres műveit.

■ HETESSY CSABA

Évfordulók apropóján – Radnótiról és Bajcsyról

► Történelmünk elmúlt századában, amikor „sötét szél ébred borzas ég alatt”, amikor „az öszszetört világ a föld felett lassan lobog”, rengeteg embertársunk veszett oda a pokol csatamezőin és „halálgyáraiban”. Gyászos foltként éktelenkedik a második világégés időszaka.

Hét évtized távolából számos üldözött, mártír és életmentő embertársunk neve parancsol mindnyájunknak főhajtást, emlékeztet. Olyanoké, mint az evangélikus *Bajcsy-Zsilinszky Endre*, *Remete László*, *Sztehlo Gábor* és még sokan mások.

Ezeknek az embereknek élete, áldozata akkor teljesedett ki, „mikor az ember úgy elaljasult, / hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra, / s míg balhitekben hitt s tajtékzott téveteg, / befönték életét vad kényszerképzetek” (*Radnóti Miklós: Töredék*).

Ebben az évben a magyarországi holokauszt hetvenedik évfordulójához kapcsolódva a Radnóti Miklós életéről, munkásságáról és haláláról történő méltó megemlékezés érdekében november 9-ét Radnóti-emléknappá kívánják nyilvánítani. Helyesen, hiszen a múlt század poétáinak sorában *József Attila* mellett talán a legnagyobb Radnóti volt; az, aki rendkívül gazdag kifejezőerejével, etikai tartásával, személyes szenvedésével példát adott nekünk, a jövő nemzedékének.

Ki ne ismerné legszínnyalóbb költeményeit s jegyzetfüzetében fennmaradt legjobb verseit? Amikor az ember odahaza leemel a könyvespolcra egy verseskötetet, egy-egy soron keresztül át kell, hogy érezze írója személyes sorsát, lelkivilágát.

Kevesen tudják, hogy Radnóti – egy régi elhatározását beteljesítve – a krisztusi kortól megkeresztelkedett, és hogy kerek hetven esztendővel ezelőtt – mielőtt bekövetkezett volna a német megszállás – az evangélikus egyház hú fiának, a bátor antifasiszta politikusnak, *Bajcsy-Zsilinszky Endrének* a közbenjárására felmentést kapott a munkaszolgálat alól. Sajnos csak átmenetileg, azonban Radnóti számára az a pár hónap sokat jelenthetett, tevékeny és termékeny volt, s együtt lehetett szeretett párjával, *Fannival*.

***

Bajcsy-Zsilinszky mint rendkívül sokoldalú és aktív személyiséget érdekelte az irodalmi, művészeti élet. Sok művésszel, irodalommal ápolta a kapcsolatot, szívén viselte sorsukat, újságjainál foglalkoztatta is néhányukat. Amikor szaporodtak a vészterhes fellegek, nem habozott segítséget nyújtani a zsidóságukért vagy politikai okokból üldözött író-újságíró és művész ismerőseinek. 1943-tól kezdődően számtalan esetben fordultak hozzá sérelmeikkel.

„...igazságérzetem és a magyar állam, a magyar nemzet világpresztízsének feltétele állít oda a szenvedő

és üldözött zsidók mögé, mert nemzetem és a magyar állam halálos veszedelmét látom a jögegyenlőség útjáról való elkanyarodásunkban, a tetuton módszerek sajnálatos elharapódzásában, és egyben lázadok az embertelenség ellen... Lehetek én és vagyok is jó fajvédő, mert nem vagyok hajlandó megvonni az emberi jogokat attól a néptől, amely a tizenkét apostolt adta a világnak...” – írta ekkortájt.

***

A közelmúltban elhunyt *Vigh Károly* történetstől tudjuk, hogy körülbelül kétszázra tehető azon üldözötteknek a száma, akiknek érdekében *Bajcsy-Zsilinszky* eljárta a kormányzatnál vagy a Magyar Izraeliták Pártfogó Irodájánál, amellyel mindvégig szoros összeköttetésben állt. Mint fentebb már említettük, Radnóti is felmentést kapott a munkaszolgálat alól *Zsilinszky* közbenjárásának köszönhetően. A politikus személyesen vitt levelet a hadügyminiszterhez, amelyben több neves közéleti személyiséggel együtt kérte a poéta leszerelését. (*Bajcsy-Zsilinszky* mellett *Ortutay Gyula*, a kiváló néprajzkutató volt az, aki Radnóti szabadulásaért a legjobban kardoskodott.)

***

Különös véletlen, hogy egy Balaton melletti község neve *Bajcsy-Zsilinszky* és Radnóti életrajzába is bekerült, habár erről egyikőjük sem tudott, no meg manapság az utókor sem igen.

Radnóti Miklós és Gyarmati Fanni kövágóörsi nászútjukon *Lakatos Péter Pál* fiával 1935 augusztusában

A Petőfi Irodalmi Múzeum fotótárában őriznek egy érdekes képet. A régi, közel nyolcvanéves felvételen a friss házas Radnóti Miklós és Gyarmati Fanni áll Kövágóörs központjában. Két helybéli születésű irodalmár: *Lakatos Péter Pál* újságíró-költő, valamint *Szalai Imre* író-építész meghívására tartózkodott Radnóti és felesége Kövágóörsön 1935. augusztus 15-én.

A képből is kiténik, hogy búcsú volt éppen a faluban, amikor lencsevégre kapták a fiatal nászutasokat. A fotográfiát készítő barát, *Szalai Imre* így emlékezett vissza: „Kövágóörs főterén, a templom előtt a fiatal hitves és Miklós áll. Közöttük *Lakatos Péter Pál* kisfia, *Laci*. A felvételt én készítettem 1935-ben, amikor nászútjuk alkalmából Radnótiék egy éjszakát ott töltöttek. *Körmendy* asztalos házában aludtak, a Káli út 39-ben, az utcai kerítés mellett, a házhoz tartozó kicsinyke bódében...”

Kedves és érdekes töredék ez a költő életéből. S immár tavaly ősz óta ennek gránittáblába vésett jele is van a településen, pontosan ott, ahol a kis fotón áll a költő. Ha valaki Kövágóörsre téved, ne feledjen „elmerengeni egy percre e gazdag életen”...

Radnóti gondtalan derűt megidéz, *A la recherche...* című versének ihletője a Fannival való balatoni nászút, a kövágóörsi emlék, amikor a költőbarátokkal az egyik kövágóörsi-révfülöpi pincénél borozgattak: „Régi szelíd esték, ti is emlékké nemesedtek! / költőkkel s fiatal feleségekkel koszorúzott / tündöklő asztal, hova csúszol a múltak iszapján? / hol van az éj, amikor még vígan szürkebarátot / ittak a fúrge barátok a szépszemü karcsu pohárból?”

***

Kövágóörs, ez a Balaton-felvidéki település a reformáció első és legrégibb ágának, a lutheri evangélikuságnak ősi fészkeként volt számon tartva mindig is. Igazán szép a hozzá tartozó Pálköve is közvetlenül a Balaton partján. Amikor az 1920-as években erre tévedt *Bajcsy-Zsilinszky Endre*, tüstént beleszeretett a tájba. Nem véletlenül folyamodott a kövágóörsi hivatalhoz igényével, hogy a vasúti sín és a tó által körbezárt kis földnyelvet huszonöt esztendőre bérbe vehesse, rendbe hozhassa, beültethesse gyümölcsfákkal, virágokkal, s hajlékot is építhessen. Álma teljesült, igazi paradicsommá varázsolta ezt a helyet.

Saját kezével felépített talpas, tornácós, nádtetős háza a magyar történelem részévé vált, hiszen jeles, történelmet formáló vendégek keresték fel itt, többek között olyanok, akik a nemzetiszocializmus ellen szervezkedtek; olyanok, akik üldözöttek voltak; s olyanok is, akik üldözötteket menekítettek.

Bajcsy-Zsilinszky hetven esztendővel ezelőtt, 1943 nyarán és őszén még itt, Balaton melletti kis házában fogalmazta meg tiltakozásait, készült rövid életének még hátralévő csatáira, intézte sok bajbajutott ügyét, s itt gondolkodott egy békés, élhető ország megteremtésének esélyeiről.

***

Radnóti, *Bajcsy-Zsilinszky* és a gonoszág ellen tevő vagy azt elszenvető társaik emléke arra figyelmeztet, hogy rendkívül fontosak a Biblia lapjairól is ismeretes felebaráti cselekedetek, az egymásért, az elesettekért, a tehetetlenekért, a megpróbáltatottakért való kiállás – ezek sohasem veszítenek érvényükből...

■ KERESZÉNYI ZOLTÁN

L E V E L E K M Á R C I U S 1 9 . E L É

Tégy engem, Uram, békeköveteddé

▶ A napokban több olyan dokumentumot is kaptam, melyeket némely kö-
rök bizonyára a legszívesebben megsemmisítenének. Az egyik megsár-
gult dokumentum salgótarjáni zsidó testvéreink gettósításáról szól. Nem
csak az a tény felháborító, hogy kizárólag tilalmakat tartalmaz: a részük-
re kijelölt területen lakhattak, a fő utcán nem közlekedhettek... Ami ta-
lán még aljasabb, hogy akik segíteni akartak – mert voltak ilyenek! –,
azok sem teheték meg: „A zsidók által lakott utcákon nem zsidók nem
közlekedhetnek, a zárt területre be nem léphetnek. Aki ezt megszegi,
100 pengőig terjedhetően pénzbüntetéssel büntethető.” A második do-
kumentum dr. Koltai Ernő úrnak, Losonc város polgármesterének szól.
Tárgya a zsidók gettósítása. Tipikus ukáz a németek részéről.

1944. március 19-én a Margaréta had-
művellettel a náci megszállták Ma-
gyarországot, s ezzel az ország elveszi-
tette függetlenségét. Történelmében
nem először. A megszállás eredménye-
ként Magyarország megmaradt önál-
lóságát is elvesztette, polgárait gyakor-
latilag foglyul ejtették, a németek kor-
látlanul érvényesíthették akaratukat
úgy a külpolitikában, mint a magyar
belügyekben. Március 19-e után foko-
zódott az ország kirablása is: Német-
ország – hadikölcsön címén – szinte
korlátozás nélkül szállított el élelmi-
szert és nyersanyagot.

Az ország teljhatalmú biztosa Ed-
mund Veessenmayer lett: a szövetsége-
sek és a tengelyhatalmak között két
éven át hintapolitikát folytató Kállay
Miklóst és kormányát menesztették. A
volt berlini követ, Sztójay Döme veze-
tésével az idegen érdekeket minden-
ben kiszolgáló kormányt állítottak az
ország élére. A Magyarországra érke-
ző Adolf Eichmann irányításával pedig
megkezdtek a „zsidókérdés” végső
megoldásának előkészületeit...

Különös, de tény, hogy 1938 és 1942
között a magyar kormány és a parla-
ment minden külső kényszer nélkül
hozta meg a jogfosztó zsidótörvé-
nyeket, 1941 júniusában „jósántá-
ból” hadat üzent a Szovjetunióknak, de
a „zsidókérdés” végső megoldásában
– egészen az ország német megszáll-
ásáig – mégsem volt hajlandó a néme-
tekkel együttműködni!

1944. március 19-ét követően a ma-
gyar közigazgatást és német hatóságok-
nak rendelték alá, és elrendelték a zsi-
dók gettósítását, illetve a deportálások
előkészítését. Három hét múlva a zsi-
dó magyaroknak ki kellett tűzniük
mellükre a sárga csillagot.

Németországból minden fel volt
térképezve, a náciaknak nem tetsző sze-
mélyek tömegeket letartóztatása és de-
portálása villámgyorsan megtörtént.

A németeknek pontos nyilvántar-
tásuk volt a zsidó magyarokról is. A
szégyenünk az, hogy 440 ezer zsidó
származású magyar állampolgár ha-
lálba deportálását (Lea Rosh és Ernst
Jäckel adata) az ország lakosság lát-
szólag közönnnyel vette tudomásul. A
csendőrség és a közigazgatás együtt-
működése gyors, szokatlanul gördü-
lékeny és túlbuzgó volt. A nyár elején
már több magyar város dicsekedett az-
zal, hogy „judenfrei”, azaz zsidómen-
tes. A deportálások 1944. május 15. és
július 10. között lezajlottak, a nyár kö-
zepére Magyarország – Budapest ki-
vételével – „zsidómentes” lett.

***

Minden jó érzésű keresztény magya-
rak fáj az, amit zsidó testvéreinkkel
szemben elmulasztottunk. Erre ne-
héz történelmünk ismeretében sincs
mentség. Nemzetünk öngyilkossági
hajlamának szörnyű bizonyítéka, ahogy
halálba engedték hazánk zsidó polgá-
rait. Mint ahogy kicsivel később a sváb
magyarok kényszerkiteleptetését, má-
lenkij robotra hurcolását vagy a magya-

lakosság – *Ady Endre* kifejezésével
élve: környező „törpe nemzetcskék”
részéről történt – elüldözését, töme-
ges legyilkolását is tudomásul vettük.

Nehéz kimondani, de ha ezek a fájd-
almas igazságok az eszünkbe jutnak,
nem jó magyarnak lenni.

Újra és újra felmerül bennem a kér-
dés: vajon meg lehetett volna valami
változtatni? Lett volna lehetőség az el-
lenállásra egy olyan, Magyarországnak
nevezett gigantikus koncentrációs tá-
borban, amelynek krematóriumai az or-
szágtól több száz kilométerre füstöltek?

***

Voltak az emberhez méltó válasznak
szép és nemes példái is. Csak saját csa-
ládomból indulhatok ki: cukrászmes-
ter nagypám nem engedte *Steinbeck*
Mátyást elvitetni. Ő erről soha nem be-
szélt, csak Matyi, aki a temetésén meg-
síratta a „főnök urat”. Árva zsidó fiú volt,
aki nagypámát apjának tekintette.

A magyar nép nem örült a német
megszállásnak. *Wolf Lajos*, a későbbi
evangélikus püspök március 19-én –
tiltakozva a német megszállás ellen –
Ordassra változtatta a nevét. Megal-
kuvást nem ismerő, mélyen humánus
személyiségével a kommunista rez-
sim sem boldogult. Ősi cipster famí-
lia sarja volt, amelynek tagjai évszázá-
dokon keresztül hűek voltak Magya-
rországhoz. Később részt vállalt Buda-
pesten számos zsidó bujtatásában és
megmentésében. (A német megszáll-
ás napjától Tolna és Baranya megye
német falvaiban minden istentisztelet
végén a magyart himnuszot játszották!)

Méltatlanul merült feledésbe *Alapy*
Gáspár komáromi polgármester em-
léke, akinek mondása szállóigévé vált.
„Én esküt tettem rá, hogy minden
polgár ügyét egyformán szolgálom” –
mondotta, és városában megtagadta a
zsidók deportálását. A nyilasok 1944.
október 17-én tartóztatták le zsidópár-
tolás vádjával, majd zsidó polgártársai-
val együtt zárták marhavagonba,
amelynek végállomása Dachau volt.
Ott mint a 136 708-as számú fogoly halt
mártírhálalt 1945. február 5-én, hatvan-
öt éves korában. Áldott emlékt Komá-
romban utcanévtábla őrzi.

***

Ma reneszánszukat élik a második vil-
lágháborúval, illetőleg a holokauszttal
foglalkozó kiadványok. Fontos forrásom
Christian Gerlach és *Götz Aly* közösen
írt, *Das letzte Kapitel* című könyve,
amely magyarul is megjelent (*Az utol-
só fejezet – Reálpolitika, ideológia és a*
magyar zsidók legyilkolása 1944/1945.
Noran, Budapest, 2005). Ez a könyv a
magyarországi zsidóság deportálásával
foglalkozik. (Meggyőződésem, hogy a
magyar holokausztról objektíven csak
külföldi szerző írhat. Hangsúlyozom:
nem vádlón, hanem objektíven.)

A szerzők megállapítják, hogy már-
cius közepétől a magyar állam minden
hónapban kétszázmillió pengőt volt
köteles fizetni a megszállóknak. Ezt az
összeget a Sztójay-kormány az elkob-

zott zsidó vagyon magyaroknak tör-
tént eladásából („magyarosításából”)
fedezte. Vagyis a zsidók értékeit a né-
metek nem vitték ki, mint más meg-
szállt országban tették, hanem miután
a magyarok elköttyavetyélték egymás
között, az így beszedett pénzből fizet-
ték a hadisarcot.

Az idézett könyv 2002-es kiadását
követő sajtóvisszhang és az eladott pél-
dányok hatására Aly most már egye-
dül írta meg a folytatást *Hitler népál-
lama* címmel. Ebben választ keres
arra, hogy a németek többsége miért
tartott ki a legvégsőkig *Hitler* és a Har-
madik Birodalom mellett.

A két könyv hatalmas anyagot dol-
gozott fel. Ami számunkra érdekes és
elgondolkodtató, hogy e két – nemzet-
közi elfogadottságot nyert – könyv
Horthy Miklóst egyáltalán nem nega-
tívan ítéli meg, sőt kiemeli, hogy a kor-
mányzó követelte a deportálások meg-
szüntetését, miután a pápa, *Roosevelt*
amerikai elnök és a svéd király is til-
takozott. Nem hiszem, hogy a rendel-
kezésre álló dokumentumokat tévesen
interpretálták volna.

A nyilaspárt hatalomra kerülésével
(1944. október 15-én) elszabadult a po-
kol. A náci Magyarország megszáll-
ásakor még hittek a háború megnye-
résében, de Románia kiválásával ez a
remény teljességgel szertefoszlott. Az
addig védett budapesti zsidókat is
deportálni akarták, illetve hajtották
maguk előtt nyugatra.

Zsidók rejtegetéséért halálbünte-
tés járt. Ilyen ítélet pedig volt – meg-
pedig számos! Például *id. Breuer*
György gazdasági igazgató esetében
Brennbergbányán, amikor *Vajk (Weisz)*
Artúrt és még két barátját rejtette el. Az
ítéletek egy részének végrehajtására
azonban már nem volt idő.

***

A hetven évvel ezelőtti eseményeket
nem tudjuk meg nem történné tenni.
De tartozunk a zsidó magyaroknak és
minden honfitársunknak annyival,
hogy lelkiismeretünket végre megvizs-
gáljuk, önmagunkkal szembenézzünk,
és kerestényekhez méltón bünbá-
natot tartsunk.

Tudnunk kell mindent a holo-
kausztról, és soha nem szabad elfelej-
tenünk az áldozatok emlékét! Mert
megbocsátani lehet, de felejtetni nem!
Ilyen értelemben a történelem valóban
„az élet tanítómestere”. Ha nem beszél-
ünk róla, akkor a szörnyűségek ismét
megtörténhetnek. Aki nem ismeri a
történelmet, az elköveheti a múltnak
ugyanazokat a hibáit és bűneit.

1944. március 19-én a német meg-
szállással hazánk kiszolgáltatottá, a
nagyhatalmak játékszerévé lett. Kiszol-
gáltatottságunk lényegében az oroszok
kivonulásáig, pontosabban az első
szabad választásokig (1990. április 8.)
tartott. Vagyis 1944-től 1990-ig „kívül-
ről” mondták meg nekünk, hogy mi
volt a történelmünk, s hogy mi a dol-
gunk a világpolitikában.

Meggyőződésem, hogy ezért van
ma káosz a fejekben. Több generáció
is felnőtt, amelynek nincs reális tudá-
sa erről a korszakról. A történészek
dolga ezt tisztázni, értékelni, nem a po-
litikusoké. Hogy dolgozatommal ma-
gam is efféle vállalkoztam, azt azért
teszem, mert már éltem akkor, láttam
az emberi gőg és gonoszság tombolá-
sát, a kiszolgáltatottak nyomorúságát,
miközben magam érzelmileg mindig
az elesettek, a kiszolgáltatottak és
megaláztatottak oldalán álltam.

■ MAKOVITZKY JÓZSEF
(Heidelberg)

Legyen 2014 arca Bajcsy-Zsilinszky Endre!

Amikor elolvastam, hogy 2014 az el-
ső világháború, a német megszállás
és a magyar holokauszt emlékéve
lesz, azonnal az evangélikus *Bajcsy-
Zsilinszky Endre* nevét kerestem a
közleményben. Mindhiába. Pedig
ha létezik arc, amely eme évforduló-
hoz társítható, akkor az az ő arca!

A világháború kitörésekor tizen-
nyolc esztendő volt. Azonnal front-
szolgálatra jelentkezett, a háborúból
pedig vitézségi érdemekkel tért
haza. A hazáját féltő és vé-
deni akaró harcos fiatallem-
ber szinte törvényszerű-
en kötött ki az Ébredő
Magyarok Egyesületé-
ben. De kevés olyan
ember akadt ak-
koriban, aki
annyira érzéke-
nyen reagált volna
a hazai politika
történeire,
mint ő, amiből
az is következett,
hogy politikailag
kinötte ezt a szél-
sőbb mozgalmat,
és egyre in-
kább a nemzeti
függetlenség, a
demokrácia és a szociális
igazságosság hármias
csillagzata vezérelte.

Nem ismerek olyan em-
bert a két háború közti magyar világ-
ból, aki annyit dolgozott volna emberi
és politikusi arculatának alakításán,
bensője építésén, vagyis személyiségé-
nek egyetemleges fejlesztésén, mint
Bajcsy-Zsilinszky Endre. Így jutott el
a Márciusi Front igenléséig, a benne
részt vevő kommunisták harcostárs-
ként való elfogadásáig, noha az ő ter-
mészetes politikai közege a kuruc ha-
gyományokat őrző kisgazda-társada-
lom volt: Tarpa és Derecske. A nem-
zeti függetlenség mindennél előbbre
való eszméje mozgatta akkor is, ami-
kor revolvrerrel fogadta lakásában a né-
met megszállókat, akkor is, amikor el-
vállalta a magyar nemzeti ellenállási
mozgalom vezetését, és akkor is, ami-
kor tudatosan, sziklaszilárd meggyő-
ződéssel ment az akasztófa alá.

Nincs még egy politikai személyi-
ség, aki egyetlen magában a világ-
háborús veterán, a személyes ellen-
állás, a közösségi ellenállás és a nem-
zeti mártír fogalmát. Ezért mon-
dom, hogy 2014 arca csakis Bajcsy-
Zsilinszky Endre lehet.

Igazi magyar sors az övé! A nyílt,
egyesen jellemű, gerinces, követke-
zetes politikusi valójában egyik oldal-
nak sem kellett. Sem a jobboldalnak,
sem a baloldalnak. A baloldal számá-
ra Áchim-gyilkos volt, a jobboldal
számára gyanús ellenzéki, örök ellen-
álló, kommunistákkal cimboráló, bi-
zonytalan politikaigazgató.

Ezért aztán mindaddig csak egyet-
lenegyszer, ’45 kegyelmi pillanatában
történt meg vele, a halála után, hogy
– pártállástól függetlenül – nemzeti
hósként ünnepelték. Kapott díszte-
metést, kapott egy utcát, aztán sem-
mi. Szinte semmi. Olykor egy-egy
protokolláris mondat. De szobrot
még véletlenül sem kapott. S amikor
végre, születésének századik évfordu-
lója alkalmából szobrot kap, alig telik
el néhány év, és szobrát kipaterolják
a fővárosból, s mehet az Isten háta
mögötti Tarpára, a sírja mellé, a kis-
gazda kurucái közé.

Volna nekem egy tiszteletteljes
javaslatom, előretétele március
19-re, a megszállási emlékmű avatá-
sára, hallják meg az illetékesek, és
hallja meg a nagyérdemű közvéle-
mény: hozzák fel Tarpáról Bajcsy-Zsi-
linszky Endre szobrát, és helyezték
a tervezett emlékmű mellé, közvet-
lenül mellé! Mert így teljesebben ki
az a koncepció, amely – feltételezé-

RAJZ: BENCSÁTH HENRIK

seim szerint – a megszállási emlékmű
felállítását ösztönözte.

Ezzel a lépéssel a tervezett emlék-
mű körüli ostoba vita is csillapulhat-
na, már csak azért is, mert az úgyne-
vezett Horthy-korszakot, a két hábo-
rú közötti magyar világot leginkább
Bajcsy-Zsilinszky alakjával, politi-
kai személyiségével lehet árnyaltan
vagy ha úgy tetszik: kétoldalúan ér-
telmezni. Mert ő örök ellenzéki volt
a Horthy-világnak, de nem a lila és
vörös baloldali platformjáról, hanem
a nemzeti függetlenség, a paraszt-
polgári (kisgazda-) demokrácia és az
örökké érvényes szociális igazságos-
ság jegyében. E köré az alapállás kö-
ré, úgy vélem, széles nemzeti egyet-
értés szerveződhet. Ebben kiegyez-
hetnének baloldaliak és jobboldaliak
egyaránt.

Még szebb volna, ha a tarpai szob-
rot, a Parlamentben ülő Zsilinszkyt
ábrázolót eredeti helyére, a Deák térre
hoznák vissza, a Szabadság téri
emlékmű mellé pedig egy olyan
szobor kerülne, amely Zsilinszkyt el-
lenállóként, a német megszállók el-
leni tűzharc közben ábrázolná, mert
bár Bajcsy-Zsilinszky Endre kiemel-
kedő parlamenti képviselő volt, aki
nemegyszer egy szál maga képviselt
valamilyen fontos ügyet a Házban,
életeleme mégis az örökös cselekvés
és a tevőleges ellenállás volt.

Nem tudom, milyen műsorokkal
készülnek március 19-ére a televízi-
ók és a rádiók, de egyet kérek tőlük:
ebből az alkalomból ne feledjék fel-
ragyogtatni a magyar politika egyik
legtündöklőbb balsorsú csillagát,
Bajcsy-Zsilinszky Endrét.

A megszállási emlékmű létrehozá-
sának ötlete nagyszerű gondolat volt,
bárki legyen is az értelmi szerzője.
Most már csak azt kellene elérni,
hogy ez az emlékmű valóban a nem-
zeti közmegegyezés kívánatos emlék-
műve is legyen egyszermind.

Isten adja, hogy így legyen!
■ GÓDÉNY ENDRE (Budapest)

„TE SZABADSÁGOT ADTÁL HAZÁDNAK! – / ÉS AZ NEKED CSAK EGY SÍRT ADHATOTT...” (ADY ENDRE)

Turin evangélikus remetéje

Százhusz esztendeje hunyt el Kossuth Lajos

▶ **Március 20-án lesz kerek százhusz esztendeje annak, hogy a hazáért, a magyar nép függetlenségének és szabadságának kivívásáért egy életen át küzdő Kossuth Lajos elhalálozott. Hamvai 1894. április 1-je óta a Kerepesi temetőben nyugszhatnak.**

Sokat elárul az élő Kossuth-tiszteletéről, hogy a „világdemokrácia élenjáró harcosai” között, a washingtoni Capitoliumban is helyet kapott mellszobra. Ki tudja, hányadik ez a neki állított emléklelek sorában.

Az első Kossuth-szobrot egyébként a Balaton mellett, Siómaroson állították fel Kossuth halála után három hónappal „A magyar szabadságharc legnagyobb apostolának a siómarosi felszabadítottak” felirattal. Legutóbb pedig tavaly decemberben a dunántúli Nemesszalókon, a helyi reformátusok templomának homlokzatán helyeztek el emléktáblát a falu ’48-as honvédek tiszteletére, a táblafelirat megfogalmazása szerint a 165 esztendeje Kossuth Lajos zászlói alá állt hősök emlékére. Idén a megújuló fővárosi Kossuth téren, a magyar parlament tekintélyes épülete mellett állítják fel újra annak a Kossuth-emlékműnek a mását, amelynek 1927-es felavatása óta viseli Kossuth nevét az Országház előtti tér.

Az evangélikusnak keresztelt Kossuth nevét a hazai protestánsok mindig arany betűvel írták, a „magyarok Mózesé” hasonlat is templomban hangzott el elsőként.

Protestáns indíttatás

„Kossuth kultusza 1848 őszére alapvonalaiban kialakultnak tekinthető. A »folklorizálásban« már akkor – és részben később is – jelentős szerepet játszott a protestáns papság, amely a nagyrészt írni-olvasni nem tudó népességhez prédikációin át eljuttatta Kossuth isteni magasságba emelt képzetét...” – írja a Kossuth-kultusz bemutatató tanulmányában Gerő András történész.

De mit is kell tudnunk pontosan erről a kultusz tárgyává vált személyiségről, erről a halhatatlan szellemű, zempléni származású evangélikus férfiról?

„Én magam a szüléktől 1802-ben születtem Zemplén megyében, Monokon, hol atyám ifjúkorában a gróf Andrássy család uradalmi ügyvéde volt... Emlékszem az aranyozott, rézcsatos nagy bibliára, melyből szokás volt atyám házában vasárnaponként néhány fejezetet felolvasni s egy-egy zsoldárt élekelni, s melybe az én s nővéreim születésnapjai, a keresztelés adataival, ősi szokás szerint be voltak jegyezve. A szüleim iránti kegyeletnél fogva ereklyéül becsültem ezen rézcsatos bibliát, ha megvolna. De nincs. Elpusztult az is viharos élettem fergetegeiben, mint sok egyéb, mire ész és szív becsét helyeztek...” – veti papírra születéséről, családi kötődéséről.

A protestáns függetlenségi hagyományokat őrző nemesi-értelmiségi család gyermeke életének huszadik évére már ügyvédi oklevelet szerz. Előbb Zemplén megyében foly-

tat ügyvédi gyakorlatot, majd Sátoraljaújhely fogadja városi ügyészévé. Ekkortájt kapcsolódik be a politikai életbe is a Zemplén megyei közgyűlésen a sajtószabadság témakörében elmondott beszédével.

1832-től négy éven át mint a távol lévő főrendek követe vesz részt az országgyűlésen. Közben – illegálisan – szerkeszti a kéziratot *Országgyűlési Tudósításokat*, 1836-tól pedig – fittyet hányva a közben egyre fokozódó tilalmakra, zaklatásokra – a *Törvényhatósági Tudósításokat* mindaddig, amíg 1837 májusára le nem tartóztatják, s négyévnél szabadságvesztésre el nem ítélik. A börtön azonban a tudás „fellegvára” lesz számára, ekkor tanul meg angolul.

Miután országgyűlési nyomásra – különösen *Deák Ferenc* amnesztiaköveteléseire – 1840. május 10-én visszanyeri szabadságát, átveszi a *Pesti Hírlap* szerkesztését; ezzel a reformeszmék, a nemzeti érdekegyeztetés legelső hirdetőjévé válik. E lap oldalain, illetve számos röpirat útján folytat vitákat *Széchenyivel*. *Juhász Gyula* költői szavaival élve Kossuth Lajos ekkortájt született vezérlő cikkei a szabadság földjére viszik a magyarságot, és a liberális reformellenzéknek hallatlanul nagy bátorságot teremtenek a további küzdelmekhez.

A fényes korszak a *Pesti Hírlapnál* 1844-ig tart. De Kossuth a titkosrendőrség nyomására sem áll le, szerepet vállal a Magyar Kereskedelmi Társaság és a Gyáralapító Társaság létrehozásában. Ő lesz a Védegyelet ügyvezető igazgatója, valamint egyik fő kezdeményezője az Ellenzéki Párt elindításának s a párt programja megfogalmazásának. Ezzel egyidejűleg számos cikket ír, melyekben köztehervisselést és állami kárpótlással örökösítését követel – ezek sorsa a betiltás.

den gazdasági problémáért a hatalmat teszi felelőssé. Önálló magyar pénzügyi rendszert követel a nemesség megadóztatásával, az úrbéri terhek megszüntetésével, egyenlő politikai jogokat a városi középosztálynak és az úrbéres parasztnak, a császári-királyi hadsereg átszervezését a magyar nemzeti érdekeknek megfelelően, valamint a kormány felelőssé tételét s azt, hogy az utóbbiak is kapjanak új alkotmányt.

Felirati beszédei mind népszerűbbé teszik, s amikor március 15-én az átalakulás eredményeit rögzítő törvényekhez kikényszerítő hozzájárulásért Bécsbe utazik küldöttsége élén, százezres tömeg fogadja. A bécsiek úgy érzik, neki köszönhetik, hogy végre alkotmányt kaphatnak. A lelkes polgárok kifogják hintájából a lovakat, és maguk húzzák tovább.

Eközben az ifjak Pesten is a tettek mezejére lépnek. Megszületik a tizenkét pont, győz a forradalom, s nem sokára révbé ér a polgári átalakulás, melynek törvényei megszavaztatásában Kossuth döntő befolyással bír. Az első felelős magyar kormány pénzügyminisztereként összeállítja az ország első költségvetését, kibocsátja az önálló magyar pénzt (későbbi elnevezéssel Kossuth-bankót), majd július közepén az országgyűlés előtt feltárja az ország fenyegetett helyzetét: 200 ezer katonára, 42 millió forintra van szükség a hon védelmére.

„Megadjuk!” – szól egy emberként, kitérő nélkül a Kossuth-alkotmány válasza.

A szabadságharc élén

Szeptemberre már mindenki előtt bizonyossá válik, hogy ha a nemzet élni akar, ha meg akarja őrizni a forradalmi vívmányokat, akkor nem pipogáskodó, alkudozó politikát kell

Orzónál születik az első komoly győzelem: a kilencezer főnyi horvát hadosztály *Görgey–Perczel–Csapó* csapatai előtt leteszi a fegyvert.

Pár hónap múlva, 1849 februárjának végén viszont Kápolnánál a magyar honvédsereget éri súlyos vereség. Csak a gyors visszavonulás menekíti meg őket a hatalmasabb veszteségektől. *Windischgrätz* hamarjában jelenti is büszke győzelmét: „a lázadó hordákát iszonyú mennyiségben pusztította el”. Ennek hírére *Ferenc József* kibocsátja az olmtüzi alkotmányt.

A szomorú kápolnai veszteség után Kossuth megtekinti a csatateret, és a szájhagyomány szerint imát mond a közel ötszáz elesett honvéd frissen hantolt sírhalma felett. Erről megható ábrázolású, többszörösen sokszorosított olajnyomat is fennmaradt, illetve fennmaradt magának az imának a szövege is, amely azonban csak a néphagyomány szerint tulajdonítható Kossuthnak – valódi szerzője *Roboz István* kormánybiztosi titkár volt.

Kényszerlépések

Kossuth a Magyarország különállását és területi egységét semmibe vevő, úgynevezett „oktrojált” alkotmányra válaszul a Habsburg-ház trónfosztását javasolja, melyet az országgyűlés – 1849. április 14-én – egységesen meg is szavaz, akárcsak Kossuth kormányzó-elnökké választását. A debreceni szószekekre lépve hangsúlyozza: „...elérkezett a perc, midőn Magyarországnak szabaddá, függetlenné kell lennie – elérkezett a perc, midőn Magyarországnak s különösen a nemzet képviselőinek kötelessége Isten, a világ, Európa és a nép előtt kimondani, hogy szabadok, függetlenek lenni akarunk.”

Ezután véres időszak következik. Június közepén közel kétszáz ezer orosz tör be az országba, s a magyar vezetés képtelen a tartós ellenállásra kellő létszámú fegyveres erőt állítani. A két nagyhatalom összefogása megpecsételi a szabadságharc sorsát.

Kossuth a reménytelen helyzetben a polgári és a katonai hatalmat – 1849. augusztus 11-én – Görgeyre hagyja, aki rá két napra fel-dunai seregével feltétel nélkül teszi le a fegyvert Világosnál, Kossuth pedig kíséretével elhagyja az országot. Menekülését egy evangélikus lelkész fia, *Kmety György* és hadteste biztosítja. Az a *Kmety György*, aki szűk két hónappal előtte még pályafutásának legfényesebb győzelmét aratta Csornánál, s aki viszont hamarosan már *Izmail* néven a török hadsereget erősíti... (Tegyük hozzá, hogy *Kmety* – a közhiedelemmel ellentétben – sohasem tért át az iszlámra, Kossuthhoz hasonlóan életé végéig megmaradt magát evangélikusnak valló kereszténynek.)

Hontalanul is híven

Kossuth augusztus közepén török földre lép. Hátra van fésülve a haja, le van vágva a szakállja, a menekült katonák nem ismerik fel, a tábornokok felmondják neki az enged-

mességet. *Bem* és *Perczel* is legyávázta. De a volt kormányzó-elnök mindezek ellenére kezében akarja tartani az emigrációt, mert azt szeretné, hogyha ebből az emigrációból ütöképes, egységes dolog lenne, nem pedig egy kisszerű – *Katona Tamás* történész szavaival élve –, veszekedő „hólyagok” gyülekezetévé silányuló valami. És Kossuth megszervezi...

Ma, 2014-ben talán fontos rámutatni, hogy Kossuth üres zsebbel hagyta el Magyarországot. Pedig ott lehetett volna az egész magyar kincs-tár a zsebében...

Előbb Vidinben, Sumlában, Kütahyában él, egészen addig, amíg – az amerikai kongresszus határozata nyomán – 1851. szeptember 11-én egy amerikai hadihajó fel nem veszi a fedélzetére.

Anglia, majd Amerika lesz nagy visszhangot kiváltó előadó körútjainak állomása. Azután 1859-ben Párizsban – Magyar Nemzeti Igazgatóság néven – megalapítja az emigráns magyar kormányt, kidolgozza az egyenrangú dunai népek demokratikus államszövetségének, a Dunai Konföderációnak a tervét.

Aligha meglepő, hogy Kossuth határozottan fellép a magyar-osztrák kiegyezés ellen. 1867. május 22-én ugyancsak Párizsban keltezi *Deák Ferenc*hez írt „Cassandra-levelét”.

Szabad György történész 1994-ben megjelent kötetében úgy fogalmaz, hogy Kossuth „a lehetőségek elmulasztását és az általa veszteséjelőtnek tekintett Habsburg-hatalommal kötött kiegyezést – átmenetinek minősített megszüldésére ellenére – végzetesnek ítélte, s a magyarságnak az együtt élő és a szomszédos népekkel való megegyezést ajánlotta. Üzeneteinek a végnapig meg nem szakadó sorozatával a nemzeti és demokratikus törekvések egybe-ötözését és az arra alapozandó független Magyarország helyreállításának követelményét kívánta és tudta ébren tartani.”

Kossuth 1865-től – néhány éves megszakítással – haláláig szinte remeteként él Turinban (Torino), s még ha félvakon is, fáradhatatlanul ír, vitatkozik, folyamatosan bírál és figyelmeztet. Még azután is, amikor az új honossági törvény következtében 1889-ben elveszíti magyar állampolgárságát.

A nemzet nem feledi: magyar városok, falvak tucatjai választják díszpolgárrá, utcákat neveznek el róla, küldöttségek zárandokolnak hozzá. Nyolcvannolc esztendősen még nagy hatású, nemes csengésű beszédet mond – üzenetül – az aradi tizenhárom emlékére, melyet egy fonográf-henger örökít meg az utókornak: „Engem, ki nem borulhatok le a magyar Golgota porába, engem október hatodika térdeimre borulva feghontalanságom remetelekében látni, amint az engem kitagadott haza felé nyújtva agg karjaimat a hálá hű érzelmeivel áldom a vértanúk szent emlékét, hűségükért a haza iránt...”

1894. március 20-án bekövetkező halála után a nemzeti múzeumbeli ravatalától a Kerepesi temetőben kijelölt sírhelyéig közel félmillióan kísérik végső útjára. Száz és száz gondolata közül álljon most ez itt: „A haza örök, s nemcsak az iránt tartozunk kötelességgel, amely van, hanem az iránt is, amely lehet s lesz.”

■ KERECSENYI ZOLTÁN

Kossuth temetési menete a Károly körúton 1894. április 1-jén

Az utolsó rendi országgyűlésre Pest megye követévé választják. Természetesen ekkor – 1847 novemberében – még sem ő, sem követétszai nem sejtik, hogy ez lesz az utolsó rendi országgyűlés. Sem Kossuth, sem nagy politikai ellenfele, *Széchenyi* nem láthatja előre, hogy alig pár hónap múlva Magyarországra is elérkezik az a forradalmi hullám, amelynek hatására egy csapásra megvalósulnak majd azok a reformtörekvések, amelyekről annyi vita folyt hosszú időközön át.

Forradalmi szerepvállalások

Kossuth március 3-án kemény beszédben ostromozza a bécsi kormányt. „Emljük fel politikánkat a körülmények színvonalára” – hirdeti, s min-

művelni, hanem bizony fegyvert kell ragadni.

„Mit láta prófétai lelkem előre, / S még több, ami jó, / Mit még ad az isten, a nemzetek öre...” – írja ekkortájt *Petőfi Megjött az idő* című költeményében.

Rövidesen el is érkezik az idő, s elkezdődik az önvédelmi harc. A kormány lemond, Kossuth pedig elvállja az Országos Honvédelmi Bizottmány vezetését. Hívó szavára özönlenek a nép lelkes fiai, ki gyalog, ki lóháton, ki kiegyenesített kaszával, ki vadászfegyverrel. Meg is hozza gyümölcsét az elszántság. Pákozdon a császári-királyi nehézlövesség rohamra megtörik a magyar útegek tüzében, s „Fut Bécs felé Jellacsics, a gyáva...”

Ezernyolcszáznegyvennyolc, te csillag

Beszélgetés Kertész Botond történésszel

► **Miért robbant ki 1848 márciusában a magyar forradalom? Miért lett belőle hosszú szabadságharc? Miképp győzedelmeskedett 1849 tavaszán a túlerő ellen, s miképp bukott véres fejjel a sáros földre? Megannyi kérdés, amelyre talán az évszázadok sem adtak pontos választ. És hogyan alakult volna történelmünk, Közép-Kelet-Európa sorsa, ha akkor a földrész népei megértik egymást? – Az Evangélikus Országos Múzeum délelőtti csendjében Kertész Botond történésszel idéztük meg a dicső múltat. Visszapergetve az időt a keveset emlegetett egyházi vonatkozásokról is szót ejtettünk. Emlékeztünk a százhusz éve elhunyt Kossuth Lajosra.**

– Úgy tanultuk, hogy a március 15-i forradalom Pesten volt – kezdi a beszélgetést. – Ez csak részben igaz, mert ugyanilyen fontos az, ami Pozsonyban történt; ezek egymást erősítő folyamatok voltak. Nemrég zajlottak az arab forradalmak, mindenki hanyatt esett, hogy micsoda komoly és nagy változások vannak, ez már az SMS és az internet győzelme. Több mint százötven évvel ezelőtt majdnem ugyanígy történt. Február vége: Párizs, ez elért Bécsbe, két nap múlva kikötött a gőzhajó, és 15-én az utcán voltak a márciusi ifjak, akik tizenkét pontban fogalmazták meg követeléseiket. Nem volt nehéz, hiszen ezek már évek óta a szabadelvű ellenzék jelszavai voltak.

– És el is kezdték őket megvalósítani.

– Ennek egyik legszebb példája, hogy a kiáltványt kinyomtatták, a gyakorlatban eltörölték a cenzúrát. Jeles evangélikusokat is találunk közöttük: *Petőfi Sándort*, akit mindannyian jól ismerünk; *Pákh Albertet*, egy nagyon tehetséges író, újságíró, akinek apja a Tiszai Egyházkerület püspökeként szolgált. Később a fiatalember egészsége megrendült, beleőrült a megtorlásba, a meghurcoltatások nem szűnő napjaiba...

A bécsi és pesti eseményeket meghallja Kossuth Pozsonyban, és itt mutatkozik meg tehetsége és nagysága. Ez most az a helyzet, amelyet ugyan nem vártunk, nem is reméltünk, de bekövetkezett. Egy csapásra el lehet érni, amiért évek óta küzdünk: a jobbágyfelszabadítást, a nemzeti függetlenséget; csak az uralodónk legyen közös, és szabad kormányunk legyen! Magyarán egy rendi államból a polgári államba lépünk. És meg is lehetett tenni, ennek eredménye az áprilisi törvények, a független magyar minisztérium felállítása Pesten.

– A törvényekből melyek a legfontosabbak az egyházak számára?

– A huszadik törvény-cikk, amely először

mondta ki Magyarországon a felekezetek teljes egyenlőségét és viszonyosságát. Utóbbi, a viszonyosság azt jelenti, hogy jogokban és kötelességekben is legyen mindenki egyenlő. Ezt könnyebb volt leírni, mint kivitelezni. Jogilag egyenlővé lehetett tenni a protestáns egyházakat a katolikussal, de az utóbbinak olyan történelmi előjogai voltak, amelyekkel nehéz volt mit kezdeni. Püspökei a főrendi tábla tagjai voltak, az esztergomi érsek koronázta meg az uralkodót. Három nagyon szegény protestáns egyház – az unitáriusok ugyanis ekkor lettek bevett felekezet Magyarországon is – és egy dúsgazdag katolikus egyenlőségét írásban ki lehetett mondani, de a valóságban nem. Azért vagyok büszke evangélikus őseimre 1848–49 kapcsán, mert a nagy kísértés-

ben – szegény iskoláinkat próbáljuk jobban fenntartani állami támogatással – jól választottak. Úgy döntöttek, hogy köszönjük a támogatást, de csak az iskolai függetlenség fenntartásával.

– A szabadságharc csatáiból mit emelhetünk ki?

– Ami 1848 márciusában és áprilisában szépnek, egyszerűnek látszott, drámai fordulatot vett. Összel ezeket a vívmányokat meg kellett védeni. Kibört a szabadságharc. Leghasználhatóbb katonái a diákok, lelkesedésük, erejük és műveltségük volt. A tüzéség nem jöhetett volna létre nélkülük, ők ki tudták számolni, hogyan kell beállítani az ágyúcsövet a pontos lövéshez. Nagyon hosszú vakáció következett, májusban miniszteri rendelettel lezárták a tanévet. Az iskolák kiürültek, a tanárok és a diákok együtt vonultak a szabadságharc zászlai alá. Meg kell említenünk *Tavassy Lajost*, a pesti gimnázium tanárát, aki századosi rangig vitte a honvédségben, és közvetlenül *Görgey* mellett szolgált. Nem beszéltem még a nemzetőrökről. Nem képviselt kiemelkedő harci erőt, de adandó alkalommal fontos szerepet töltött be, főleg a mozgósításokban segédkezett.

– Lelkészek voltak-e közöttük?

– A legtöbb helyen a lelkész gyülekezetével együtt vonult be hosszabb-rövidebb szolgálatra. A törvény először kötelezővé tette a lelkészek részvételét, de később rájöttek, ha ők is bevonulnak, akkor az otthoniak-

olyan régen *Fabiny Tibor* írt egy kiváló tanulmányt, ebből kiderül, hogy hitét gyakorolta, egyháza sorsát figyelemmel követte. Száműzetésében Turinban a valdens gyülekezethez tartozott, annak templomában ravatalozták föl a holttestét. A másik ismert evangélikus személyiségünk *Petőfi Sándor*. Nem volt kimondottan egyházas, de az a közeg, amelyben felnőtt, családja és iskolái nagyobb része evangélikus. A selmeci líceum önképző körében írta első verseit. *Görgey Artúr* szintén evangélikus, az ő hitéről, egyházi kötődéséről nem tudunk sokat. A szabadságharc előtt katonai, majd tudományos – vegyész – pályán dolgozott, főleg az ország határain kívül. Testvéréről, *Görgey Istvánról*, aki részt vett a harcokban, tudjuk, hogy később a pesti gyülekezet aktív tagja volt, a protestáns árvaház lelkes és szorgos támogatója.

– Kossuth és Görgey vitája?

– Én Kossuthot személy szerint tisztulem és szeretem, minden hibájával együtt. Egyik hibája, hogy *Görgey* tette meg bűnbaknak a forradalom bukásában. *Görgey* kiváló hadvezér volt, és mind a ketten kellettek, hogy a szabadságharc az legyen, ami. Hónapokig tartó sikeres háború, egy főszerelt reguláris hadsereg a túlerővel szemben. Olyan áldozathozatal, amelyet csak két nagyhatalom tudott együttesen levérni. Ehhez kellett *Görgey* katonai tehetsége és *Kossuth* hihetetlen mozgósító ereje, amellyel az országot egyesíteni tudta. A lelkészek is hozzájárultak a sikerhez, hiszen ők álltak legközelebb az emberekhez, ők közvetítették a kormány és a honvédség kéréseit, utasításait, ők hirdették ki többek közt a *Függetlenségi nyilatkozatot* is. Nagyon sokan szenvedtek

vetek részt, de Magyarország más nemzetiségei is. A megtorlás elérte az egyházakat, a kormánytisztviselőket, magát az első független magyar miniszterelnököt, *Batthyány Lajost* is. Néhány héttel később ugyanott, a

Ott a befolyását vetette latba, hogy a lipcsei protestáns nagygyűlés anyagi segítségét biztosítsa. 1867 után mindenféle tisztségekkel ostromolták itthonról. Mindegyiket elutasították. Egyetlen kivételt tett: a sámson-

VASTAGH GYÖRGY KOSSUTH-PORTRÉJA

hírhedt pesti új épületben *Jeszenák Jánost* is kivégezték. Ő volt a Dunán-inneni Evangélikus Egyházkerület felügyelője, de nem ezért halt meg, hanem mert ő volt Nyitra megye kormánybiztosa.

– Az egyház ellen voltak retorziók?

– Az egyházat mint közösséget megbüntették. Ki is mondták: 1848 protestáns összeesküvés volt. Ez a megállapítás természetesen nem állja meg a helyét: nem felekezeti megmozdulás volt, mint a Bocskai-vagy a Thököly-felkelés – hanem nemzeti forradalom. Az evangélikus egyháznak mind a négy püspökét elmozdították hivatalából, három ellen hadbíró-sági eljárás is folyt. *Szeberényi János* idős korára való tekintettel csak vizsgálati fogáságot szenvedett. *Haubner Máté* és *Pákh Mihály* több évig raboskodott. Az egyház elvesztette önállóságát és önrendelkezését.

– Mit mondhatunk Kossuth evangélikusságáról és az emigrációban töltött éveiről?

– Kossuth életét végigkísérte az evangélikus egyházzal való kapcsolata. Tállyai keresztelése, konfirmálása; iskolái közül Eperjest kell kiemelni, ahol *Greguss Ágost* volt rá nagy hatással. Mint ifjú jurátus ember ő lett a sátoraljai gyülekezetnek a jegyzője. Pozsonyba került, majd Pestre az 1840-es években, és részt vett az egyházi közéletben. 1848–49-ről már tettem említést; az emigrációból két dolgot kell kiemelni. Mikor rogyadozik Tállya keresztelő temploma, egy nagyon szép, megható levélben biztosítja támogatásáról a gyülekezetet. A szegei evangélikusok is megkeresték a nagy árvíz után.

A Kossuth-mauzóleum a Kerepesi temetőben

ra nem lesz ki gondot viseljen. Hadd emeljem ki a nemzetörtség egyik komoly fegyvertényét, mert a vezetője egy evangélikus lelkész volt: *August Gottlieb Winer*. Rendkívüli személyiség volt, amit a szabadságharc idején művelt, az regénybe illő. Személyesen találkozott Kossuth Lajossal, és följajánlta segítségét, ugyanis az angol bibliatársulatnak volt a magyarországi képviselője. Elutazott Angliába, Németországba, de a rendkívüli helyzet miatt nem Bibliákat hozott, hanem inkább puskákat. Megtették Vas megye felső nemzetörsségi parancsnokává, és sikeresen szállt szembe Jelačić visszavonuló seregével.

– A szabadságharc nagy evangélikus alakjai ma hogyan énekel bennünk?

– Az evangélikus Kossuthról nem

házi evangélikus gyülekezet felügyelői tisztségét elfogadta. Akkor nem volt ritka, hogy máshol lakót választottak meg. Haláláig becsülettel végezte teendőit, levelezett, ellenőrizte az elküldött dokumentumokat.

A száműzetésnek és az emigrációnak minden keserősége fölfedezhető nála, de politikai tisztánlátását megőrizte, korábbi tévedéseivel szembenézett, nem hagyta magát és nem-

” **Ki is mondták: 1848 protestáns összeesküvés volt. Ez a megállapítás természetesen nem állja meg a helyét: nem felekezeti megmozdulás volt, mint a Bocskai-vagy a Thököly-felkelés – hanem nemzeti forradalom.**

zetét felelőtlen politikai kalandokba belesodortatni. Nagyon sokat írt, fáradhatatlanul dolgozott. Növénygyűjteménye az Evangélikus Országos Múzeumba került, fontos és megbecsült darabja gyűjteményünknek.

– Százhusz éve hunyt el.

– Kossuth turini ravatalánál *Veres József* orosházi evangélikus lelkész szolgált. Kossuthnak nem lehetett hivatalos állami temetése. Mikor átért a határon a koporsót szállító vonat, mégis minden állomáson tömegek búcsúztatták. A Nemzeti Múzeumban ravatalozták föl, a nagy fekete drapériákkal bevont Deák téri templom mellett is elhaladt a gyászmenet. Végig a zsúfolt úton a Kerepesi temetőig az ország állt szál virággal. Ravatalánál és sírjánál is szolgált evangélikus lelkész. Bizonyára nemcsak a nagy halott, de a dicső márciusi forradalom emléke is fellobbant mindenkiben.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

SAJTÓKÖZLEMÉNY

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának elnöksége tájékoztatja a gyülekezeteket, hogy az 1972-ben elindított *Eclof* (Ecumenical Church Loan Fund) kölcsön 42 év után, 2014-ben hivatalosan megszűnt. Sok gyülekezet élhetett vele az elmúlt évtizedekben, és a legnehezebb időkben segítette ki őket. Ezt a kölcsönt a nyugat-európai egyházak folyósították, melyért ezúton is köszönetet mondunk nekik.

A MEÖT elnöksége

»...AZ IGAZAKNAK PEDIG SZÉP JUTALMUK LESZ.« (PÉLD 13,21)

Ami szép, az jó is?

Az esztétika igénye a kortárs teológiai gondolkodásban

Dies Academicus március 27-én, csütörtökön az Evangelikus Hittudományi Egyetem (EHE) dísztermében. A konferenciára minden érdeklődőt szeretettel várunk.

A részvételi szándékot az ebédigény megjelölésével március 24-ig kérjük jelezni a teologia@lutheran.hu e-mail címen vagy az 1/469-1050-es telefonszámon.

Program

10.00–10.10: Köszöntés és a nap témájának megközelítése – *dr. Szabó Lajos* rektor
10.10–10.30: Sebeivel gyógyulunk meg – A szép és a rút kegyelmi kapcsolata a teológiában – *dr. Békési Sándor*, a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának egyetemi docense
10.30–10.50: Etika és esztétika a magyar irodalomban – *dr. Érfalvy Lívia*, a Budapest-Fasori Evangelikus Gimnázium igazgatóhelyettese
10.50–11.00: Az egyetem énekkarának szolgálata, vezényel *dr. Kinczler Zsuzsanna* egyházzenező
11.00–11.20: Az igehirdetés szépsége – *Szabóné Mátrai Marianna* püspökhelyettes, az EHE Gyakorlati Intézetének vezetője
11.20–11.50: Szünet
11.50–12.20: Hogyan lesz a jóból szép és a szépből jó a színpadon? – *Balázsovits Lajos* színész-rendezővel beszélget *dr. Szabó Lajos* rektor
12.20–12.40: Az arc vonzereje: biológiai és pszichológiai nézőpontok – *dr. Meskó Norbert*, a Pécsi Tudományegyetem főiskolai docense
12.40–13.00: Hálózatok és esztétika – *dr. Csermely Péter*, az MTA levelező tagja, a Semmelweis Egyetem egyetemi tanára
13.00–13.15: Könyvbemutató: *Teológia és kultúra* – Az Evangelikus Hittudományi Egyetem oktatóinak tanulmánykötete
13.15: Ebéd (előzetes jelentkezés alapján)

Ökumenikus lelkesi és munkatársi konferencia Révfülpön

Szeretettel hívjuk a testvéreket ez évi lelkesi (és munkatársi) missziói konferenciánkra, amelyet Révfülpön, az Ordass Lajos Evangelikus Oktatási Központban (8253 Révfülp, Fűredi út 1.) tartunk június 23–27. között. A konferencia témája: *Családom a gyülekezetem – gyülekezetem a családom*. Jelentkezési határidő: május 15. A jelentkezési lap a MEÖT honlapján (meot.hu) megtalálható letölthető formátumban.

A jelentkezési lapokat a következő elérhetőségek valamelyikére kérjük visszaküldeni: postán: MEÖT ökumenikus missziói konferencia, 1117 Budapest, Magyar tudósok körútja 3.; faxon: 371-2691; e-mailben: oikumene@meot.hu. A lelkesiek számára a teljes részvételi díjat (28 000 Ft), a gyülekezeti munkatársak és hitoktatók számára a részvételi díj felét (14 000 Ft) az evangelikus egyház téríti meg. Felhívjuk a résztvevők figyelmét, hogy támogatást csak azok kapnak, akik részt vesznek a konferencia programjain.

DR. FISCHL VILMOS *főtítkárs,*
Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa

Program

Hétfő • 16.00-tól: Érkezés, a szoba elfoglalása • 18.00: Vacsora • 19.00: Igehirdetés – *Pintér Imre* lelkes, a Magyar Pünkösdi Egyház (MPE) alelnöke; biztonyságtétel – *Durkó Albert*, az MPE cigánymissziójának vezetője

Kedd • 8.00: Imaközösség – *Szeverényi János*, a Magyarországi Evangelikus Egyház országos missziói lelkesje • 8.30: Reggeli • 9.15: Igetanulmány – *Lőrök Levente* baptista lelkipásztor, a Baptista Teológiai Akadémia (BTA) tanáregedje • 10.00: Szünet • 10.30: Előadás: *A zsidó család a bibliai alapoktól napjainkig* – *Radnóti Zoltán* rabbi • 12.30: Ebéd • 16.00: Csoportfoglalkozások • 18.00: Vacsora • 19.00: Igehirdetés – *Durkó István*, a Magyarországi Baptista Egyház missziói igazgatója; biztonyságtétel: *Kovács Imre* baptista lelkipásztor

Szerda • 8.00: Imaközösség – *dr. Szarka Miklós* ny. református lelkipásztor, házasság- és családterapeuta • 8.30: Reggeli • 9.15: Igetanulmány – *Lőrök Levente* • 10.00: Szünet • 10.30: Előadás: *Családfa – gyökerek – Tarackőziné Nemes Mónika* református lelkipásztor, pasztorálpszichológus • 12.30: Ebéd • 16.00: Csoportfoglalkozások • 18.00: Vacsora • 19.00: Igehirdetés – *Gyurkó József* metodista lelkes; biztonyságtétel – *dr. Hecker Frigyes* ny. metodista szuperintendens

Csütörtök • 8.00: Imaközösség – *dr. Hecker Frigyes* • 8.30: Reggeli • 9.15: Igetanulmány – *Gerőfiné dr. Brebovszky Éva* evangelikus lelkes • 10.00: Szünet • 10.30: Előadás: *Házasság – és/vagy – misszió?* – *Tarackőziné Nemes Mónika* • 12.30: Ebéd • 16.00: Csoportfoglalkozások • 18.00: Vacsora • 19.00: Igehirdetés – *Gulácsi Lajos* kárpátaljai ny. református püspök; biztonyságtétel – *Gulácsi Lajos*

Péntek • 8.00: Imaközösség – *Nemeshegyi Zoltán* baptista lelkipásztor, a BTA docense • 8.30: Reggeli • 9.15: Igetanulmány – *Gerőfiné dr. Brebovszky Éva* • 10.00: Előadás: *A lelkesgyerekek (hitre) nevelése* – *Tarackőziné Nemes Mónika* • 11.15: Úrvacsorai istentisztelet – *Szeverényi János*; biztonyságtétel – *B. Pintér Márta* evangelikus női missziói lelkes • 12.30: Ebéd, elutazás

HIRDETÉS

Evangelikus iskolák kutató és alkotó tanárainak II. konferenciája

Deák Téri Evangelikus Gimnázium – március 25., 9.30–16.30

Regisztráció (9.00–9.30)

Megnyitó és köszöntő

9.30–10.00: *Dr. Fabiny Tamásnak*, az Északi Evangelikus Egyházkerület püspökének megnyitó beszéde; *Gadóné Kézdy Editnek*, a Deák Téri Evangelikus Gimnázium igazgatónőjének köszöntője

Plenáris előadások – Elnök: Varga Márta

10.00–10.20: „Az embertelen magatartásformák feloldásáért külön kell küzdelmet folytatni...” – *Bibó István*, *René Girard* és a holokauszt teológiai megközelítése • *dr. Csepregi András*
10.20–10.40: A kormányzói jogkörök bővítésének közjogi vitái az 1930-as években • *dr. Guóth Emil*
10.40–11.00: Kávészünet
11.00–11.20: Az egyházi oktatáshoz való jog • *dr. Kalina Katalin*
11.20–11.40: Nők és férfiak nyelvhasználati különbségei • *dr. Batár Levente*
11.40–12.00: A Deák téri iskolák neves evangelikus diákjai • *dr. Kertész Botond*

Emléktábla-avatás

12.00–13.00: A Pesti Evangelikus Egyház hajdani növendékeinek emlékét megőrkítő tábla felavatása – Közreműködők: *Gadóné Kézdy Edit*, *Gáncs Péter*, *dr. Fabiny Tamás*, *dr. Sólyom Jenő*, valamint a Magyar Tudományos Akadémia képviselői

Ebédészünet

13.00–14.00: Ebéd (előzetes jelentkezés alapján) a gyülekezet nagytermében

Szekcióülések

Hittudományi és egyháztörténeti szekció

Szekcióvezető: *Győri Gábor Dávid*

14.00–14.15: Templom és iskola – Teológiai kérdésselvetések • *Győri Gábor Dávid*

14.15–14.30: A házasság demitologizálása – Fenomenológiai olvasat • *Simon Attila*

14.30–14.45: Miért szép? – Esztétikum a teológiában; szépirodalom és teológia • *Kerepeszki Anikó*

14.45–15.00: Teremtésvédelmi kérdések a Bibliában • *dr. Kodácsy-Simon Eszter*

15.00–15.15: Vita

15.15–15.30: Ansgar, „Észak apostola” – A skandináv krisztianizáció kezdetei Rimburtus: *Vita Anskarii* tükrében • *Sztrókay Adél*

15.30–15.45: Finn–magyar evangelikus kapcsolatok • *Révész Rita Boglárka*

15.45–16.00: Vita

Természettudományi és matematikai szekció

Szekcióvezető: *Győriné Timár Henriette*

14.00–14.20: A Desargues-tétel tanításáról • *Molnár Zoltán*

14.20–14.40: Általános és középiskolai pedagógusok módszertani szabadsága a természettudományi tárgyak tanításában • *Ferenczi Judit*

14.40–15.00: A játékelmélet megalapozása a középiskolai oktatásban • *Leitner Lászlóné*

15.00–15.20: Földrajztanítás és -tanulás korszerűen • *Teleki András*

15.20–15.40: Csillagászati alapismeretek átadása tudományközi módszerekkel • *Zombori Ottó*

15.40–16.00: Vita

Szekcióvezetők beszámolója és zárzó

16.00–16.30: Moderátor: *dr. Érfalvy Lívia*

A jelentkezéseket március 20-ig várjuk a felnottkepzes@lutheran.hu címre.

Irodalom- és nyelvtudományi szekció

Szekcióvezető: *dr. Kolta Dóra*

14.00–14.15: Itáliai poligráfusok a 16. századi Velencében • *Hajnóczy Eszter*

14.15–14.30: Ady lírai mitologizmusának folklorisztikus motívumrétegei • *dr. Kolta Dóra*

14.30–14.45: Szabolcska vagy Babis? – A Kisfaludy Társaság a két világháború között • *Fodor Tamás*

14.45–15.00: Irodalomtörténet-írás Erdélyben a két világháború között • *Molnár Ildikó*

15.00–15.15: Kondor Béla démonai – Mitológiai képek Kondor Béla költészetében • *Üveges Tamás*

15.15–15.30: Áprily Lajos rendezői utasításai drámáiban • *Korompayné dr. Sebestyén Nóra*

15.30–15.45: Szerep–szereplő–szerző: *A virágos katona* és *Gion Nándor* • *Óze Katalin*

15.45–16.00: Ekfrázis az irodalomban *Wacław Oszejca* költészetéből vett példákkal • *dr. Érfalvy Lívia*

Történettudományi szekció

Szekcióvezető: *dr. Péterfi Gábor*

14.00–14.15: Féja Géza Közép-Európa • *dr. Péterfi Gábor*

14.15–14.30: Bűnelkövetés a 16. század közepén *Besztercebányán* • *Kuzma Dóra*

14.30–14.45: Egy magyar diploma helye a 16–17. századi etnográfiaiban – *Zalánkeményi Kakas István* élete és műve • *Kőszeghy Zsolt*

14.45–15.00: Vita

15.00–15.15: Az 1848–1849-es magyar szabadságharc hadiipara és fegyverei – A nagyváradi fegyvergyár működése • *Varga Lajos*

15.15–15.30: „Hűséges falvak” • *Dallos Tibor*

15.30–15.45: Az anyanyelvű oktatás helyzete a Kárpát-medencében 1920 és 1948 között • *Töttössy Istvánné dr.*

15.45–16.00: Vita

Pedagógiai–pszichológiai szekció

Szekcióvezető: *Bognár András*

14.00–14.20: „Mondja kend értelmesebben”, avagy mitől látna Mátyás király is tisztábban • *Bognár András* – *Tóth Szabina*

14.20–14.40: SNI-integráció elektronikus tanulási környezetben • *Kecskeméti Szilvési Zsuzsanna*

14.40–15.00: Befogadás (inklúzió) gimnáziumban – Iskolapélda a határon • *Horváth Ernő Zoltán*

15.00–15.20: A sárszentlőrinci Algimnázium eszmeisége • *Nagy István*

15.20–15.50: Tükör és maszk – A tanítási és tanulási folyamat pszichológiai hátteréről, avagy van-e még egyáltalán szerepe a tanárnak? • *Szentpáli Csaba*

15.50–16.00: Vita

Művészeti szekció

Szekcióvezető: *Dorosmai Erzsébet*

14.00–14.20: Kéménysepről művészember, avagy *Storno Ferenc* mesés élete • *Dorosmai Erzsébet*

14.20–14.40: „Éltrevalók” – Fogyatékoság ábrázolása a képzőművészetben • *Kovács Csilla*

14.40–15.00: „Naprakész” iskola • *Vadászné Ablonczy Emőke*

15.00–15.20: Magyar népdalstílusok – Periodizáció és tipológia az MTA katalógusa alapján • *Nováky Andrea*

15.20–15.40: Liszt Ferenc *Les Préludes* című szimfonikus költeményének hangnemi rendje • *dr. Bence Gábor*

15.40–16.00: Vita

FIZESSEN ELŐ LAPUNKRA!

A kívánság

Vannak napok, amikor valahogy semmi nem az igazi. Minden szomorú és szürke. Mit tehet ilyenkor az ember lánya? „Természetesen” vásárol... Csak kis tételben persze, pusztán egy kis öröm kedvéért.

Így kerültem egy üzletbe én is a minap, munkaidő után, útban hazafelé. Már épp fizetni készültem, amikor egy fiatal férfi lépett be a boltba, tiszta, de láthatóan viseltes ruhában, borostás arccal.

– Vegyék meg ezeket az elemeket! – mondta. – Tartós elemek. Olcsón adom, a boltban ezer, de magának ötszázért megszámlálom... Kérem, adjon pénzt, éhes vagyok, nagyon éhes vagyok... – fordult a férfi először a kasszánál álló alkalmazott felé, majd felém is.

Mindketten, az eladó is és én is, zavartan motyogtunk erre valamit. Végül aztán egyikünk sem adott pénzt, sem ő, sem én.

– Jól van, Isten adja vissza... – felelte a férfi, majd távozott.

Kínosan éreztem magam, és azon tűnődtem, vajon jól cselekedtem-e vagy sem... És ezzel egyidejűleg eszembe jutott egy újszövetségi íge is: „Aki tehát tudna jót tenni, de nem teszi: bűne az annak.” (Jak 4,17)

„Most rossz vagyok? Most bűnös vagyok?” – kérdeztem

magamtól, és azonnal „magyarázkodtam” is magamban, magamnak: „Volt ebben az emberben valami hihetetlenül erőszakos... Ha csak kicsit is szelídebb lett volna, adtam volna neki...”

A pillanatnyi megszeppenülés, megbánás – szinte azonnal – aztán dühnek adta át a helyét bennem: „Egyébként is, hogy jött ahhoz, hogy Istent emlegesse, itt és most, ebben a szituációban? És ráadásul így, voltaképpen átkozódva...”

Tudom, azt mondják, az átok fog, de én eddig még soha nem félttem ettől, mindig is úgy éreztem, hogy „védelem alatt állok”, és nem érhet semmi baj.

Egy azonban bizonyos: ez az ismeretlen, fiatal férfi elérte, hogy nyomot hagyjon, lelkiismeret-furdalást ébresszen bennem... Ám csak egy pillanatra, mert amint feltámadt ez az érzés, azonnal el is határoztam, senkinek nem hagyom – neki sem –, hogy érzelmileg zsaroljon.

Úgy döntöttem, legközelebb – nem miatta, hanem csakis magam miatt – másképp cselekszem. Nem azért, mert valaki így vagy úgy, de kényszerített rá, hanem azért, mert az adás vágya belőlem fakad.

■ GAZDAG ZSUSZANNA

Fotó: KÁROLY GYÖRGY TAMÁS

Miért gyűlöli a világ a keresztyéneket?

Közvetlenül a megtérésem után olvastam nagy érdeklődéssel Túróczy Zoltánnak a „Gyűlöl titeket a világ...” című füzetét (Szövétnék, Budapest, 1939), amelyből megértettem, hogy a hívó élet nehézségeire is fel kell készülnöm. A néhai evangélikus püspök fontos ígéretekre hívta fel a figyelmet:

„Ha gyűlöl titeket a világ, tudjátok meg, hogy engem előbb gyűlölt, mint titeket. Ha e világból valók volnátok, a világ szeretné a magáét, de mivel nem e világból valók vagytok, hanem én választottalak ki titeket a világból, azért gyűlöl titeket a világ. Emlékezzetek arra az ígére, amelyet én mondtam nektek: Nem nagyobb a szolgálta az uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak, ha az én ígémet megtartottátok, a titeket is meg fogják tartani. De mindezt az én nevéért teszik veletek, mert nem ismerik azt, aki elküldött engem.” (Jn 15,18–21)

Megértettem, hogy a földi jólét és boldogság Isten kegyelmi ajándéka: „...keressétek először az ő országát és igazságát, és ezek is mind ráadásul megadatnak nektek.” (Mt 6,33) Mint Krisztus tanítványának ígéretem van a földi boldogságra: cserébe mindazért, amit őerre elhagytam, százannyit kapok (Mk 10,29–30).

Jézusnál azonban nem a földi jókat kell keresnem, megtalálom azt ingyen kegyelemből. „Mert aki meg akarja menteni az életét, elveszti azt, aki pedig elveszti az életét én értem és az evangéliumért, megmenti azt.” (Mk 8,35)

Megvilágosodott előttem, hogy Krisztus tanítványainak e világban óerette olykor szenvedniük is kell. Ezt Krisztus senki előtt nem hallgatja el, aki az ő nyomába akar lépni: „Íme, én elküldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé: legyetek tehát okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok.” (Mt 10,16)

Krisztus tanítványa számára kétfajta szenvedés kikerülhetetlen: Isten nevelő fenytése (Zsid 12,5–10) és a világ gyűlölete (Jn 15,18–21; Mt 10,16–18,21–22,24–25,28).

Az előbbit talán könnyebb elszenvedni, mint az utóbbit, mert a világ elenségének tekinti Krisztus tanítvá-

nyait, akik nem engedik a világot nyugodt lelkiismerettel tovább élni a bűneiben. A világ szemében gyalázók vagyunk, az óember minden ékességét letépni akarjuk, a sátán mesterkedéseit leleplezzük, s így a világ nem tud megtartani magának.

Isten Lelke viszont arra indít, hogy új útra induljak el, számoljam fel régi bűnös dolgomat, de tapasztalni fogom, hogy a sátán minden eszközt megragad annak érdekében, hogy eltaposson bennem mindent, ami Isten magvetése nyomán kikelt. Én viszont a trónt Krisztusnak adtam át, s ezzel ellensége lettem a sátánnak. A harc tehát megindult ellenem.

Túróczy Zoltán világossá tette, miben jelentkezik a világ gyűlölete. Abban, hogy fél tőlünk, mint ahogy Jézus is a félelem légköre vette körül a világ részéről: „Ekkor rémület fogta el mindnyájukat, és így szóltak egymáshoz: »Milyen beszéd ez? Hatalommal és erővel parancsol a tisztátalan lelkeknek, és azok kimennek!«” (Lk 4,36) Életre-halálra szóló hadjáratra kell számítanom (2Kor 6,9).

A sátán bolondnak, különcnek mondja Krisztus követőit, s ha mindez nem használ, elkezd rágalmozni, botrányos úton lehetlenné tenni őket, de az ige megerősítést ad nekik: „Boldogok vagytok, ha én miattam gyaláznak és üldöznek titeket, és mindenféle rosszat hazudnak rólatok.” (Mt 5,11)

A sátánnak torzító tükre van. Az ember tükre kicsinyíti a bűnt, az Istené az igazságot mutatja meg, a sátán tükre pedig felnagyítja a bűnt. Ha még így sem tudja Krisztus hűségét követőit lehetlenné tenni, a sátán nem riad vissza az öldökléstől sem: „...eljön az óra, amikor mindaz, aki megöl titeket, azt hiszi, hogy Istentek tetsző szolgálatot végez...” (Jn 16,2b) Gondoljunk a vértanúkra!

Érdemes megvizsgálni, hogy velünk szemben is tapasztalható-e ez a gyűlölet. Sok esetben nem, mert a sátán ártalmatlannak tart bennünket. Az óembert ő nem akarja megölni, csak igyekszik felékesíteni. Megengedi, hogy vallásosak legyünk, járjunk templomba, olvassunk Bibliát, csak nála maradjunk, hogy ő magaráz-

hassa nekünk a Bibliát. Tompul számunkra az ige éle, elmélkedéssé hígul a harci riadó, elhallgatjuk az ige konkrét ítéleteit, vagyis meghamisítjuk az ígét. A saját dicsőségünket keressük. Nincs bennünk missziói lendület, nem állunk ki nyíltan véleményünkkel, csak selyempapírba csomagolva mondjuk el, pedig Krisztust észrevétlenül becsempészni a világba nem lehet.

Mit kell akkor cselekednem, ha gyűlölni fog a világ? – vetődött fel bennem a kérdés. Túróczy válasza egyértelmű: hallgassak az ígére, ha szembe kell szállnom az üldözőkkel. „Mert nem ti vagytok, akik beszéltek, hanem Atyátok Lelke szól általatok.” (Mt 10,20)

Mindezek komoly önvizsgálatra készítettek. Meg kellett vizsgálnom, milyen lelkiállattal indulok a hívó élet útján. Sok mindenben határozottabbnak, nyíltabbnak, őszintébbnek kellett lennem a hívó élet kezdő lépéseit megtéve. Bátor hitvallásra kellett jutnom, s nem arra törekednem, hogy jókat mondjanak rólam az emberek.

Végül örömmel olvastam az Úr üzenetét: „Örüljétek és ujjongjatok, mert jutalmatok bőséges a mennyekben, hiszen így üldözték a prófétákat is, akik elöttetek éltek.” (Mt 5,12) „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak, ha az én ígémet megtartottátok, a titeket is meg fogják tartani.” (Jn 15,20b)

Jézus a szeretet nagy parancsolatát adta tanítványainak éppen akkor, amikor a rájuk váró szenvedésekről beszélt (Jn 15,17). Ígérete nekem is szól: „Ezeket azért mondom nektek, hogy békességetek legyen én bennem. A világon nyomorúságotok van, de biztatok: én legyőztem a világot.” (Jn 16,33)

Megnyugvással fogadtam, hogy az Úr még kegyelmi időt ad, hogy megerősítsen: „De az Úr velem van, mint erős vitéz. Ezért elbuknak üldözőim, nem bírnak velem. Igen megszeppenülnek, kudarcot vallanak, gyaláztatuk soha nem megy feledésbe!” (Jer 20,11)

Isten figyelmezteti az övéit: készüljünk fel a küzdelemre!

■ SZENCZI LÁSZLÓ

Reminiscere vasárnapjára

Emlékezzél meg, Uram, irgalmasságodról!
(Zsolt 25,6)

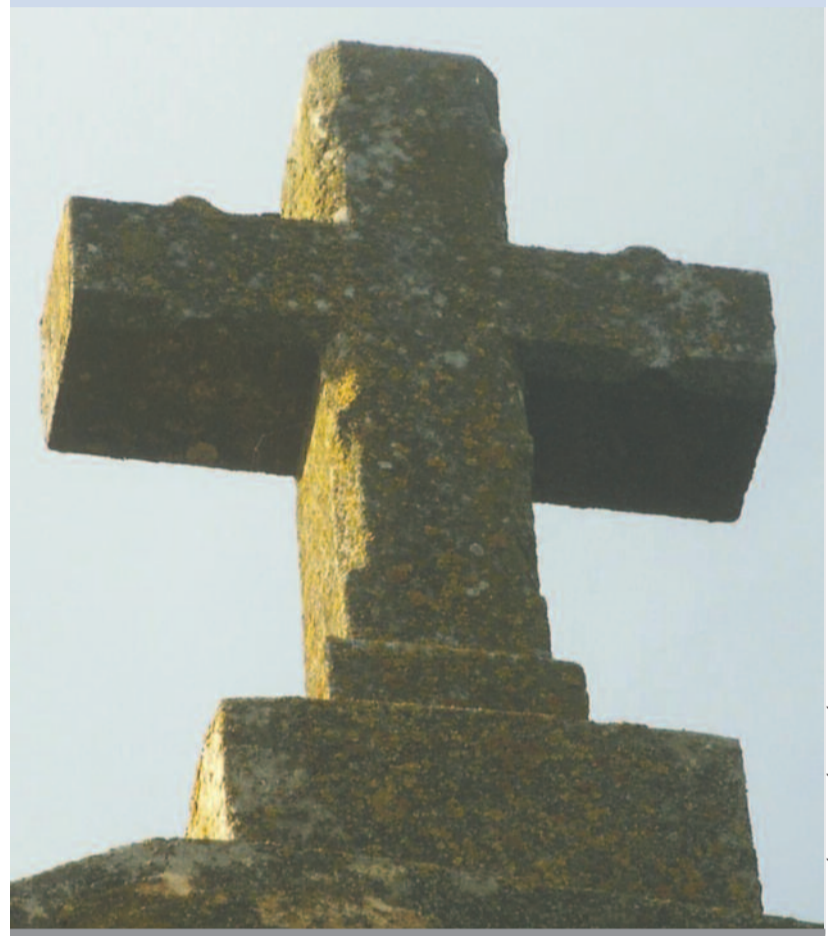
Életünk megújulását mindig külső körülmények megváltozásától várjuk. Persze hiába, hiszen a külső körülmények adottak, és megváltoztatásuk nem áll hatalmunkban. Isten azonban nagy irgalmából úgy újítja meg életünket, hogy belülről formál át. Örüljünk Isten életet megújító irgalmának.

■ MADOCSAI MIKLÓS

***

Úristen, irgalmazz nekem! Akkor mutatod meg nagy irgalmadat, amikor megbocsátod bűnömet, és kegyelmeddel ajándékozol meg. Egyedül te vagy az én erőm, támaszom, nyugodalmam. Uram, jöjj hozzám! Te választasz meg engem, hűséges Istenem! Ámen.

■ SAVONAROLA

KERECSENYI ZOLTÁN FELVÉTELE

HETI ÚTRAVALÓ

„Isten abban mutatta meg rajtunk a szeretetét, hogy Krisztus már akkor meghalt értünk, amikor bűnösök voltunk.” (Róm 5,8)

Böjt 2. hetében az Útmutató reggeli és heti igéi az Úr Szolgájának küldetésére mutatnak rá: „Isten Fia szolgáló formát vett fel, és emberekhez lett hasonlóvá; megalázta magát, és engedelmes volt mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.” (Fil 2,7–8; LK) „Mindezt nem azért teszi, mintha mi méltók volnánk rá, vagy megszolgáltuk volna, hanem hogy engedelmeskedjék az Atyának. Az ő jövetése végezte el öröktől fogva mindazt – irántunk való szeretetéből –, amit Krisztus értünk meg is cselekedett.” (Luther) Jézusért kérhetjük: Reminiscere – „Gondolj, Uram, irgalmadra...” (Zsolt 25,6) „Emlékezzél meg, Uram, a te irgalmasságodról és a te jóvoltodról, melyek öröktől fogva vannak.” (GyLK 686,5) Az Úr Szolgája sarokkő (lásd Zsolt 118,22); mi ne vessük meg őt, miként a gonosz szőlőművesek a gazda egyetlen fiát! „Ez az örökös, gyerekek, öljük meg, és mienk lesz az örökség! Megragadták, megölték, és kidobták a szőlőn kívülre.” (Mk 12,7–8) Ez a példázat is kiábrázolja Isten emberszeretetét, mely tőlünk független tény; Fia halálra adásában és Jézus életáldozatában nyilvánult meg (lásd Ef 5,2). Pál hirdeti: a megigazulás megbékélés Istenel. Ez a reményeségünk szilárd alapon áll: „...nem szégyenít meg, mert szívünkbe áradt az Isten szeretete a nekünk adatott Szentlélek által.” (Róm 5,5) Jeremiás az Úr üzenetét mondta népének: „Most azért jobbitsátok meg útjaitokat és tetteiteket, és hallgassatok Isteneteknek, az Úrnak a szavára! (...) De tudjátok meg, hogy ha megöltök, ártatlan vér terhel benneteket...” (Jer 26,13,15) Jób betegségében is kitartóan feddhetetlen maradt. „A Sátán... megverte Jób rosszulindulatú fekélyekkel tetőtől talpig. (...) Ha a jót elfogadtuk Istentől, a rosszat is el kell fogadnunk. Még ebben a helyzetben sem vétkezett...” (Jób 2,7,10) Mózes majdnem megkövezte népe a pusztában, mert nem volt ivóvízük; de Isten cselekedett: „Én majd ott állok előtted a sziklán, a Hórebben. Üss a sziklára! Víz fakad belőle, és ihat a nép.” (2Móz 17,6) Pál szerint: „Az a kőszikla pedig a Krisztus volt.” (1Kor 10,4) János e szavai minden gyónási liturgiában elhangzanak: „Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, önmagunkat csaljuk meg, és nincs meg bennünk az igazság. Ha megvalljuk bűneinket, hű és igaz ő: megbocsátja bűneinket, és megtisztít minket minden gonoszságtól!” Mert az Úr Szolgája „engesztelő áldozat a mi bűneinkért.” (1Jn 1,8–9; 2,2) Jézus másodszor szolt haláláról s feltámadásáról, de tanítványai nem értették. Arról vitatkoztak, hogy közülük ki a nagyobb. „...aki a legkisebb mindnyájatok között, az a nagy.” (Lk 9,48) Pál hitvallását a múltban kezdi: „mi is Krisztus Jézusban hittünk, hogy megigazuljunk”; s a jelenben folytatja: „többé tehát nem én élek, hanem Krisztus él bennem; azt az életet pedig, amit most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem.” (Gal 2,16,20) „Krisztusom, hív egy szegény szív, / (...) Hogy övé légy, lakozást végy / Benne...” (EÉ 375,1) Ma kérheted!

■ GARAI ANDRÁS

NAPPOS OLDAL

Szerkesztette: BODA ZSUZSA

Közönséges erdei egér

Hazánkban négy erdeiegér-faj él, közülük most a leggyakoribb, közönséges erdei egérről lesz szó.

Vörhenyes bundájú rágcsáló, hosszú farkincával. Fülei nagyok, szemei feketék, kidülledők.

Elsősorban a lomberdők lakója, de megtaláljuk mezőkön, bokrosokban és parkokban is. Éjszakai életmódot folytat, szürkületkor bújik elő a föld alá, és kezd táplálékot keresni. Az avarban kutat tölgy- és bükkmakkok után, de megrágcsálja a gombát, a rügyeket, illetve rovarokat, pókot és csigákat is eszik. A mezőkön élők aratás után az elhullott gabonaszemeket szedik össze.

A föld alatt raktárakat készítenek a szűkösebb napokra. Télire gyakran épületekbe, istállókba, pajtákba húzódnak.

Amikor a madártani intézet még a Svábhegyen, a Költő utcai Jókai-villa kertjében álló épületben volt, ab-

MESÉLNEK AZ ÁLLATOK

Ha jó a makktermés, az erdei egerek nagyon elszaporodhatnak, ilyenkor esténként szinte mozogni látszik az avar az ide-oda futkosó kis rágcsálótól. Kihaszználja ezt az erdőben élő macskabagoly és uráli bagoly, és azokban az években, amikor könnyen

RAJZ: BUDAI TIBOR

ba a földszintes helyiségbe, ahol a napraforgót tartottuk, minden ősszel beszöktek az erdei egerek. A mag zsákokban állt, de ez nem jelentett akadályt – az egerek csinos lyukakat rágta a zsákok oldalába, és éjszakánként nagy lakomákat csaptak.

Korai tavasz esetén szaporodásuk már márciusban megkezdődik, és októberig tart. A nőtények évente több alkalommal, egyszerre három-kilenc kölyköt ellenek. Ezek csupaszok, zárt szeműek, de gyorsan fejlődnek. Szemük kéthetes korukban kinyílik, körülbelül addig szopnak, és egy héttel később már önállóak.

A fészket a nőtény a föld alatt készíti fűszálakból, mohából és száraz levelekből, de mert ezek az egerek ügyesen kúsznak, elfoglalják a fák ágain csüngő, cingéék számára kihegyezett fészkekodukat is.

jutnak zsákmányhoz, több fiókat nevelnek.

Az erdei egerek kivételesen három-négy évig élhetnek, de átlagéletkoruk sokkal rövidebb, mindössze egy év. Azonban nagyon szaporák, sokan vannak, ezért soha nem fognak hiányozni erdeinkből.

■ SCHMIDT EGON

Kérdések

1. Mit gondolsz, milyen súlyú egy egérke?
2. Vajon hány alkalommal lehetnek kölykei?
3. Miben különböznek első látásra az egerek a pocoktól?

Válaszok: 1. 15–35 gramm, de ősszel kök rövid.
2. évente három-négy-szer.
3. az egerek farkincája hosszú, a pocoké rövid.

A házépítők

Jézus egyik példázatában a házépítők példájával világította meg tanítását. Azt mondta a tanítványainak, hogy aki hallgatja őt, és követi a tanítását, annak az élete olyan biztos alapokon fog nyugodni, mint a kősziklára építő ember háza. Jöhet zápor, vihar vagy heves szél, a ház szilárdan fog állni. Vagyis bármilyen nehézség vagy próbatétel éri az életben a tanítást követőt, Jézus segíteni fogja.

Viszont aki hallja a tanítást, de nem követi, az a bajban úgy fog összeom-

lani, mint a viharban annak az embernek a háza, aki a homokra épített. Jézus azt mondja, bolond az ilyen ember.

Oldjátok meg a keresztrejtvényt! A megjelölt oszlop betűit összeolvasva fejezzétek be az alábbi mondatot: Jézusra mindig számíthatunk, az ő szava

1. Ilyen a homokra építő ember
2. A példázatbeli egyik házalap
3. Az égből hullik
4. Házfalat húz – más szóval
5. Ilyen ember követi Jézus szavát
6. Ez is támadta a házakat

RAJZ: MAKÓ BÉLA

KIADVÁNYAJÁNLÓ

Nagyheti színezőtől a bibliai nyomkeresőig

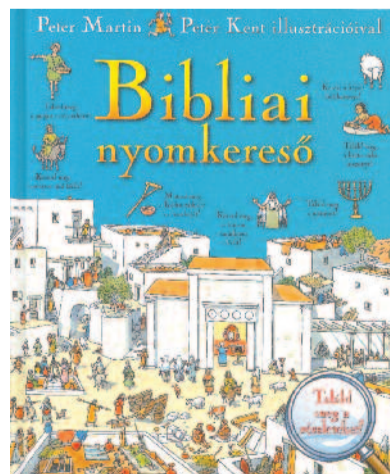
Nagyhét közeledtével két kiadványt is ajánlok figyelmetekbe a Boldi-Maci Kft. termékei közül. A kisebbek biztosan szívesen veszik majd kezükbe a *Napos oldal* korábbi illusztrátorának, *Jenes Katalinnak* a rajzait tartalmazó színezőt, amely a *Virágvasárnaptól pünkösdig* címet viseli. A rajzok színes, A3-as méretű képeivel kiválóan lehet a fából készült, asztali Boldi maci színházban elmesélni a történeteket.

Iskolába járó gyerekeknek ajánlható *Boda Zsuzsa Nagyheti szókereső rejtvényfüzet* című kiadványa. Ennek segítségével nemcsak a nagyheti eseményeket eleveníthetitek fel, de mindegyik fejezetnél nyomozóvá is válhattok: a történetekhez kapcsolódó elrejtett szavakat kereshetitek meg a betűhálókbán.

Mindezekről bővebben a *boldimaci.hu* honlapon olvashattok. A kiadványok *Boda Zsuzsánál* rendelhetők meg a 20/824-8283-as telefonszámon vagy a *zsuzsa.boda@lutheran.hu* e-mail címen.

***

Hogyan nézhetett ki Nőé faluja? Hol helyezte el Mózes a *Tízparancsolatot* tartalmazó két kőtáblát? Hogyan zajlott az asszírok katonai támadása? Milyen volt az élet Názáretben, amikor Jézus még kisgyerek volt? Korin-

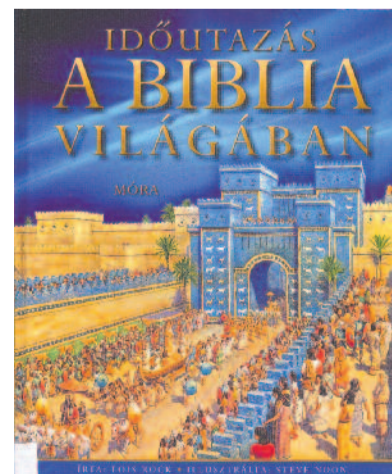

thusban hogy teltek a mindennapok, amikor Pál Krisztusról prédikált az embereknek? Ezekre a kérdésekre is választ kaphattok, ha kinyitjátok *Peter Martinnak* a Kálvin Kiadó gondo-

zásában néhány hete megjelent, *Bibliai nyomkereső* című könyvét. A kiadvány *Peter Kentnek* a Szentírás világát ábrázoló, részletgazdag képei segítségével kalauzol végig a legfontosabb korszakokon, miközben az olvasó lemérheti, hogy mennyire szemfüles. Ugyanis minden fejezetnél nyomkereső munkát is végezhetnek – hol fürjeket, hol szalmával tömött pajzsokat, máshol pedig a vámszedő asztalát kell megtalálni, hogy csak néhány feladatot említsünk. A könyv izgalmas időtöltést kínál az ifjú nyomozóknak.

***

A Móra Kiadó 2012-ben jelentette meg *Lois Rock Időutazás a Biblia világában* című könyvét, amely *Steve Noon* illusztrációinak segítségével szinte odavarázsol Ábrahám sátrához, Salamon király palotájába vagy például a jeruzsálemi templom ud-

varaiba. Az egész oldalakat betöltő, élethű képek nézegetése mellett a bibliai történetek háttéréről is nagyon sok érdekességet tudhattok meg.

■ -A -A

Szélrózsa minden irányból

Ifjúsági nap az Északi Egyházkerületben

► A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájának Gyermekek- és Ifjúsági Osztálya (GYIO) március 8-án az Északi Egyházkerület ifjúsági napját szervezte meg Nyíregyházán, a Túróczy Zoltán Evangélikus Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskolában. Hogy a szabolcsi megyeszékhely egyházi közösségeinek, intézményeinek ifjúsága képviseltette magát, az magától értetődő, de jöttek a távolabbi gyülekezetek fiataljai is: Arnótról, Bátonyterenyéről, Csömörről, Domonyból, Encsről, Fancsalról, Ikladról, Szügyről... Ezen a napfényes szép szombaton zsúfoltabb volt a vendégektől az oktatási intézmény, mint a szorgos hétköznapokon: a szervezők kétszáznegyven résztvevőt regisztráltak.

Az egyházkerületi ifjúsági napok tavaszi sorozatával a július 16–20. között Soltvadkerten megrendezendő jubileumi Szélrózsát, a 10. országos evangélikus ifjúsági találkozót készítik elő. A szó szerinti ráhangolást ennek megfelelően a Szélrózsa Band vállalta magára, igazi fesztiválhangulatot teremtve a sokak által ismert, másoknak pedig itt, Nyíregyházán tanított dalokkal.

„Láss, ne csak nézz!” – hirdeti a Mt 13,44 igeverse utaló mottó, melynek kibontása Mesterházy Balázs soproni „Szélrózsa-atyára” hárult a nyitóáhitaton. Hogy biztosan eljusson mindenkihez az üzenet, a fiatalok számára kedvelt formanyelven, egy szellemes videoklippel is hozzájárult annak megértéséhez: valójában a megtérésről, az új élet lehetőségéről szól ez az alkalom.

Az Északi Egyházkerület történetesen az ország leghátrányosabb helyzetű térségeivel esik egybe. Ezért is nagyon helyénvaló épp itt feltenni a kérdést: „A periférián is Isten gyermeke vagyok?” Ezzel a dilemmával állt elő Györfi Mihály, a görögországi cigánymissziót vezető lelkész, aki a mélyszegénységben élő, nagy lelki nyomorúságba született cigány atyafiak helyzetének érzékeléséhez nemcsak a bűnügyi helyzetet idézte meg, de szólt arról is, hogy a hasonló falvak egyetlen boltcskájában duplaannyiba kerül minden, mint a komolyabb vásárlóerővel rendelkező nagyobb településeken vagy a városokban. Nyírtelekről azért kezdtek Görögországra kijárni 2006-ban, mert az a meggyőződés vezette a Filadelfia gyülekezet tagjait, hogy ha ők valamit látnak, azt el kell vinniük másokhoz is, felelősségük van abban, hogy tudassák másokkal...

Mint Györfi Mihály mondta, három évig nem történt semmi. De a görögországi cigányközösség tagjai az ifjúsági napon (alsó képvén) sorra léptek elő bizonytétellel: hogyan változtatta meg életüket az Úr, hozzá megtérve miként hagyták maguk mögött a börtönviselt, alkohol mételezett, indulatos-keserű éveket. Róza Sándor ötvenkét évig hit nélkül élt, elmondása

szerint igen kevélyen és türelmetlenül, mindig bántotta az embereket maga körül. Nem egy csapásra történt a megtérése, de most már úgy látja, Isten nélkül nagyon nehéz az élet, az a bizonyosság, hogy ő a tenyerén tartja, nyugalmat ad...

A megrendítő, felemelő sorsok, élettörténetek után jólesett az ifjúságnak az a leleményes játék, mely a „Láss, ne csak nézz!” mottó jegyében kincsvadászatra készítette őket. Pusztán színekre és számokra hagyatkozva kellett megtalálniuk egymást, hogy elkészülhessenek azok a kirakások, puzzle-ok, melyek például a Szélrózsa logóját vagy a Luther-rózsát rajzolták ki.

Délután a különböző közösségek bemutatkozása következett: voltak, akik énekkel, rímbe szedett élménybeszámolóval, mások prezentációval ismertették meg magukat, mindennapjaikat az ifjúsági nap közönségével.

A bemutatkozást követő workshop szétszórta a sokaságot az iskola termei között. Berendezkedtek az egyes intézmények, mint például a hajléktalanellátást szervező Oltalom Szeretetszolgálat, az idősgondozást végző Joób Olivér Gondozó és Rehabilitációs Szeretintézmény, az Evangélikus Roma Szakkollégium vagy épp a Szélrózsa fesztivál, s aki többet szeretett volna megtudni működésükről, munkájukról, küldetésükről, beszélgethetett kedvére.

Sokakat vonzott a kézműves-foglalkoztató, de sokan átmentek a közeli Kossuth-gimnázium mászófalára vagy épp a táncszobába. Akadtak azonban olyanok is számosan, akik tapodtat sem mozdultak a díszteremből, mert az Emmaus zenekar koncertje fogva tartotta őket...

Egy terem volt csupán, melynek ajtaját a gyanútlanul érkező nemcsak hogy folyton zárva találta, de a várakozók hosszú sora el is tántoríthatta. Sokan ugyanis egy órát is hajlandók voltak itt ücsörögni, csak hogy bejussanak a látássérült Hack János által berendezett „vakszobába”, hogy átélhessék azoknak a helyzetét, akiket épp a nézésre teremtett szervük nem segít abban, hogy lássák a világ dolgait.

Az Orosházáról segítőivel – Hok Vanessával és Tüttő nevű kutyájával (finntül kislányt jelent a név) – érkezett Hack János a nap végén jól eső fáradtsággal mesélte, örömmel fogadja a meghívásokat, szívesen elmegy mindenhová, hogy megmutassa a látóknak, milyen veszélyes és kiszolgáltatott lehet a látássérültek élete. Elszomorítja annak az empirikus kutatásnak az eredménye, mely szerint a látók egyébként nem használják a szemüket: képtelenek visszaidéz-

ni például, hogy az előző ötven méteren mit látnak az utcán haladva. Még szerencse, teszi hozzá – Saint-Exupéry kis hercegét idézve –, hogy „jól csak a szívvel lát az ember”...

Az északi egyházkerületi ifjúsági nap zárásaként az úti áldást Zsarnai Krisztián esperestől kapta meg a találkozó közönsége.

A GYIO sorozata május 31-én Győrben folytatódik a Nyugati Egyházkerület ifjúságának találkozásával.

■ VESZPRÉMI ERZSÉBET

Bonyhádi vitorlabontás

► A Déli Evangélikus Egyházkerület gyülekezetvezetői konferenciát tartott március 7–8-án a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium sportcsarnokában. Radosné Lengyel Anna egyházkerületi felügyelő kórházi kezelése miatt Andorka Árpád, a bonyhádi találkozókat hosszú évek óta fáradhatatlanul szervező egyházkerületi másodfelügyelő nyitotta meg az alkalmat és köszöntötte a közel százhetven fős hallgatóságot.

A konferencia igei alapozását a kerület püspöke, Gáncs Péter végezte. Illusztrációként kivettette az ökumenikus világimnap idei plakátját – amely a Nílust mint sivatagban nyíló virágot ábrázolja –, valamint a Déli Egyházkerület vizrajzi térképét...

Az imnap igei mottója szerint – „Már készítettem utat a pusztában, a sivatagban folyókat fakasztok” (Ézs 43,19) – Istennek terve van velünk. Az ígéret ismeretében fontos feltennünk magunknak Péter apostollal együtt a kérdést: „...ki vagyok én, hogy akadályozzam az Istent?” (ApCsel 11,17)

A püspök után a házigazda, Andorka Gábor igazgató köszöntötte a résztvevőket, aki a sivatagi képre visszautalva csatornaépítéshez hasonlította azt a munkát, amelynek célja, hogy az isteni áldás eljuthasson másokhoz.

A konferencia fő témáját Püski Lajos vezette fel. A vendég előadó a Debrecen-Nagyterdei Református Gyülekezetben végzett szolgálata mellett a református Egyházi Jövőkép Bizott-

megye felügyelőjének égő szeretetre ébresztő áhítata után szombaton reggel intenzív kiscsoportos munka kezdődött. A résztvevők az egyházkerület tömör küldetésnyilatkozatának megfogalmazását kapták feladatuk. A kulcsszavakat újbegyre szedve (evangéliumhirdetés, hittelesség, közösség...) letisztult a missziói feladat, és elvált a gyakran megszokásból vagy elvárásból végzett tevékenységektől. A debreceni református testvérek küldetésnyilatkozatát megismerve világossá vált, hogy az alapelvek mindenütt azonosak, a módszerek ugyanakkor helyenként változnak.

Az elméleti alapvetés után a gyakorlati feladatok kerültek fókuszba. A megújult látás alapján a gyülekezetvezetők a május 31-én Orosházán tartandó családi és ifjúsági missziói napot nemcsak a nevében, de kisugárzásában is

misszióivá szeretnék tenni. Deák László egyházkerületi missziói lelkész arra biztatott, hogy – rokonai, barátai, ismerősei köréből – mindenki vigyen magával Orosházára olyasvalakit, aki még nem elkötelezett Krisztus-követő.

A vendéglátó orosházi gyülekezet lelkésze, Ördög Endre arról számolt be, hogy a május végi missziói nap zárásaként – az idén először – szeretnének kilépni a templomból a város főterére: „látványos evangélikus” jelenléttel, könnyűzenei koncerttel, bizonyítételekkel és – a tervek szerint – evangélikus „kirakodóvással”...

A nap folyamán sok szó esett a speciális gyülekezeti kiscsoportok fontosságáról. Nagy lehetőségek rejlenek például az idén tízéves – ugyancsak Bonyhádon megrendezendő – egyházkerületi konfirmációs- és ifjúsági táborban. Miután kiemelt cél, hogy ide július 16–20. között minél több fiatal eljuthasson, a majdan távolabbról érkezők útiköltségéhez járul hozzá a gyülekezetvezetői bonyhádi konferencia hatvanötezer forintos offertóriumja is.

A huszonnégy órás együttléttel végéhez közeledve egyházkerületi fórum következett. A fórumon – Püski Lajos (felső képvén jobb szélén) és Gáncs Péter mellett – megszólítható volt Kondor Péter esperes, a gazdasági, illetve Lupták György esperes, a missziói bizottság elnöke, valamint Muntag András, a Zelenka Pál Szolidaritási Alap vezetője.

ság tagja és a missziói bizottság elnöke. Bevezetésként egy rövid kérdőív kitöltését kérte, minden résztvevő elé tükröt tartva szolgálatával kapcsolatban. Ezt követően beszélt azokról az egyházaikról megkötözött, az úgynevezett konstantini korból visszamaradt béklyókról, hagyományokról, amelyek horgonyként merevítik mozdulatlanságba gyülekezeteinket. Hasonlóan szemléletes képe volt az evezős gálya, amely bár rendelkezik vitorlával, mégis inkább az evezősök erejére (külső és belső anyagi források...) épít, vagyis nem használja a nehezen kontrollálható szél (Szentlélek) erejét. Mintha épp a hitet – mint valamiféle bizonytalansági tényezőt – igyekeznénk figyelmen kívül hagyni egyházi, gyülekezeti életünkben.

Az este a Déli Egyházkerület elmúlt évét összefoglaló zenés diaporáma-vetítéssel folytatódott, amely hálaadásra is lehetőséget kínált.

A könnyedebb műfajt ismét komolyabb téma követte: Benkóczy Péter kőbányai lelkész és felügyelője, Zászkalicsky Zsuzsa képméditációja az ifjabb Lucas Cranach mesterművének, a weimari szárnyasoltár lenyűgöző szimbolikáján keresztül nyújtott bepillantást a reformáció korának művészetébe. Cranach egyetlen kompozícióban foglalja össze Luther tanításának velejét: Isten lép felénk személyesen! Az estét sok résztvevő számára késő éjjelbe nyúló beszélgetés zárta.

Dudla Erzsébetnek, a Bács-Kiskun Egyház-

A konferencia zárásaként a lelki „akadálymentesítés jegyében” hangzott a püspök úti áldása: „Két dolgot tehát nemcsak tehetünk, hanem tennünk is kell. El kell oldanunk a part-hoz kötözött s így tétlenségre kárhozható köteleket, és a Szél mozdulásáért imádkozva fel kell vonni a vitorlákat – a déli vizeken...”

■ KISS TAMÁS

Az utolsó szuperintendens

▶ Először némi szömagyarázat: a Helytartótanács még 1847-ben is azal a megjegyzéssel küldte vissza az egyetemes gyűlés jegyzőkönyvét, hogy egyháznak a szuperintendenseket ne nevezze püspököknek, mert ez a cím nem illeti meg őket. Az 1885:7. törvénycikk alapján főpásztoraink is bejutottak a főrendiházba, és ezután joggal használták a „püspök” megjelölést szolgálatukhoz. A „nagy négyes” három tagja – *Geduly Lajos*, *Czékus István* és *Szeberényi Gusztáv Adolf* – azonban 1890-ben egy év leforgása alatt elhunyt. *Karsay Sándor* egyedül maradt a vezérkarból. Ő is püspöknek tekintette magát a fenti időponttól, de pecsétjén meghagyta a „szuperintendens” kifejezést.

Karsay Sándor 1814. március 15-én született Győrben, édesapja Ászáron lévita-tanító, majd Kisbaboton és Réti-ben (Tárnokrét) lelkész volt. Sopronban és Pécsen tanult. *Gróf Zay Károlyéknál* lett nevelő (1835–1837). Lelkesszé avatása (1837) után Menciahelyre került segédlelkésznek, ahol nemsokára megválasztották rendes lelkésznek. Működése alatt (1837–1839) belevetette magát a munkába. Rövid ottani szolgálata után a nagyobb és tekintélyesebb tétí gyülekezet meghívását fogadta el. Sokirányú, alapos, lelkiismeretes munkássága nyomán a Győri Egyházmegye esperesévé választották. Esperesi munkáját a Bach-korszakban igen nehéz körülmények között és eredményesen végezte. A Dunántúl is tiltakozott a pápens ellen, amely a kormányzat durva, erőszakos beavatkozása volt a hazai protestáns egyházak szervezetébe.

A Dunántúli Egyházkerület 1866-ban választotta püspökévé, majd kevéssel ezután a győri gyülekezet hívta meg lelkészének. A kettős szolgálat mindenképpen nehéz feladatait Karsay bizakodva vállalta, és jól oldotta meg. Népszerűségére jellemző, hogy kerülete csak nyolcvanadik életévét betöltve fogadta el visszavonulási kérelmét, szeretett gyülekezte pedig haláláig megtartotta lelkési szolgálatában. A korszak divatja szerinti kiténtetéseket – dekórumokat – nem kerülhette el, bár nem kereste egyiket sem. Jól tudta, hogy ezek sohasem lehetnek célok, hanem mindig csak

eszközök, „jelzések”. Egyik fia, *Gyula* utóda lett a tétí lelkési szolgálatban, de már huszonhat éves korában elhunyt. Két leánya papné lett, unokája, *Pálmai Lajos* pedig győri utóda.

Karsay Sándor bölcs tapintattal, körültekintő józansággal vezette egyházkerületét. Több közegyházi tisztsége mellett az 1891/94. évi első budapesti zsinatnak egyházi elnöke volt.

Kiváló szervező volt. Még menciahelyi szolgálata alatt rendszeresítette a Zalai Egyházmegye tanítóinak értekezletét (1838). Segélyegyletet szervezett a kerületi lelkész-, tanítóözvegyek és -árva támogatására (1846). Téten vasárnap délutánonként ismeretterjesztő felolvasásokat szervezett, iskolát épített, ifjúsági könyvtárat és gyülekezeti magtárt létesített.

Megjelentette *Általános és részletes tanítói számára vezérfonalul* című művét (Pápa, 1844). Egyházi rendszert készített munkatársaival egyházi törvényeink pótlására (1875). *Czékus István*nal agendát szerkesztett: *Agenda*. 2 kötet, Budapest, 1889, 1891. Több vallásos költeményt, éneket írt és fordított. Igéihirdetéseit és beszédeit is megjelentek nyomtatásban.

1902. június 4-én hunyt el. Temetésén püspök utóda, *Gyurátz Ferenc* prédikált, *Poszvek Sándor* pedig imádkozott. Arcképét a győri gyülekezet művészi olajfestményen örökítette meg.

Értékeket közvetített, és közben ő maga is értéké lett.

■ DR. BARCZA BÉLA

ERŐS VÁRAK

Szigliget vára

A SZERZŐ FELVÉTELE

Az elmúlt évek vártúrái során felkerekedett erődítések közül Szigliget volt az egyik legszebb. Természeti szempontból egy vulkáni kúp tetejét koronázza meg. Építészeti értelemben is pazar, amit 1953-ban indult, szakaszosan zajló, jelenleg is tartó feltárása és restaurációja tesz bemutatathatóvá a látogatók számára. Akik sokan vannak. A Balaton közelsége ugyanis az egyik legkedveltebb északi parti turistacélponttá teszi. A tónál nyaralók jó időben is beiktatnak a fürdés mellé más programot, és ez sokszor egy szigligeti séta.

Az erődítmény IV. Béla király várépítési programjának jegyében fogant. Bencés szerzetesek építették, akiket egy 1260-as királyi adománylél kötelezett erre: „Mivel azelőtt országunkat barbár népek és zsarnoki tátarok elpusztították, elrendeljük, hogy

koronánk egész területén, megfelelő helyeken erődítések legyenek, és várak emelkedjenek, ahová a nép üldözöttesel fenyegető időben behúzódhatik, és magát megmentheti. És ezért a Balatonban levő egyik szigetet, ahol az erődítésre alkalmas hegy áll, a pannonhalmi Szent Márton egyház részére adandónak véljük, hogy rajta várat építsen, amely a fenti célokra bőségesen és hatásosan megfeleljen.”

A barátok *Favus* pannonhalmi apát vezérletével a királyi parancsot két esztendőn belül teljesítették. A szabálytalan alaprajzú, belső tornyos, alsó és felső várra osztott erődítménynél a szigetre való utalás nem elírás, hiszen egykoron körülölelte a Balaton. A település neve is innen származik: a Szigligetből a „Szig” szócska egykori sziget voltára utal.

Felépülte után a király visszaváltotta a bencés atyáktól, és a *Pok* nemzetiségbeli *Móricznak* adományozta. Tulajdonosait – legyen az király, főúr vagy éppenséggel bitorló – a történelem gyakran cserélte. Birták a *Móriczhidaiak* (Móricz leszármazottai), a *Kőszegiek*, az *Újlakiak*, a *Tóti Lengyel* család, végvári hősök, *Török Bálint* és *Magyar Bálint*. Beszédesevnek...

Az oszmánok többször is sikertelenül ostromolták. A török veszély elmúltával katonai jelentőségét a 17. század végén elvesztette. 1697-ben vilámcsapás, 1702-ben a zsarnok I. Lipót király lerombolására adott utasítása pusztította.

Az erősségbe a 17. században ejtőráccsal védett Tóti Lengyel kapun léphetünk be, de az alsó vár védelmi rendszerének legfontosabb pontja az 1300-as években emelt felvonóhidas, emeletes Török Bálint-kaputorony. A végvári vitések számára lakóépületek szolgáltak, a régészek által napvilágra került kemencében készült ellátmányuk (ma ízletes, helyben süttött házi rétest kínálnak falai közt), lovaiknak istállót emeltek. A Huszártorony még az alsó, az 1530-as évekből származó Martonfalvay-rondella már a felső várat védte. Ott szintén lakoszobák, valamint a várral egyidős palota áll. Biztonságáról a felvonóhíddal védett Újlaki kapu, a palotához hasonlóan 1260–62-ben épült Bencés- és Királytorony gondoskodott.

A felső várnak is volt külön sütőháza és konyhája, a hegy csúcán nagy kincset jelentő vizet az épületek tejéről összegyűjtött eső tárolására szolgáló ciszterna biztosította.

■ REZSABEK NÁNDOR

HIRDETÉS

Istentisztelet és szálláslehetőség Bagolyirtáson

Szeretettel adjuk hírül, hogy a Fébé Evangelikus Diakonisszaegyesület mátrai Názáret-templomában ez évben is májustól októberig minden vasárnap fél 12-kor istentiszteletet tartunk. A templom címe: Mátraszentimre-Bagolyirtás, Jókai u. 7–9. Jézus szavával hívunk: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan!”

A templomhoz csatlakozó üdülőrészben turisztizintú szállás is van felszerelt konyhával, meleg vizes

mosdókkal (hálósákról, takaróról a jelentkezőknek maguknak kell gondoskodniuk). Jó lehetőség sokgyermekes családok, iskolai vagy gyülekezeti ifjúsági csoportok, gyógyító, jó levegőre vágó asztmás gyerekek számára. Jelentkezni lehet a febe.egyesulet@lutheran.hu e-mail címen. A szállás díja: 2000 Ft/fő/nap + idegenforgalmi adó. (Gyermekeknek 3 éves korig ingyenes, 3-tól 10 éves korig 1000 Ft/nap.)

Istentiszteleti rend • 2014. március 16.

Böjt 2. vasárnapja (*Reminiscere*). Liturgikus szín: lila.

Lekció: 1Thessz 4,1–8; Ézs 5,1–7. Textus: Mt 12,15b–21. Énekek: 81., 189.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Balicza Iván; de. 10. (német) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) dr. Fabiny Tamás; du. 6. Balicza Iván; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. fél 10. (úrv.); **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztojanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv., összegyülekezés napja) Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. dr. Lászlóné dr. Agod Anett; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyer, Megyeri Klub, Megyeri út 207.** de. 9. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Cselovszky Ferenc; de. 11. (úrv., szuplikáció); du. 6. (orgonazenés áhítat) Gáncs Péter; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv.) Aradi György; **Józsefváros, VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. (úrv.) Románé Bolba Márta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák, úrv.) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Románé Bolba Márta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Komáromi Benedek, liturgus: Gáncs Tamás; de. fél 11. (úrv., zenés istentisztelet) Komáromi Benedek, liturgus: Gáncs Tamás; du. 6. (vespera) dr. Blázy Árpád; **XI., Németszőlgyi út 138.** de. 9. dr. Blázy Árpád; **XI., Egyetemi és főiskolai gyülekezet, Magyar tudósok krt. 3.** du. 6. dr. Mézes Zsolt; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) dr. Fabiny Tamás; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; de. negyed 12. Keczkó Pál; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (szuplikáció) Hajdich-Szmola Patrik; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; **XIV. Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** de. 10. Ponicás Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. Vető István; du. 5. (úrv., ifjúsági istentisztelet) Aradi György; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Vető István; **Árpád-föld, XVI., Menyhért u. 42. (református templom)** du. 3. Vető István; **Rákoshely, XVII., Tessedik tér** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Nagyné Szeker Éva; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) Győri Gábor és Horváth-Csitári Boglárka; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Győri Gábor és Horváth-Csitári Boglárka; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Széll Bulcsú; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Széll Éva; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Soroksár, XXIII., Otthon Közösségi Ház, Szitás u. 112.** du. 4. Győri János Sámuel; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. (úrv.) dr. László Virgil; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza.

Összeállította: BALLA MÁRIA

HIRDETÉS

Olvassa az Evangelikus Élet digitális változatát!

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok, velem vannak a lapjaim.

WWW.DIGITALSTAND.HU

Mindent vivők

Annak idején egy marketingkönyvben akadt rá e sorok írója erre a tételre: végeredményben minden piac kétszereplős. Ezt a leegyszerűsítést olyan példákkal támasztották alá, mint a Coca-Cola és a Pepsi esete vagy éppen a McDonald's és a Burger King párosa. Ráadásul egészen jó esettanulmányok sokasága foglalkozott azzal, hogy az emberek mi alapján választják ki a kedvenc márkájukat, vagy hogy a ranglistán második helyezett terméknek miként is érdemes kommunikálnia, hogy megkülönböztesse magát a piacvezetőtől.

A Pepsi például a fiatalok számára készült üdítőitalnak pozicionálta magát, viszont ezért azok a középkorú vásárlók is szívesen fogyasztották, akik szerették volna még egy kicsit fiatalnak érezni magukat. A Burger King pedig a gyerekközpontú McDonald's ellenében kommunikálta azt, hogy ideje felnőni a valódi tűzön sült ízekhez.

Aztán jött az internet, és a közösségi szolgáltatások világa felborította ezt a szabályt. Manapság minden termék kategóriában leginkább csak egy versenyző fut, és csak egy olyan szolgáltatás van, amelyik, úgy mond, mindent visz. Nagyon sokáig Magyarország vezető közösségi oldala volt az *iWiW*, de a Facebook honosításával elkezdődött a gyors migráció, és végül az *iWiW* marginális szereplővé zsugorodott. Az emberek szükségleteit bőven fedezi egyetlen közösségi oldal, és ahol az aktív ismerősök vannak, az az oldal nyer.

Persze egy-egy adott terület kulturális különbségei is hatással vannak arra, hogy a verseny miképpen dől el. Az orosz VK (eredeti nevén *VKontakte*) jelenleg a második legnagyobb közösségi oldal Európában, és bár tagjai főleg a régi szovjet utódállamok területéről verbuválódtak, idén januárban már több mint 240 millió aktív felhasználói fiókot számlált a rendszer, miközben Oroszország, Ukrajna és Fehéroroszország leglátogatottabb oldala volt.

Az „orosz Facebook”-ként emlegett rendszer olyan bástya, amely bár rendületlenül áll, a globalizáció erősödésével inkább valószínűsíthető felhasználóinak a Facebookra való áttérése, mint hogy ez fordítva következne be. A *Gawkeren* lehetett olvasni arról, hogy az amerikai férfiak azért regisztrálnak az orosz oldalra, hogy szép kelet-európai menyasszonyt találjanak maguknak.

Nemrégiben pezsdítette fel az internetes hírcsatornát, hogy a Facebook megvásárolta az azonnali üzenetküldésben piacvezető *WhatsApp* nevű szolgáltatást. Nem is a felvásárlás ténye az érdekes, hanem a rendszerért fizetett összeg, amely egészen pontosan 19 milliárd dollár. Az összeg elképesztő, és hallatán többen ismét

egy új dotkomlufiról kezdtek el beszélni, amely a 2000-es évek elejének internetpiaci válsága volt, és jó pár vállalkozás ment csődbe amiatt, hogy a technológiai cégeket jóval értékén felül árazták be akkoriban.

A *WhatsApp* elképesztő számokat mondhat ugyanakkor a magáénak. Jelenleg 450 millió felhasználója van, és a felhasználók hetven százaléka napi szinten használja is a szolgáltatást, amely jelenleg akkora forgalmat bonyolít le, mint az egész világ teljes SMS-mennyisége. A rövid szöveges és képes üzenetekre specializált *WhatsApp* nem is amiatt értékes, hogy felhasználó

EGYHÁZ ÉS VILÁGHÁLÓ

Rovatgazda: Nagy Bence

lói évente egy dollárt fizetnek a szolgáltatásért, hanem mert az elemzők szerint a mobiltelefonban tárolt kapcsolati információk sokkal pontosabban, mint a közösségi oldalakon megadott ismeretségi viszonyok.

Úgy tűnik, a Facebook jó érzékkel tette rá a kezét a *WhatsApp*-ra, hiszen így olyan szolgáltatást mondhat magáénak, amely lassanként áveszi az SMS-küldés szerepét. Ugyanakkor a Facebookkal való „barátkozás” máris érezteti a hatását: a konkurens *Telegram* nevű szolgáltatásnak a bejelentést követően máris nyolcmillióval nőtt a felhasználói bázisa. Érdekes bezáródása

EVÉL&LEVÉL&LEVÉL

Ukrajna kapcsán

Dr. Fabiny Tamás püspök úr féloldalas cikket írt az *Evangélikus Élet* 2014. március 9-i számába Ukrajna kapcsán. Cikkéből egy mondatot idézek: „Egyre kevésbé látok tisztán egy olyan világban, ahol már alig képes bárki is korábban tartani az indulatokat és a nyers ösztönöket, és ahol szemmel láthatóan minden az érdekek által mozgatott hatalmi játszmáknak rendelődik alá, és a politikai boszorkányművelettel kifőzött ételekkel akarnak bennünket megetetni!”

Püspök úr, a fél oldal helyett elég lett volna ennyi! Helyesebben: ennyi elég lett volna.

RADOS PÉTER (Budapest)

Kutatnék...

Az *Evangélikus Életben* olvastam Révész Sándor nógrádi írásáról. Én békéscsabai evangélikus vagyok, itteni ismereteim szerint Nógrádból is érkeztek telepések Csabára. Szeretnék családfakutatás során olyan személyekkel vagy intézményekkel kapcsolatba kerülni, akiknek/amelyeknek a révén az 1700-as években Nógrád községből vagy szlovák ajkú környékéről Csabára települtek neveit ottani egyházi anyakönyvekből vagy más forrásból megismerhetném, kutathatnám. Ilyen címetek és elérhetőségeket szíveskedjenek küldeni a ballai39@gmail.com címre.

Erős vár a mi Istenünk!
Tisztelettel:

BALLAI PÁL (Békéscsaba)

Időutazás az aszódi evangélikusokkal

► Könyvbemutatóra gyűltek össze ez év januárjában az Aszódi Evangélikus Egyházközség tagjai. A vasárnapi istentisztelet után rendezett kávézás keretében került sor *Detre János* nyugalmazott esperes gyülekezetérténeli kötetének bemutatására. Az *Isten védelme alatt* című munkát *D. Szabik Imre* nyugalmazott evangélikus püspök, a kiadvány lektora mutatta be.

Fontos, hogy az itt élő emberek megismerhessék a múltjukat – emelte ki D. Szabik Imre –, s a mű erre alkalmas, hiszen nem szűkebb értelemben vett egyháztörténetet tár az olvasók elé, hanem sokkal inkább korrajzot ad a 17–20. századi vidéki életről egy gyülekezet sorsán keresztül. Éppen ezért korántsem száraz olvasmány, hanem impulzusokkal teli dráma, amely néha komédiába vagy tragédiába csap át.

A könyvbemutató másik meghívott vendége *ifj. Detre János* váci lelkész volt, aki a kötetet méltatva elmesélte gyermekkori élményét a „születés” tulajdonképpeni körülményeiről.

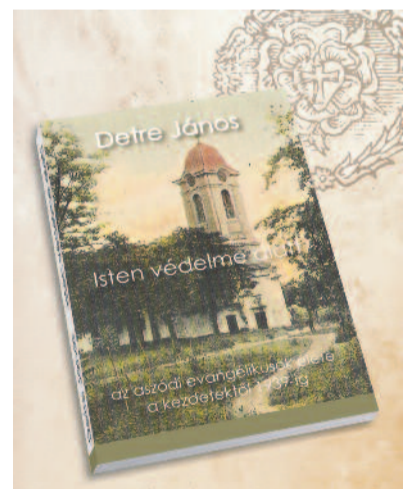
– Emlékezetemben felidéződik az aszódi parókia irodája, ahová eleven papgyerekeknek csak rendkívül indokolt helyzetben volt bejárásuk. Sokszor nem értettük, mi jó van abban, hogy apánk kézzel írt hatalmas könyveket búj. Az ebédnél lelkesen beszélt egy-egy régi eseményről vagy az anyakönyvekből kibogászott családi összefüggésekről. Közben gyűltek a kézzel írt papírosok. Családfakutatás cipősdobozokba rendezve. Már csak ezért is kerültük az irodát, mert ha véletlenül kiborul, ember azt össze nem rakja.

A sok jegyzetlap végül pár évtizeddel később kézbe fogható, vasos alkotássá állt össze.

A könyv az aszódi evangélikus gyülekezet életét mutatja be a kezdetektől a második világháború kitérőségéig. Ezt az időszakot a szerző az itt szolgáló lelkészek életén keresztül ábrázolja, a tőle megszokott olvasmányos módon. Szinte ott jár az olvasó a templomszentelési ünnepségen és egyéb jubileumokon. Megismerhetjük nagyevű lelkészek habitusát. Tájékozódhatunk a kor szokásai felől, a házasságkötésekről, lakodalmakról és a város fejlődéséről is. Részesei lehetünk több építkezési munkának. Betekinthetünk a *Podmaniczky* család életébe, részt vehetünk elhíresült presbiteri üléseken és lelkészválasztáson. Mindezeket feke-

te-fehér képek és jegyzőkönyvmásolatok kísérik.

Az *Isten védelme alatt* negyven év gyűjtőmunkájának eredménye, amelyet a gyülekezet hosszú évtizedekig Aszódon szolgáló, méltán megbecsült lelkésze nyugdíjba vonulása után öntött formába. Amint a kötet alcíme is jelzi, még hátravan az 1939 után történt események bemutatása. Ez a második kötetben nyerhet majd formát – minden reménység szerint – ez év végén.

A kötetek megjelenését az Aszódi Evangélikus Gyülekezetért Közhasznú Alapítvány támogatta, fontosnak tartva azt, hogy egy gyülekezet akkor tud igazán bölcsen előretekinteni, ha pontosan ismeri a múltját is. Köszönet illeti elsősorban a szerzőt, Detre Jánost, a lektorálását D. Szabik Imrét, a nyomdai előkészítés munkáiért *Szakács Tamás*-t, a borító elkészítéséért pedig *Ladócsy László*-t.

■ LŐRINCZ CSABA
aszódi evangélikus lelkész

Detre János: Isten védelme alatt – Az aszódi evangélikusok története a kezdetektől 1939-ig. Aszódi Evangélikus Gyülekezetért Közhasznú Alapítvány, Aszód, 2013. Megrendelhető az Aszódi Evangélikus Egyházközség címen: 2170 Aszód, Szontágh lépcső 1.

HIRDETÉS

Háromszoros védelem a fiatalos mozgás megőrzéséért

EGÉSZSÉGPÉNZTÁRI SZÁMLÁRA IS!

MOST AKÁR
15%
KEDVEZMÉNY!

Akció ideje: 2014. március 1 – április 30.
Az akcióban résztvevő partnerek: www.beres.hu
[facebook.com/beres.klub](https://www.facebook.com/beres.klub)

A BÉRES Egészségtár Porceró + CSONT-IZOM KOMPLEX filmtabletta azon izületi megbetegedésekben szenvedők különleges táplálkozási igényeirekhez igazított összetételű, speciális – gyógyászati célra szánt – tápszer, akinek a csontozat és az izomzat állapota miatt nagyobb hangsúlyt kell fordítani egyes vitaminok és ásványi anyagok megfelelő bevitelére.

BPK1402AD

BÉRES Az egészséges emberért

HÍREK, HIRDETÉSEK

Ökumenikus találkozó

Minden hónap harmadik vasárnapján, este 6 órakor ökumenikus találkozó, istentisztelet és előadás a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának székházában, a földszinten (1117 Budapest, Magyar Tudósok körútja 3.). A március 16-i téma: *Az etika-, valamint a hit- és erkölcsstanoktatás néhány országos alapkérdése*. Szeretettel várjuk a korábbi farkasréti ökumenikus közösség, valamint a megszűnő KÖT (Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság) tagjait is.

Összeületekezés napja Békásmegyeren

A Csongrád megyei Evangélikus Egyházközség szeretettel hívja híveit és barátait március 16-án, vasárnap a békásmegyeri templomba (1038 Budapest, Mező u. 12.) az összeületekezés napjára. Dél előtt 10 órakor az istentiszteleten *Donáth László* prédikál. Délben közös ebédre várjuk vendégeinket. 14 órakor *Magyar ugar – Szellemi ugartörés 56 percben* címmel *Galó Balázs* előadástestje 20. századi magyar írók és költők műveiből.

Az alkalomra a belépés ingyenes, adományokat azonban jó szívvel fogadunk.

Meghívó EKME-estre

Az Evangélikus Külmisziói Egyesület (EKME) a következő összeületekét március 24-én, hétfőn 18 órai kezdettel tartja. Az est témája: *Fókuszban India*. A Reach the Nation missziói szervezet magyarországi munkatársai, *M. Philip* és *Sánta Ágnes* tart beszámolót a szervezet felépítéséről, céljáról, terveiről, a magyarországi háttértámogatás lehetőségeiről. A beszélgetés vezetője *B. Pintér Márta* lelkész, az EKME társelnöke.

Helyszín: Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájának előadóterme (1085 Budapest, Üllői út 24.; bejárat az utca felől). Minden érdeklődőt hívunk és szeretettel várunk.

Az EKME vezetősége

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (március 16.)

Minden imádságokban és könyörgésekben imádkozzatok mindenkor a Lélek által. Éppen azért legyetek éberek, teljes állhatatossággal könyörögve az összes szentekért. Ef 6,18 (Ézs 65,1a; Mk 12,1–12; Róm 5,1–5/6–11; Zsolt 35,1–16) „Imádkozzatok és buzgón kérjétek” – így kezdődik 88. énekünk. S ahhoz, hogy imáink célba érjenek, a szerző rámutat, hogy Szentlélekért kell könyörögnünk. Miért fontos Lélek által imádkozni? Mert akiket Isten Lelke vezet, azok Isten fiai (Róm 8,14), azaz Isten Lelke által tudunk Isten gyermekeiként imádkozni. Hadd fejezzem be ezeket a gondolatokat egy ismert ifjúsági ének sorával: „Szentlélek Isten, jöjj szívünkbe, igen óhajunk!”

Hétfő (március 17.)

Jézus Krisztus mondja: „Legyetek irgalmasok, amint Atyátok is irgalmas. Ne ítéljétek, és nem ítéltettek. Ne kárhoztassatok, és nem lesz kárhoztatásotok. Bocsássatok meg, és nektek is megbocsátatik.” Lk 6,36–37 (Jer 7,3; Jer 26,1–3,7–16,24; Jn 12,37–43) Irgalom, itélkezésmertesség és megbocsátás – három tartópillére lehet életünknek. Sokat kell azért imádkozni, hogy ezeket meg tudjuk élni. Jézus segítségünkre siet, mert ő valóban gyakorolta az irgalmat, az itélkezésmertességet. Szóba állt a bűnösökkel, segített a betegekben. És tudott megbocsátani az őt keresztre szegezőknek ugyanúgy, mint nekünk. Élünk Jézus igéje szerint!

Kedd (március 18.)

Krisztus testi élete idején könyörgésekkel és esedezésekkel, hangos kiáltással és könnyek között járult az elé, akinek hatalma van arra, hogy kiszabadítsa őt a halálból. És meghallgattott istenfélelméért. Zsid 5,7 (Zsolt 5,2–3; Jób 2,1–10; Jn 12,44–50) Egy életprogram ez, amelyet a *Zsidókhoz írt levél* szerzője megfogalmaz. Jézus nem az ő egyéni életét nézte csupán, vagy esetleg a családját, az ő életprogramja értünk, emberekért valósult meg. Ha Krisztus nem imádkozna értünk, ha könnyek között nem járulna Atyja elé az éredekünkben – adj még lehetőséget neki –, bizony elvesznénk. Hála, hogy Jézus esedezik értünk!

Szerda (március 19.)

Jézus Krisztus önmagát adta értünk, hogy megváltson minket minden gonoszságtól, és megtisztítson minket a maga népévé, amely jó cselekedetre törekszik. Tit 2,14 (Ez 37,23b; 2Móz 17,1–7; Jn 13,1–11) Kiert vagy kikért tudnád, kedves testvérem, az életet adni? Mennyire tartod azokat az embereket, akikkel a gyülekezeten kívül találkozol utcán, munkahelyen, vásárlás vagy más program során? Elgondolkodtál azon, hogy odaadnád-e értük az életet? Azt gondolom, mi, emberek csak néhány emberért tennénk meg ezt. De Jézus mindenkiért tette: szimpatikusért és nem szimpatikusért, kicsinyekért és idősekért, munkaképes vagy munkaképtelen emberekért. Ő értékesnek tartja a pislogó életűt, hitűt ugyanúgy, mint akik megújultak életükben, hitükben, és úgy érzik, hogy szállnak, mint a sasok.

Csütörtök (március 20.)

Jézus Krisztus mondja: „Ha valamit kértek tőlem az én nevében, megteszem.” Jn 14,14 (Zsolt 65,6a; 1Jn 1,8–2,2/3–6; Jn 13,12–20) Imaéletünk nagy ígérete: Jézus meghallgat. Általában idáig jutunk el: kérni kell, és ő megadja. És talán tényleg vakon bízunk is ebben, és mégse teljesül semmi úgy, ahogy mi szeretnénk. Jézus az imádság meghallgatásának ígéreténél így mondja: ha valamit kértek, azt az én nevében tegyétek. Csak mi szoktunk félig az ígére figyelni, illetve féligazságok alapján Jézust kérdőre vonni. Jézus nevében kérni pedig csak úgy lehet, ahogyan ő is: „Atyám, legyen meg a te akaratod.” Ne az enyém!

Péntek (március 21.)

Az Úr lesz a király az egész földön. Azon a napon az Úr lesz az egyetlen Isten, és neve az egyetlen név. Zak 14,9 (1Kor 8,6; Lk 9,43b–48; Jn 13,21–30) Várom ennek az ígének a beteljesedését. Sokszor érzem ugyanis, hogy nem vagyok ebbe a világba való. Nem tudok és nem is akarok nagymenő lenni és így sokaknak tetszeni. Nem tudok és nem is akarok ronda szavakkal társalogni. Nem tudok és nem is akarok önző módon magamra figyelni, arra, ami nekem jó, és a többi pedig csináljon, amit akar. Tudom, nem mindenki ilyen negatív. De ha találkozom ilyenekkel, fáj. Várom hát, hogy az Úr úgy legyen király, hogy ne lehessen azt mondani: nem érdekel, nem figyelek rá, jobb programom van. Várom, hogy ő töltsön be mindent és mindenkit!

Szombat (március 22.)

Mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak az ég alatt. Préd 3,1 (Lk 18,31; Gal 2,16–21; Jn 13,31–35) Nagy igazság: mindennek rendelt ideje van. Erre az igazságra eljutni azonban egyáltalán nem könnyű. Mert a gyerek már felnőtt akar lenni, hogy felnőtt dolgokat csinálhasson. A felnőtt lenne újra gyerek, hogy élvezze azt, amit akkor elszalasztott, de már nem lehet. De jó lenne megérteni, hogy mindennek rendelt ideje van. De jó lenne, ha a gyerek gyerek maradhatna, és nem kérdeznék tőle a szülők, hogy mit szeretnél csinálni, szeretnél-e templomba menni. Őt nem kérdeznék, hanem kézen fogni és vezetni. De jó lenne, ha a fiatal Istentől kérne párt, és bízna abban, hogy megadatik. Mindennek ideje van. Tanuljuk és tanítsuk!

■ TAMÁSY TAMÁSNÉ

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból március 16-ától március 23-áig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
9.25 / Mezzo Tv <i>Bach: Máté-passió</i> 9.30 / Bartók rádió <i>Musica Sacra</i> <i>(egyházzenei magazin)</i> 10.04 / Kossuth rádió <i>Baptista istentisztelet</i> <i>közvetítése Budaörsről</i> Igét hirdet: Durkó István lelkész 10.45 / M1 <i>Biblia és irodalom</i> 10.55 / M1 <i>Református magazin</i> 11.20 / M1 <i>Evangélikus ifjúsági műsor</i> 19.30 / Duna World <i>...És még egymillió lépés</i> <i>(magyar ismeretterjesztő sorozat)</i> A bronkori várostól Savariáig 21.04 / Kossuth rádió <i>Rádiószínház</i> Petőfi Mezőberényben	9.40 / Duna Tv <i>Élő egyház (vallási híradó)</i> 10.00 / Bartók rádió <i>Hang-fogó</i> William Christie orgonál 10.05 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> 14.05 / Kossuth rádió <i>Arcvonalások</i> Fabiny Tamás püspök (ismétlés: 23.11 / Kossuth rádió) 19.55 / Duna World <i>Nem szoktam hazudni</i> <i>(magyar játékfilm, 1966)</i> 21.10 / Duna World <i>80 huszár</i> <i>(magyar játékfilm, 1978) (124')</i> 21.20 / Duna Tv <i>Határeset</i> <i>(magyar dokumentumfilm)</i> 22.00 / Bartók rádió <i>Dzsesszkoncertek</i> Debreceni Dzsessznapok 2013	15.35 / Duna Tv <i>Darabokra szaggatol</i> <i>(magyar dokumentumfilmsorozat)</i> 15.50 / M3 <i>Történelem felülnézetből</i> 20.00 / Pax Tv <i>Kút (élő interaktív műsor)</i> Műsorvezető: Deák László evangélikus lelkész 21.05 / Kossuth rádió <i>Belépő</i> <i>(kulturális magazin)</i> 21.25 / Duna World <i>Küldetés – Portréfilm Balczó Andrásról</i> 21.45 / Duna Tv <i>A lator</i> <i>(francia–olasz játékfilm, 1980)</i> 23.00 / Bartók rádió <i>Ars nova</i> Bozay Attila: Trapéz és korlát – Pilinszky János verseire	13.30 / Kossuth rádió <i>„Tebenned bíztunk eleitől fogva...”</i> A református egyház féléórása 14.30 / Duna World <i>Borvacsora</i> Balatonboglári borvidék 15.30 / Duna Tv <i>Építészeti XXI.</i> <i>(építészeti magazinműsor)</i> 20.20 / M1 <i>Szabadság tér '89</i> <i>(történelmi magazinműsor)</i> 21.10 / M1 <i>Bábel – Hesnával a világ</i> A gyilkosok is áldozatok 21.55 / Duna Tv <i>Az öreg hölgy látogatása</i> <i>(német tévéfilm, 2008) (88')</i> 2.10 / Tv2 <i>A Súlyom végveszélyben</i> <i>(amerikai háborús film, 2001) (131')</i>
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
15.05 / Duna Tv <i>Kövek és emberek</i> <i>(francia dokumentumfilmsorozat)</i> A Sainte-Chapelle 19.00 / Pax Tv <i>Magyar–finn evangélikus kapcsolatok</i> 21.00 / HBO <i>Rádió</i> <i>(amerikai filmdráma, 2003) (105')</i> 21.07 / Bartók rádió <i>A Magyar Rádió szimfonikus zenekarának hangversenye</i> Dvořák: IX. (Újvilág) szimfónia 23.20 / M1 <i>Történetek a nagyvilágból</i> <i>(nemzetközi riportmagazin)</i> 23.50 / Duna Tv <i>MűpArt classic</i> <i>(magyar koncertfilm)</i> Francia impressziók	12.00 / Nemzetiségi adások <i>Déli harangszó a soproni evangélikus templomból</i> 12.25 / Agnus Rádió (Kolozsvar) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsor (agnusradio.ro) 13.35 / M1 <i>A megregulázott fény</i> Lézeres analitika 19.00 / Pax Tv <i>Ökumenikus imaheti istentisztelet, Kálvin tér, 2014</i> 20.45 / Pax Tv <i>Soltvadkerti Evangélikus Egyházi Óvoda</i> <i>(dokumentumfilm)</i> 22.05 / Duna Tv <i>Pacsirták cérnaszálon</i> <i>(csehszlovák játékfilm, 1961) (90')</i> 23.13 / M1 <i>Verssor az utcazajban</i>	8.10 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> Nagyböjti gondolatok 10.00 / Bartók rádió <i>Súgólyuk (kulturális magazin)</i> 13.03 / Petőfi rádió <i>Harmincak társasága – Petőfi TOP 30</i> 15.30 / Szent István Rádió <i>Ökumené – Testvéregyházak féléórása</i> Lélekhangoló 16.10 / Duna Tv <i>Gázolás</i> <i>(magyar játékfilm, 1955) (104')</i> 18.40 / Duna Tv <i>Fölszállott a páva</i> <i>(népzenei tehetségkutató műsor)</i> 20.00 / Pax Tv <i>Ökumenikus imaheti istentisztelet, Esztergom, 2014</i> 23.10 / M1 <i>Hol az igazság?</i> <i>(amerikai film, 1990) (127')</i>	6.45 / Duna Tv <i>Világ-Nézet</i> Püspökkenyér 8.00 / Civil Rádió (Budapest) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (civilradio.hu) 9.30 / ZDF (német) <i>Evangélikus istentisztelet közvetítése Münsterből</i> 11.10 / M1 <i>Evangélikus ifjúsági műsor</i> 11.45 / M1 <i>Zsinagógák</i> A Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga 21.40 / M1 <i>Egy asszony illata</i> <i>(amerikai film, 1992) (150')</i> 0.50 / Duna World <i>Szentföldi szent helyek üzenete</i> <i>(ismeretterjesztő sorozat)</i>

Evangelikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu. • **EvÉlet on-line:** www.evangelikusélet.hu. • **Hirdetésfelvétel:** hirdetes@evelet.hu.
 Előfizetés: elofizetes@evelet.hu. • **Szerkesztőség:** 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108, 20/824-5519; fax: 1/486-1195.
 Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Balla Mária (maria.balla@lutheran.hu).
 Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu).
 Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: Fedor Sára (sara.fedor@lutheran.hu).
 Tervezőszerkesztő / EvÉlet on-line: Károly György Tamás (evelet@kgyt.hu).
 Munkatárs: Kinyik Anita (kinyik.anita@lutheran.hu). **Rovatvezetők:** dr. Hafenschner Károly – Régi-új liturgikus sarok (hafo@lutheran.hu), Kende K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Véghegyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghegyi@lutheran.hu). **Szerkesztőbizottság:** Adami Mária, B. Walkó György, dr. Fabiny Tamás, Horváth-Hegyi Áron, Kende K. Péter, Kiss Miklós, Orosz Gábor Viktor, Pröhle Gergely, Radosné Lengyel Anna, T. Pintér Károly.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228, 20/824-5518; fax: 1/486-1229.
 Felelős kiadó: Kende K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu). **Nyomdai előállítás:** Kossuth Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.).
 Felelős vezető: Nagy Zoltán. **Árusítja a kiadó. Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág ingyenes telefonszámán: +36-80/444-444 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302.**

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

